

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Medya Ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı

“ŞİDDETİN SOSYO-KÜLTÜREL KAYNAKLARI VE MEDYA
METİNLERİ ARACILIĞIYLA SUNUMU”

“Güneşi Beklerken” Dizi Filmdeki Şiddet Olgusunun İçerik Analizi
Yöntemi ile Belirlenmesi

YÜKSEK LİSANS

Seda YAVUZ

115120127

Danışman: Doç. Dr. Filiz SUSAR

İstanbul, 2014

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Medya Ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı

**“ŞİDDETİN SOSYO-KÜLTÜREL KAYNAKLARI VE
MEDYA METİNLERİ ARACILIĞIYLA SUNUMU”**

**“Güneşi Beklerken” Dizi Filmdeki Şiddet Olgusunun
İçerik Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi**

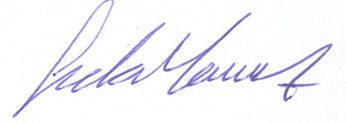
YÜKSEK LİSANS

Tezi Hazırlayan: **Seda YAVUZ**

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları ve Medya Metinleri Aracılığıyla Sunumu” ana konulu “Güneşi Beklerken” Dizi Filmdeki Şiddet Olgusunun İçerik Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17.03.2014

Seda YAVUZ

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

17/03/2014

Enstitümüz *Medya ve Kültürel Çalışmalar* Anabilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden *115120127* numaralı *Seda YAVUZ* “*İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “*ŞİDDETİN SOSYO-KÜLTÜREL KAYNAKLARI VE MEDYA METİNLERİ ARACILIĞIYLA SUNUMU*” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun *07.01.2014* tarih ve *2014/01* sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 48. maddesi gereğince (*7.5*) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya~~ ~~Düzeltilme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

DOÇ.DR. A. FİLİZ SUSAR

ÜYE

DOÇ.DR. SAFİYE KIRLAR BAROKAS

ÜYE

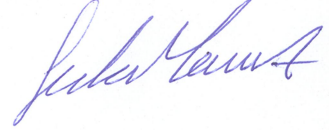
PROF. DR. PINAR ERASLAN YAYINOĞLU

ONAY

Tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ..~~..~~...yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

17.03.2014

Seda YAVUZ

KABUL VE ONAY

Seda Yavuz tarafından hazırlanan “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları ve Medya Metinleri Aracılığıyla Sunumu” ana konulu “Güneşi Beklerken” Dizi Filmdeki Şiddet Olgusunun İçerik Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi başlıklı bu çalışma 17.03.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

(Danışman)

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Üye : [Unvanı, Adı ve SOYADI]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve SOYADI]

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve şekillerin kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET-----	vi
ABSTRACT-----	vii
ÖNSÖZ-----	viii
KISALTMALAR LİSTESİ-----	ix
TABLolar LİSTESİ-----	x
ŞEKİLLER LİSTESİ-----	xi

1. BÖLÜM

GİRİŞ

ŞİDDET, ŞİDDETİN TÜRLERİ VE KAYNAKLARI

1.1. Şiddet Nedir -----	5
1.2. Şiddetin Türleri -----	7
1.2.1. Fiziksel Şiddet-----	7
1.2.2. Psikolojik (Duygusal) Şiddet-----	8
1.2.3. Cinsel Şiddet-----	9
1.2.4. Ekonomik Şiddet-----	10
1.3. Şiddetin Kaynakları-----	10
1.3.1. Biyolojik ve Psikolojik Kaynaklar-----	11
a. Biyolojik Kaynaklar-----	11
b. Psikolojik Kaynaklar-----	11
1.3.2. Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Kaynaklar-----	12
a. Kültür ve Şiddet-----	12
b. Aile ve Şiddet-----	16
c. Ekonomi ve Şiddet-----	22
d. Sosyal Öğrenme ve Şiddet-----	26
e. Gerbner'in Kültürel Göstergeler ve Ekme-Yetiştirme Kuramı-----	30
f. Kitle İletişim Araçları ve Şiddet-----	32

2. BÖLÜM

MEDYA METİNLERİ ARACILIĞIYLA ŞİDDETİN SUNUMU

2.1. Medyada ve Türleri-----	36
2.1.1. Yazılı Medya -----	38
2.1.2. Görsel-İşitsel Medya-----	39
2.2. Medyanın İşlevleri-----	40
2.2.1. Bilgilendirme İşlevi -----	40
2.2.2. Farkındalık Yaratma ve Eğitim İşlevi -----	41
2.2.3. Eğlendirme İşlevi-----	41
2.2.4. Toplumsallaştırma İşlevi-----	42
2.2.5. Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme İşlevi-----	43
2.3. Gençlik, Medya ve Şiddet-----	43
2.3.1. Gençlikte Toplumsallaşma ve Bir Araç Olarak Medya-----	49
2.3.2. Gençlikte Şiddet ve Medya İlişkisi-----	52

3. BÖLÜM

ŞİDDETİN GENÇLİK DİZİLERİNDEKİ TEMSİLİ: GÜNEŞİ BEKLERKEN DİZİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı -----	56
3.2. Araştırma Soruları-----	57
3.2.1. Nicel Araştırma Soruları-----	57
3.2.2. Nitel Araştırma Soruları-----	57
3.3. Araştırmanın Önemi-----	57
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi-----	59
3.5. Araştırmanın Yöntemi-----	60
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları-----	62
3.7. Araştırmanın Bulguları ve Yorumlar-----	62
3.7.1. “Güneşi Beklerken” Dizisi ve Karakterleri-----	62
3.7.2. Şiddet İletileri Çözümlemesi-----	65
3.7.3. Nicel Analizin Bulgularının Yorumlanması-----	80

3.7.4. Nitel Analizin Bulgularının Yorumlanması-----	80
SONUÇ -----	88
KAYNAKÇA-----	91
ÖZGEÇMİŞ-----	97

ÖZET

ŞİDDETİN SOSYO-KÜLTÜREL KAYNAKLARI VE MEDYA METİNLERİ ARACILIĞIYLA SUNUMU

Seda YAVUZ

Yüksek Lisans Tezi, Medya ve Kültürel Çalışmalar Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Filiz SUSAR

Mart 2014 – 97 sayfa

Şiddet, toplum içinde ortaya çıkan ve kültürel bir öge olarak öğrenimi sağlanan bir olgu olma özelliğine sahiptir. Şiddet ana başlıklarıyla fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel olmak üzere çeşitli biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Şiddeti meydana getiren kaynaklar incelendiğinde, şiddetin biyolojik ve psikolojik kaynaklarındansa sosyo-kültürel ve ekonomik kaynaklarının daha fazla etkin olduğu görülmektedir. Sosyo-kültürel ve ekonomik kaynaklara bakıldığında kitle iletişim araçları tüm dünyada en büyük paya sahiptir. Şiddet, her türlü medya metni aracılığıyla topluma sunulmakta ve toplum bunu bazen takip etmekte bazen de buna maruz kalmaktadır. Medya teknolojik gelişmelerle beraber sosyalleşmenin başat araçlarından biri haline gelmiştir. Televizyon bugün, ulaşılması en kolay ve en yaygın olan medya organıdır. Televizyonun geniş kitlelere yayılması ve kolay ulaşılır olması ona toplumsal ve kültürel bir güç kazandırmıştır. Televizyon birey, toplum ve kültür üzerinde önemli derecede etki sahibidir. Şiddetin medya metinleri aracılığıyla sunumunu incelediğimiz bu çalışmada, gençlik dizileri içerisinde örneklem olarak “Güneşi Beklerken” adlı dizi seçilmiştir. Bu dizide Gerbner’in “Ekme-Yetiştirme” tezinin aşamalarından olan ileti çözümlemesi uygulanmıştır. İleti çözümlemesi aşaması için araştırmaya konu olan dizinin araştırmayı sonlandırdığımız tarihe kadar yayınlanmış olan bölümlerinde içerik çözümlemesi yapılmıştır. Çözümlenen ve sayısallaştırılan ileti özellikleri kategorilere kodlanarak dizideki ekme açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan çözümleme sonucunda araştırmada elde edilmek istenen amaçlar doğrultusunda ortaya koyduğumuz problemler test edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Kültür, Medya, Sosyalleşme, Gençlik

ABSTRACT

SOCIO-CULTURAL RESOURCES OF VIOLENCE AND ITS PRESENTATION VIA MEDIA TEXTS

Seda YAVUZ

Postgraduate Thesis, Media and Cultural Studies Department

Advisor: Assist. Doç. Dr. Filiz SUSAR

March 2014 – 97 Pages

The violence is a case which arises within the society and is learnt as a cultural object. As main types, violence arises in various forms such as physical, psychological, economic, and sexual. Evaluating the resources constituting the violence, it is seen that socio-cultural and economic resources of violence are more effective than its biologic and psychological resources. Considering the socio-cultural and economic resources, mass-communication tool have the biggest share in whole world. Violence is presented to society via every kind of media texts, and the society sometimes follows and sometimes is exposed to it. Media has become one of the leading tools of socialization as a result of technological developments. TV is nowadays the most easy-to-access and the widest media tool. The penetration of TV among large segments and its easy-to-access position have given a social and cultural power to it. TV has an important effect on individuals, society and culture. In this study where we examined the presentation of violence via media texts, the “Güneşi Beklerken” TV series has been chosen as sample among youth series. The message analysis step, one of two steps of Gerbner’s Cultivation thesis, has been implemented on that TV series. For message analyzing, the content analysis has been implemented on all episodes of mentioned TV series until the ending date of this study. By coding the message specifications, which have been analyzed and digitalized, into categories, we tried to explain the cultivation in TV series. As a result of performed analysis, we have tested the problems which we revealed in accordance with the aims we hoped to achieve.

Keywords: Violence, Culture, Media, Socialization, Youth

ÖNSÖZ

Şiddetin tüm dünyada giderek artan toplumsal bir problem olmasında medya önemli bir konuma sahip olmaktadır. Özellikle, insan hayatında vazgeçilmez bir yerde bulunan televizyon toplumsal değerleri topluma aktarırken bunları değiştirme gücüne sahiptir. Gerçek olmayan dünyayı insanlara gerçekmiş gibi sunup bu dünyadaki değerleri ve karakterleri benimsemelerini sağlamaktadır. Özellikle genç kuşak kimliğini oluştururken kendine bir rol model aramakta ve TV’deki karakterler onun zihnine girerek ona rol model oluşturabilecek niteliktedir. Bu nedenle televizyonda sunulan şiddetten de en çok genç kuşak etkilenmekte ve toplumda problemlerini şiddetle çözmeye çalışan, şiddetle toplumsallaşan gençler oluşabilmektedir.

Bu çalışma ile şiddetin sosyo-kültürel kaynakları irdelenerek medyadaki sunumunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çerçevede örneklem olarak seçilen “Güneşi Beklerken” adlı dizi filmdeki şiddet olgusu içerik analizi yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, yoğun akademik çalışmaları ve özel hayatı içerisinde bana kılavuzluk eden, benden hiçbir desteğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Filiz SUSAR’ a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, çalışmam boyunca beni hiç yalnız bırakmayan ve sürekli desteğini hissettiğim eşime bütün yardımlarından dolayı çok teşekkür ederim.

İSTANBUL- 2014

Seda YAVUZ

KISALTMALAR LİSTESİ

TDK:	Türk Dil Kurumu
KSGM:	Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
RTÜK:	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
T.C:	Türkiye Cumhuriyeti
YKY.	Yapı Kredi Yayınları
KPSS:	Kamu Personeli Seçme Sınavı
SETA:	Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları
CÜ:	Cumhuriyet Üniversitesi
AÜ:	Anadolu Üniversitesi
TV:	Televizyon
Çev:	Çeviren
Der:	Derleyen
Ed:	Editör
t.y. :	Tarih yok
y.y. :	Yazar yok
s. y.:	Sayfa yok
vb.:	Ve benzeri
vs..	Ve saire
vd.:	Ve diğerleri
Bknz:	Bakınız

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Toplam Şiddet-----	66
Tablo 3.2. Toplam Psikolojik Şiddet-----	66
Tablo 3.3. Psikolojik Şiddetin Türlerine Göre Analizi -----	68
Tablo 3.4. Psikolojik Şiddetin Kişiler Arası Analizi -----	69
Tablo 3.5. Toplam Fiziksel Şiddet-----	71
Tablo 3.6. Fiziksel Şiddetin Türlerine Göre Analizi -----	72
Tablo 3.7. Fiziksel Şiddetin Kişiler Arası Analizi -----	73
Tablo 3.8. Tüm Şiddet- Toplam Psikolojik ve Fiziksel Şiddet Veri Analizi---	75
Tablo 3.9. Tüm Şiddet- Toplam Psikolojik ve Fiziksel Şiddetin Kişiler Arası Analizi-----	76
Tablo 3.10. Cinsiyetler Arası Şiddetin Şiddet Türlerine Göre Analizi-----	78
Tablo 3.11. Cinsiyetler Arası Şiddetin Kimliğe Göre Analizi-----	79

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa
Grafik 3.1. Toplam Psikolojik Şiddet -----	70
Grafik 3.2. Toplam Fiziksel Şiddet -----	74
Grafik3.3. Toplam Şiddet -----	77
Grafik3.4. Cinsiyetler Arası Şiddet -----	79

GİRİŞ

Şiddet olgusunun tüm dünyada gün geçtikçe artmasıyla birlikte şiddet üzerine yapılan çalışmalar da artmış durumdadır. Bu çalışmalar özellikle medya ve şiddet üzerinde yoğunlaşmaktadır. Şiddet, kelime anlamı olarak güç kullanımınıdır. Türk Dil Kurumu'nun tanımlamasına göre şiddet, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu ve davranışlarda aşırılık olarak tanımlanmıştır.¹ Şiddet, günümüzde toplumumuzda erkek, kadın, genç, çocuk herkes tarafından kullanılan bir olgu haline gelmiştir.

Şiddet, bireyde yarattığı fiziksel ve ruhsal durumlara göre çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Şiddet, toplum içindeki bireyler arasında meydana gelen bir olgudur. Bu olgunun ortaya çıkmasında çeşitli sebepler baş göstermektedir. Şiddet davranışının ortaya çıkması bireyin biyolojik ve psikolojik yapısından kaynaklanabilmektedir. Bununla birlikte şiddet davranışını ortaya çıkaran toplumsal sebeplerin varlığından da bahsedilebilir. Şiddete sebep olan toplumsal etmenler arasında kültür, aile yapısı, ekonomik yapı, öğrenme ve kitle iletişim araçları yer almaktadır. Birey, içinde yaşadığı sosyo-kültürel ve ekonomik yapı aracılığıyla toplumsallaşarak, davranış kalıplarını ve toplumsal değerleri edinir Toplum içinde, bireylerin birbirleri ile etkileşimi sonucunda meydana gelen şiddet kültürel bir olgudur ve daha çok toplumsallaşma sürecinde ortaya çıkmaktadır.

Toplumsallaşma, farklı kuşakları birbirine bağlayan, bireyin içinde bulunduğu toplumun tutum ve değerlerini edindiği ve bir kimlik duygusu geliştirdiği kültürel öğrenme sürecidir.² Toplumsallaşma aynı zamanda bir kültürleme sürecidir. Kültürleme, bireyin içine doğduğu kültürü, annesinden başlayarak halkalar halinde genişleyen kurumlar ve öğeler üzerinden kültürü öğrenme sürecidir.³ Toplumların ilerlemesi ve kendi devamlılığını sağlaması için eski zamanlardan beri var olan ve hala sürmekte olan örf, adet, gelenek ve görenek gibi kurallar, davranışlar ve tutumlar gelecek nesillere aktarılmalı ve öğretilmelidir.

¹ Bknz. <http://www.tdk.gov.tr>

² Anthony Giddens, Sosyoloji, Ankara: Ayraç Yayınları, 2000, s. 25

³ Süavi Aydın, Antropoloji, Eskişehir: AÜ, 2013, S. 38

Şiddetin sosyo-kültürel ve ekonomik kaynaklarına bakıldığında, bu kaynakların temelinde sosyal öğrenmenin (model alma) varlığı açıkça görülmektedir. Şiddet toplumsal ve kültürel bir değer olarak içinde bulunulan yapıdan doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenilmektedir. Çocuk, yaşadığı aile içinde model aldığı anne ya da babanın şiddet davranışlarını gördüğünde şiddet eğilimi göstermektedir. İçinde yaşadığı toplumsal sınıf, çevre ve buradaki kişilerin şiddet davranışları da çocuğun model alma yoluyla şiddet davranışına başvurmasını ortaya çıkarmaktadır.

Şiddetin model alma yoluyla öğrenildiği ve bir değer olarak uygulanmasını sağlayan bir başka sosyo-kültürel ve ekonomik kaynak da kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçları günümüzde insan hayatının hemen her alanını sarmalamış durumdadır. Bu yüzden medyanın insan hayatındaki etkisi göz ardı edilemeyecek derecede fazladır. Kitle iletişim araçları insanlara çeşitli mesajlar sunmaktadır. Bu mesajlar daha çok izleyicinin ilgisi çekmek üzere planlanmıştır ve şiddet insanların ilgisini kolaylıkla çekebilen bir konu olması dolayısıyla kitle iletişim araçları tarafından sıkça başvurulmuş bir konudur.

Medya kültürün önemli bir aktarıcısı olarak toplumsal hayatta varlığını sürdürmektedir. Medya, çeşitli işlevleriyle toplumu kendisine çeken ve izler kitlesini arttıran bir iletişim ağıdır. İçinde bulunduğumuz çağın teknoloji çağı olması dolayısıyla medyanın en önemli işlevi küresel bilgi aktarımıdır. Medya dünyada olan olayları, haberleri insanlara duyurması, aydınlatması, gerçekleri göstermesi, toplumu bilgilendirmesi açısından azımsanmayacak güçte bir araçtır. Ancak basın yayın organları bir taraftan halkı aydınlatırken bir taraftan da şiddet gibi olumsuz mesajları da beraberinde verdiği için, özellikle son yıllarda şiddet konusunda eleştiri aldıkları gözlenmektedir.¹

Medya organları içerisinde, toplumun her kesiminden insanın ulaşabileceği bir araç olan televizyon medyanın etkilerinin en iyi ele alınabileceği alandır. Televizyon haber verme, bilgilendirme, eğitime işlevleri yanında birçok insan tarafından boş vakitleri değerlendirme aracı olarak

¹ Dönmez, A. İlköğretim Okul Yöneticilerinin Şiddet Türlerine Yönelik Görüşleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Zühal Çubukçu. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2010). s. 9.

kullanılmaktadır. Televizyondaki dizi filmler, programlar birçok insan için önemli bir eğlence türüdür. Bu noktada medyadaki şiddet gösterimine daha çok, insanların en çok takip ettiği televizyon aracılığıyla rastlanmaktadır. Televizyondaki şiddet gösteriminden en çok etkilenen kişiler, henüz kimliklerini belirleyememiş ve her türlü toplumsal etkiye açık, sosyalleşme sürecindeki çocuklar ve gençlerdir. Televizyondaki şiddet gösterimlerinin çocuk ve gençleri üzerindeki etkilerine dair çeşitli kuramlar bulunmaktadır. Bu kuramlarla beraber araştırmacılar tarafından varılan ortak kanı televizyondaki şiddet gösteriminin çocuk ve gençler üzerinde olumsuz etki yaratarak, şiddet eylemini arttırdığına dairdir.

Gençlik çağı, bireyin toplumsal değerleri edinmeye başladığı, kimliğini oluşturmaya çalıştığı, “ben kimim” sorusuna yanıt aradığı dönem olan ergenlik dönemi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu dönemde genç, çevresel ve kültürel etkilere oldukça açıktır. Günümüzde medya, bireyin sosyalleşmesini sağlayan temel araç haline gelmiştir. Televizyon ve internet gençlerin hayatlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir ve yüz yüze kurulan sıcak ilişkilerden medyanın sunduğu sanal ortamlarda sosyalleşme tercih edilmektedir. Bu dönemde birey model aldığı karakterlerin davranışlarını taklit yoluna gitmektedir. Genç, bu süreçte televizyon aracılığıyla sunulan rol modellerle kendini özdeşleştirerek, onların davranışlarını taklit etmektedir. Televizyonun etkisine en açık olan kişilerin başında gelen gençler için televizyondaki şiddet gösterimleri olumsuz etki oluşturmaktadır.

Yapılan bu çalışmadaki ilk amaç, televizyonun etkisine en açık gelişim döneminde olan gençlere sunulan medya metinlerindeki şiddet olgusunu ortaya çıkarmaktır. Bu noktada araştırmanın birinci ve ikinci bölümünde yapılan literatür taraması kavramsal çerçeve çizilmiştir. Birinci bölümde şiddet, türleri ve kaynakları tanımlanmıştır. Şiddet fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik olarak temelde dört türe ayrılmaktadır. Her biri türünün kendi içinde farklı uygulama şekilleri bulunur. Şiddetin kaynakları başlığı altında, şiddeti ortaya çıkaran biyolojik, psikolojik ve toplumsal sebepleri açıklanmıştır. Toplumsal sebepler içinde kültür, aile, ekonomi, sosyal öğrenme ve kitle iletişim araçları yer almaktadır.

İkinci bölüm araştırmanın konusu doğrultusunda ele alınan diğer temel kavramların açıklandığı bölümden oluşmaktadır. Burada medya türleri ve işlevleri, gençlik, sosyalleşme ve gençlik, şiddet, medya ilişkileri tanımlanmıştır. Medya görsel-işitsel ve yazılı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Medya bütün iletişim ağlarını içine alan geniş bir kavramdır. Medyanın temel işlevleri: bilgilendirme, farkındalık yaratma, eğitime, eğlendirme, toplumsallaştırma, kamuoyu oluşturma ve gündem belirlemedir. Medyadaki şiddet ele alınmış ve bunun gençlik ile ilişkisi kurulmuştur. Televizyondaki şiddetin etkisine dair kuramlardan bahsedilmiştir. Gençlik çağının özellikleri ve toplumsallaşma tanımlanmıştır. Genelde medyanın özelde de televizyonun gençlik için bir sosyalleşme aracı olup olmadığı ve bu süreçte medyanın şiddeti kullanımı başlıkları tartışılmıştır.

Tezin son bölümü olan üçüncü bölümü ise, araştırmayı gerçekleştirdiğimiz kısımdır. Burada “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları ve Medya Metinleri Aracıyla Sunumu” adlı araştırmamızda ‘Güneşi Beklerken’ dizi filmindeki şiddet olgusu içerik analizi yöntemi ile belirlenmiştir. İçerik çözümlemesi sonucunda elde edilen veriler sayısal olarak ifade edilmiştir ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda araştırmanın problemleri test edilmiş ve yapılan araştırmanın bu problemlere yanıt oluşturup oluşturmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM

ŞİDDET, ŞİDDETİN TÜRLERİ VE KAYNAKLARI

1.1. Şiddet Nedir?

Şiddet, antropolojiden sosyolojiye, psikolojiden hukuk ve siyasete kadar birçok sosyal bilimin ilgi alanına giren, insanlık tarihinden bu yana devam eden evrensel ve toplumsal bir olgudur. Birçok bilim adamı tarafından çeşitli bilim dalları için şiddet kavramının birçok tanımı yapılmıştır.

Latince *violentia* 'dan gelen terim, birisine fiziksel güç kullanımını belirtiyordu; bu, sonuçları bakımından belirli türden bir güç kullanımınıdır: Fiziksel güç kullanımının sonucu, buna maruz kalanın rahatsız olması, alıkonması, kabaca ya da sertçe müdahaleye uğraması, dokunulmazlığının bozulması, onurunun kırılması, aşağılanması ya da kirletilmesidir.¹

Şiddet sonucunda bazen fiziksel ve ruhsal bozukluklar meydana gelebilir. Günümüzde şiddet denildiğinde sadece kişinin bedenine karşı yapılan şiddetten anlaşılmalıdır. Şiddet hem fiziksel hem ruhsal sonuçlar doğurmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü* şiddeti; Kişinin kendisine, bir başkasına, bir gruba veya bir topluma karşı yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek olan kasıtlı fiziksel güç ya da yetki kullanımına yönelik tehdidi ya da kullanımı olarak tanımlamıştır.²

Ergil'e göre: Şiddet bir kişi veya topluluğun, fiziksel ve ahlaki bütünlüğüne, mülkiyetine kültürel veya sembolik değerlerine karşı, herhangi bir birey, grup ya da örgütlü bütünlük tarafından verilen zarar veya fiziksel ya da psikolojik acıdır.³ Şiddet insanların veya toplumların içlerinde barınan kötü duyguların dışı vurumudur. Bir kişinin başka bir kişiye, bir grubun diğer gruba

¹ John Keane, Şiddetin Uzun Yüzyılı, Ankara: Dost Kitabevi, 1998, s. 68.

* Birleşmiş Milletlerebağlı olarak çalışan ve toplum sağlığıyla ilgili uluslar arası çalışmalar yapan örgüt. (World Health Organization-WHO).

² Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg vd. (Ed.), World Report on Violence and Health, Genava: World Health Organization, 2002, s. 5.

³ Doğu Ergil, Şiddetin Kültürel Kökenleri, *Bilim ve Teknik*, sayı 399, 2001, s.40-41.

ya da bir toplumun diğerk bir topluma karşı taşıdığı kötü duyguların dışı yansımasıdır. Bireyin öfke kontrolünü sağlayamadığı durumlarda sergilediğı davranışların, çevresine ve kendisine zarar vermek için harekete geçmesi şiddet, yapılan eylemler de şiddet eylemi olarak tanımlanmaktadır.

Şiddet eylemleri, fiziksel zarar verme, baskı kurma, zorlama, alıkoyma, yakıp yıkma, öldürme, cinsel istismar gibi bütün fiziksel, psikolojik ve ekonomik açıdan yapılan zarar verici davranışları kapsamaktadır. Şiddet, bir nevi saldırganlık olarak tanımlanabilmektedir. İnsanın kendine ya da bir başkasına karşı saldırgan tutumlarının tümü şiddet içinde ele alınabilir. Saldırganlık ve şiddet birbirinin yerine geçebilen kavramlardır. Ancak şiddet, kin, nefret, öfke gibi duygulara dayanan nitelikli ve daha fazla zarar verici bir saldırganlık hali iken saldırganlık ise şiddeti kapsayan daha geniş anlamli ve üst bir kavramdır.¹

“Şiddet, elbette insanın kendi kendisine yöneltmiş olduğı bir biçime de bürünebilir (intihar ya da “gönüllü” ötanazide olduğı gibi) ve bütün bir grubun ya da bazı bireylerin ciddi yaralanmalarla sonuçlanan bilinçli ya da yarı bilinçli cesaret gösterileri, birey ya da grupların kurumsal kaynaklı ihlalleri gibi aşırı uç örneklerine de rastlanabilir. Ancak her durumda şiddet, şiddete maruz kalanın, “ötekiliğı” kabul edilen, saygı gören bir özne olmaktan çıkarılıp sadece (potansiyel olarak) bedenine zarar verebilecek, hatta ortadan kaldırılabilir bir nesne olarak ele alındığı ilişkiyel bir eylemdir.”²

İnsanlığın var oluşundan bu yana var olan şiddet olgusu bugün toplumların önlenemez sorunlarının başında gelmektedir. John Keane “Şiddetin Uzun Yüzyılı” adlı kitabında şiddetin medeniyet öncesi ve sonrası dönemlerde nasıl geliştiğini anlatmaktadır: Medeniyet öncesi toplumlarda şiddet, herkesin herkese karşı uyguladığı, yaşamlarını bu şekilde sürdürdüğü, herkesin şiddet araçlarını elinde bulundurduğu, şiddetin kontrolünün olmadığı bir dönemdir. Toplumlar, sürekli şiddetin olduğu, hayatın her alanında güçlünün güçsüzü kolaylıkla ezebileceğı bir savaş alanı gibidir. Medenileşme ile birlikte ise, şiddet kontrol altına alınmış ve şiddet araçları devletin eline toplumlar

¹ Faruk, Işiker, Televizyon Yayınlarında Şiddet, Ankara: 2011, s. 8.

² - Keane, a.g.e., s. 68,69.

geliştikçe şiddet azalan bir problem değil aksine gittikçe artan ve farklı boyutlarda yaygınlaşan bir olgu olmuştur.

Şiddet tüm dünyada görülen ve gittikçe artan bir olgu olsa da kapsamı ve anlamı zaman ve mekana göre değişmektedir. Her toplumun kendine özgü şiddet sorunları vardır ve bu sorunlar ortaya çıktıkları toplumlara ait değerler ve yasalarla çözülmektedir. Şiddetin kullanım amacı, uygulama şekli ve sonuçları toplumdaki farklılıklarla göstermektedir. Şiddet toplumsal bir olgu olarak içinde bulunduğu kültürel yapıyla ve kültürel özelliklerle ilişkilidir. Bu yüzden şiddet, ortaya çıktığı toplumda o toplumun değerleriyle, normlarıyla çözüme ulaştırılmalıdır.

1.2. Şiddetin Türleri

Şiddetin çeşitli dışı vurum biçimleri olabilir. Kaba, incitici sözler ve hakaret yoluyla uygulanan şiddetten fiziksel şiddete dek varan boyutları bulunabilir. Çatışmayı çözümlen bilinen başka bir biçimi olmadığı durumda şiddet, bir kendini ifade biçimi olarak ortaya çıkabilir.¹

Şiddetin fiziksel, cinsel, sözel, ekonomik ve politik olmak üzere birçok türünden bahsedebiliriz. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü(KSGM) tarafından yayınlanan 'Kadınlar İçin Aile İçi Şiddetle Mücadele' el kitabına göre şiddetin fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik türleri tanımlanmıştır.²

1.2.1. Fiziksel Şiddet

Bir kişinin canının yanmasına, yaralanmasına, ya da ölümüne sebep olan kasıtlı davranış ya da davranışlardır. Fiziksel şiddet birinin vücudunun bir bölümünü veya bir nesneyi kullanarak birinin hareketlerini kontrol ettiği zaman ortaya çıkar. Bunlarla sınırlı olmamakla beraber fiziksel şiddet, itme, hapsetme, saç çekme, tokat, kol bükme, tekme, ısırma, boğma, yakma, aşırı ilaç verme, bir nesne veya silahla saldırı, bir nesne veya silahla tehdit, bıçaklama ve cinayeti de içermektedir.³ Başka bir deyişle,

¹ Hilal Özcebe vd., Sağlık Hizmetlerinde Okul Sağlığı Kitabı, Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı: 2008, s. 91.

² Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı, KSGM, s. 7.

³ Bknz., <http://www.gov.nl.ca/VPI/types/>

“Tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, hırpalamak, kolunu bükme, boğazını sıkma, bağlamak, saçını çekme, kesici veya vurucu aletle yaralamak, kezzap veya kaynar suyla yakmak, vücudunda sigara söndürme, ellerini ayaklarını ezmek, sakat bırakma, işkence yapma, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakma, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olarak bedensel zarar görmesine neden olmak gibi eylemler fiziksel şiddettir.”¹

İnsanların önemli bir bölümü için şiddet denilince ilk akla gelen genelde fiziksel şiddet olmaktadır. Fiziksel şiddet eylemleri, tanımlanması en kolay olan ve günlük hayatta en çok karşılaşılan şiddet türüdür. Şiddeti Önleme Platformu Medya ve Şiddet Çalışma Grubu Raporu’na göre,

“Fiziksel şiddet: Toplumda yaşanan şiddet olayları cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve meslek statülerine göre farklılaşmaktadır. Ancak genel olarak fiziksel şiddet ‘güçlü konumda olandan’ ‘güçsüze’ yönelik olmaktadır.”²

1.2.2. Psikolojik (Duygusal) Şiddet

Psikolojik şiddet şiddetin en sinsi türüdür. Bu sebeple doğrudan kişinin haysiyetini etkiler.³ Bireyi üzen, sıkıntıya sokan, bireyin kendisini baskı altında hissettiği, bireyi psikolojik çöküntüye uğratan bütün davranışlardır. Şiddeti Önleme Platformu Medya ve Şiddet Çalışma Grubu Raporu’na göre,

“Psikolojik/duygusal şiddet: daha çok psikolojik temellere dayanmaktadır. Bu şiddet türü de yine güç ilişkisine dayanmaktadır. Daha çok duygusal sınırlamaları, psikolojik yıpratmaları ve en önemlisi şiddete maruz kalan birey ya da grup üzerinde görünmez kontrol mekanizmalarını içermektedir. Duygusal şiddet bireyin kendisine kötü davrananlara daha önce yakın bazen romantik ilişki içinde bulunan kişinin karşılaştığı durumu yansıtmaktadır.”⁴

¹ - KSGM, a.g.e., s, 7.

² Şiddeti Önleme Platformu Medya ve Şiddet Çalışma Grubu Raporu, 2005, s. 3.

³ Bknz. <http://www.escalemadavic.com/typesofviolence.html>

⁴ - Şiddeti Önleme Platformu Medya ve Şiddet Çalışma Grubu Raporu, 2005, s. 3.

Psikolojik (duygusal) şiddet, sistemli bir biçimde yapılır, kişinin psikolojik ve sosyal gelişimini, ruhsal bütünlüğünü etkiler. Duygusal ya da psikolojik şiddet birinin söylemlerinden veya yaptıklarından ötürü bireyin kendini aptal veya değersiz hissettiği zaman ortaya çıkar.¹

Bağırarak, korkutmak, küfür etmek, tehdit etmek, aşağılamak, hakaret etmek, ailesiyle, akrabalarıyla, komşularıyla, arkadaşlarıyla ve diğer insanlarla görüştürmemek, kıskanmak bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, kadını çocuklarından uzaklaştırmak, nerede, nasıl, ne giyeceğine karışmak ve bunun gibi eylemlerin tümü psikolojik şiddettir.

1.2.3. Cinsel Şiddet

Kişinin cinsel bir nesne olarak kullanılması ve kişinin izni olmadan cinsel saldırıda bulunulmasıdır.

“Evli olduğu kişi bile olsa kadını istemediği yerde istemediği şekilde cinsel ilişkiye zorlamak(tecavüz), başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel organına zarar vermek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya, kürtaja, enseste (akrabalar arası cinsel taciz ya da tecavüz) fuhuşa zorlamak, zorla evlendirmek, telefonla-mektupla sözlü olarak cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlarda bulunmak gibi eylemler cinsel şiddettir.”²

Cinsel şiddette kişi cinselliği bir korkutma aracı olarak da kullanabilmektedir. Kişiyi, cinsellik yoluyla tehdit etmek, korkutup sindirmek için cinsel şiddete başvurulabilir. Cinsel şiddet hakkındaki görüşler çoğunlukla onun tahrip edici olduğuna dairdir. Kişinin rızası olmadan güç kullanarak gerçekleştirilen eylemlerin hepsini içerir.³

¹ Bknz. <http://www.gov.nl.ca/VPI/types/>

² - KSGM, a.g.e., s, 8.

³ Bknz. <http://www.escalemadavic.com/typesofviolence.html>

1.2.4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet bireyin kendi rızası olmadan ekonomik durumunun kontrol edilmesiyle ortaya çıkar.¹ Barınma, beslenme, çalışma özgürlüğü ile ilgili durumlarda kişiyi zor durumda bırakmaktır. Para vermemek ya da kısıtlı para vermek, parasını ve malını elinden almak, çalışmasına izin vermemek, istemediği işi yapmaya zorlamak, aile ile ilgili ekonomik kararlarda tek başına karar almak gibi eylemleri kapsamaktadır.

Aç, parasız bırakmak, erkek tarafından aile bireyelerine gerekli harçlığı vermemek, kadının çalışmasına izin vermemek, çalışan kadının elinden parasını almak, geliri kadından saklamak, kadının malını ve mülkünü kontrol etmek, harcamaları kontrol etmek, erkeğin parayı kendi özel zevkleri için kullanarak aile gelirinden kısıntı yapması gibi biçimlerde ortaya çıkan şiddet türüdür.²

1.3. Şiddetin Kaynakları

Fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel güç kullanma; baskı, zorlama, yıkma, yakma, öldürme, küçük düşürme, ötekileştirme, tecavüz, cinsel istismar gibi eylemleri doğuran şiddet olgusunu ortaya çıkaran çeşitli toplumsal ve kültürel, psikolojik ve biyolojik sebepler bulunmaktadır.

Günümüzde şiddet olayları veya suçları: biyoloji, psikoloji, psikiyatri ve sosyoloji gibi farklı disiplinler tarafından analiz edilmektedir. Şiddet bu disiplinlerin her biri tarafından ayrı ayrı çözümlenmesi, şiddet davranışının çok boyutlu ve karmaşık bir karakteristiğe sahip olduğunu göstermektedir.

Şiddeti ele alan disiplinlerin her biri şiddet olgusunu farklı açılardan çözümlenmektedir.³

¹ Bknz. <http://www.gov.nl.ca/VPI/types/>

² Ural Nadir ve Engin Fırat, Kadına Yönelik Şiddetin Küçük Mağdurları Çocuklar ve Şiddete Tanık Olmuş Çocuklar İle Çalışma, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (Ankara, 27-28 Nisan 2012), Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, 2012, s. 536.

³ Zahir Kızmaz, Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, 2006, s.248.

1.3.1. Biyolojik ve Psikolojik Kaynaklar

Şiddet üzerine yapılan araştırmalarda şiddetin ortaya çıkmasında biyolojik ve psikolojik durumların etkili olduğuna dair dűřünceler öne sürölmüştür.

a. Biyolojik Kaynaklar

Biyolojik yaklaşım, şiddet davranışının temelinde genelde beyin işleyişine bağlı olarak kimyasal ve hormonal etkileşimleri görmektedir.¹

Şiddetin biyolojik sebeplerine ilişkin olarak öne sürölen dűřünce; şiddetin insanın doğasında bulunduğudur. Ünlü bilimci Freud, insanın doğası gereği şiddet ve cinselliğe yönelik utanç verici dürtüler barındırdığını ve şiddet isteğinin insan doğasının içsel bir parçası olduğunu öne sürmektedir. Freud, insanların içlerinde şiddet dürtüleri barındırdıklarını ve bu dürtülerini kontrol etseler de sinirlendikleri zaman kontrolü kaybedeceklerini dűřünür.²

b. Psikolojik Kaynaklar

Şiddete yönelten psikolojik sebeplere ilişkin araştırmalar incelendiğinde, deneyimlerin, model olarak öğrenmenin ve bazı duygu durumlarının şiddete yönelttiğine ilişkin bulgulara rastlanmıştır. Şiddet olgusu, hayatın her aşamasında insanın karşısına çıkmaktadır. Sürekli aktif ya da pasif olarak maruz kalınan şiddet edinilen, deneyimlenen ve öğrenilen bir olguya dönüşmektedir. Şiddet davranışı daha çok model olarak (örnek olarak) öğrenilen bir davranış türüdür. Model olarak öğrenme, başkalarının davranışlarını, eylemlerini gözlemleyerek kazanılan davranış kalıplarından oluşan öğrenme biçimidir. Birey içerisinde bulunduğu sosyal ortamdan ve ilişkide bulunduğu insanların davranışlarından etkilenmektedir. Birey çevresindeki diğer insanların bazı olaylara ve problem durumlarına karşı göstermiş olduğu özöme yönelik şiddet davranışlarından etkilenir ve benzer problem durumları ve olaylarla karşılaştığında bu problemleri çözmede aynı yöntemi kullanmayı öğrenirler. Çocuklar (ve yetişkinler) şiddeti, örnek

¹ -Kızmaz, a.g.m., s. 248.

² David Trend, Medyada Şiddet Efsanesi, Gül Bostancı(ev.), İstanbul: YKY, 2008, s.47.

aldıkları kişiden öğrenirler. Ve tabii ki şiddet öğreniminde çevre de büyük rol oynar. Aile, yaşlılar, okul, sosyal kurumlar ve kültür, şiddeti tasdik eden davranış ve inançlara katkıda bulunur. ¹

Şiddet eylemine yönelten psikolojik sebepler arasında deneyimlerin ve öğrenmenin dışında bazı duygu durumları da vardır. İntikam alma, küçük düşürme, önemsiz hissetme gibi öfkeli duygular bu duygu durumlarıdır. Bu duygu durumları karşısında kişi ya da gruplar istemli olarak şiddete başvurmaktadır. İstem dışı başvuru şiddet eylemlerinin akıl hastalığından kaynaklandığı akıl sağlığı uzmanlarınca öne sürülmektedir. Bunun dışında şiddet bilerek ve isteyerek başvuru bir eylemdir.

1.3.2. Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Kaynaklar

Toplum bilim, şiddeti büyük ölçüde, yaşam biçimleri, değerler yapısı, toplumsal ve kurumsal yapı, aile, toplumsallaşma süreci, bireyler arası ilişkiler, sosyo-ekonomik durum ve kitle iletişim araçları üzerinden analiz etmektedir.

Şiddetin ve saldırganlığın temelinde bireysel özelliklerin ötesinde toplumsal ve çevresel birtakım belirleyicilerin olduğu ileri sürülmektedir. Farklı toplumların değişik katmanlarında saldırgan davranışların ve şiddet olaylarının değişen sıklıkta olması toplumsal etkenlerin saldırganlığı etkilediğini düşündürmektedir.²

a. Kültür ve Şiddet

Kültür, tarihsel süreç içerisinde gelişir ve değişime açıktır. Hem evrensel hem de her bir toplum için özel değerlere sahip, nesilden nesile aktararak öğrenilen, dinsel inanış, barınma, giyinme ve beslenmeye kadar her türlü maddi ve manevi özellikleri kapsayan toplumsal bir semboller bütünüdür.³ Tylor'a göre: Bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, örf ve adetlerden

¹ -Trend, a.g.e., s. 47.

² Rabia Çalhan, ““Çocuğa Şiddet”in Basında Sunumu (Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman Gazetelerinde Çocuk ve Şiddet Haberleri),” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hakan Temiztürk, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,2008) s. 34.

³ - Aydın, a.g.e., s. 25-38.

ve insanın toplumun bir üyesi olarak elde ettiği bütün yeteneklerden oluşmuş karmaşık bütüne kültür denir.¹

Kültür, bir toplumun üyelerinin ya da toplumdaki grupların yaşam biçimlerine göndermede bulunur. Hiçbir kültür toplumlar olmadan var olamaz. Ne ki, aynı biçimde, hiçbir toplum da kültür olmadan var olamaz. Kültür olmadan genelde anladığımız anlamda “insan” bile olamazdık. Kendimizi dile getirecek bir dilimiz, bir kendilik bilinci duygumuz olmazdı ve düşünme ya da akıl yürütme yeteneğimiz son derece kısıtlı olurdu”²

Her toplumun kendine özgü bir kültür anlayışı vardır. İnsanlar yaşadıkları toplumun kültürünü benimser, öğrenir ve davranış kalıplarını buna göre oluşturur. Birey, yaşadığı çevreyi, eylemlerini ve giyim tarzını içinde yaşadığı kültüre göre şekillendirir. Bunlar kültürel anlayışın yansımalarıdır. Dil, eğitim, aile, sosyal ilişkiler, politika ve inanç kültürün göstergeleridir.

Malinowski’ye göre kültür, kullanım ve tüketim maddelerinden, çeşitli halk gruplarının yapısal hak ve görevlerinden, insan düşünce ve becerilerinden, inanç ve alışkanlıklardan oluşan tümel bütündür.³

“Kültür, insanlık tarihi boyunca oluşmuş, değerleri, duyguları, kavramları içeren hazır davranış kalıpları, şemalardır. Bunlar kuşaktan kuşağa geçer. Kültür aktarılır, iletilir, öğretilir, paylaşılır. İnsanın doğup büyüdüğü, içinde yaşadığı doğal ya da toplumsal çevreye, ortama uyum sağlamak amacıyla yaptığı girişimlerin sonucunda oluşmuştur. Başka bir deyişle, beslenme, uyku, korunma gibi temel fizyolojik; cinsellik gibi fizyolojik-ruhsal, ilgi, sevgi, güven, saygınlık, özgürlük, özerklik, yaratıcılık, üreticilik gibi ruhsal toplumsal gereksinimlere doyum sağlamak amacıyla yapılan girişimlerden doğmuştur.”⁴

¹ İhsan Sezal, *Sosyolojiye Giriş*, Ankara: Martı Kitabevi, 2003, s. 111

² - Giddens, a.g.e., s. 18.

³ Bronislaw Malinowski, *Bilimsel Bir Kültür Projesi*, Saadet Özkal (Çev.), İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1992, s. 66.

⁴ Özcan Köknel, *Şiddet Dili*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013, s. 156.

Kültür diğeriyle birlikte bulunan tüm kişilerin sahip olduğı alışkanlıklar bütünüdür. Yürürlükteki davranış örüntülerinin en küçük ve en temel oluşturucusudur. İnanç ve değerlerin toplum tarafından paylaşılması ve nesilden nesle aktarılmasıyla oluşur, bu yüzden bir ülke içerisinde hatta küçük yerleşim yerlerinde çeşitli kültürel topluluklara rastlanmaktadır.

“Bir ülke veya ulusun kültüründen söz edildiği zaman o ülkenin veya nüfusun var olan genel kültürü akla gelir ve toplumun inançları, değerleri, yaptırımlarının türleri söz konusu bu genel kültürü oluşturan parçalar olmaktadır. Bir toplumla ilgili bilgi edinmek istendiğinde, toplumun önce genel kültürünü incelemek gerekir.”¹

Bir toplumdaki bütün bireylerin yaşam biçimlerini araştırmak istediğimizde iki öğeden bahsetmemiz gerekir. Bunlardan birincisi o toplumda yaygın olan “genel kültür”, diğeri de bazı noktalarda genel kültürden farklı olan “alt kültür”dür.

Kültür bir toplumu öteki toplumlardan ayıran özellikleri kapsamaktadır. Hiçbir kültürel sistem tam anlamıyla homojen bir yapıya sahip değildir. Böyle bir yapıya sahip olması için, “eşitlik” halinin tam olarak yaşanması gerekmektedir.

“Bunun için de o toplumda gelir düzeyine, harcamaya, kültüre, etnisiteye, yaşam biçimlerine vs. ilişkin tam bir eşitliğin var olması gerekir. Oysa modern toplumlarda her şey bir kenara bırakılsa bile uzmanlaşma, iş bölümü, üretim biçimleri, tüketim, bilgi edinme yöntemleri ve bunları kullanma tarzları itibariyle yaşamsal farklılık vardır ve bu durum yine kültürel sisteme farklılık olarak yansır.”²

¹ Ayda Uzunçarşılı Soydaş, Kültürlerarası İletişim, Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim, İstanbul: Parşomen, 2010, s. 35.

² - Sezal,a.g.e., s. 120

Toplum içinde bireylerin yaşam biçimlerinde farklılık olabileceği gibi fikir ve ideolojilerde, hayattan beklentilerinde hatta cinsiyetler arasında da farklılıklar olabilir. Kültür içerisindeki her şey yeknesak değildir. Bütün bu farklılıklar toplum içinde kültürel farklılaşmaları doğurur. Alt kültür kavramı da, toplum içindeki farklı gelirlerin, mesleklerin, düşüncelerin, cinsiyetlerin, eğitim düzeylerinin, yaş gruplarının kültürel yaşantılarını anlatmaktadır.

Alt kültür denildiğinde mesleklerin, sosyal sınıfların, hatta toplumsal cinsiyetin ya da belli yaş gruplarının kültürel yapılanmaları kastedilir.¹

Alt kültürler içinde bir ötekileştirme durumu ortaya çıkar. Bu durum öteki kültürlerle karşı kızgınlık, öfke, kin, endişe vb. duyguları barındırmaya başlar. Bu ötekileştirme durumu da şiddete dönüşür. Bir alt kültür her ne kadar genel kültürde farklı kurallara sahip olsa da onu izlerken kültürün belli özelliklerini paylaştığı görülür.

Nüfus yoğunluğu fazla olan toplumlarda alt kültürel çeşitlilik de fazladır. Bu alt kültürler farklı kurallar bileşkesi altında iş gören gruplar olarak değerlendirilebilir.²

Bireyler arası ilişkilerin biçimi veya bireylerin karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm arayışları önemli ölçüde sosyo-kültürel dinamikler tarafından belirlenmektedir. Şiddet pratiklerinin genelde, sorun çözme stratejilerinin bir parçası olarak görülmesi, şiddetin kültürel kaynaklarının irdelenmesi gerektiğini göstermektedir. Çünkü bireylerin sorunları algılama biçimleri ve sorunlara karşı geliştirdikleri çözümler, toplumun sosyo-kültürel faktörlerinden bağımsız düşünülemez.³ Bu noktada toplumsal bir sorun olan şiddet, kültürel yapıyla ilintilidir. Toplumun inançları, gelenek ve görenekleri, değerleri, yaşam tarzları ve bunların dışındaki toplumsal hareketlilikler ve değişimler şiddetin oluşumunda etkindir. Toplumsal ve kültürel bir olgu olan şiddet tek bir toplumsal boyuta bağlı olarak açıklanamaz. Ekonomi, hukuk, siyaset ve psikoloji gibi tüm toplumsal durumlar şiddetin oluşumunda etkilidir. Günümüzde bütünüyle toplumsal bir problem olarak var olan şiddetin

¹ -Sezal, a.g.e., s. 121.

² Bknz. http://www.antropoloji.net/old_sosyal/alanaras/kayacik/K0105.pdf

³ -Kızmaz, a.g.m., s. 249

oluşumunda, bireyin daha çok kişisel yaşamını ilgilendiren adetler, gelenekler, değerler, aile ile toplumsal yaşamın oluşmasını sağlayan anayasa ve siyaset gibi öğeler temel etkindir.

Gelenekler, toplumda alışagelmış olan adetler bir toplumda bir kuşaktan ötekine aktarılan, çoğu zaman baskıcı, yasaklayıcı, zorlayıcı etkisiyle bireyin aileye, gruba, topluma uyumunu sağlayan davranış kalıplarıdır.¹ Kültürü oluşturan unsurlardan biri olan gelenekler, kuşaktan kuşağa aktarılarak öğrenilir ve yaşatılır. Böylece birey geleneklerinde hangi davranışları gördüyse kendisi de onu aktarmaktadır. Şiddetin psikolojik kaynaklarında da ele aldığımız sosyal öğrenme modelinde olduğu gibi kişi, içinde yaşadığı gelenek çerçevesinde gördüğü davranışları model alarak kendisi de gerçekleştirmektedir. “Şiddet pratiklerini kültürel temelde açıklayan ilk ve en kapsamlı kuramlardan biri hiç kuşkusuz, Wolfgang ve Ferracuti (1982) tarafından geliştirilen “şiddet alt kültürü” kuramıdır.

“Wolfgang ve Ferracuti; sorunların şiddet kullanılarak çözümünü öngören değerlerin revaçta olduğu bölgelerde şiddet alt-kültürünün var olduğunu ileri sürerek, dolayısıyla; şiddet pratiklerinin temelinde bir kültürel yapıyı görmektedir. Bu kültür aynı zamanda kişiler arası sorunların çözümünde bireyleri şiddet kullanmaya yöneltmekte veya teşvik etmektedir.”²

b. Aile ve Şiddet

Aile toplumsal yapıyı oluşturan, toplumun en küçük birimidir. Aileyi oluşturan bireyler arasında kan bağı, akrabalık, evlilik gibi ilişkiler bulunmaktadır ve aile bu kişilerin gereksinimlerinin karşılandığı yerdir.

¹ -Köknel, a.g.e., s. 97.

² Akt. Wolfgang, Marvin E ve Franco Ferracuti, *The Subculture of Violence*, London, Sage, 1982'den Zahir Kızmaz, Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, s.255.

Sosyoloji sözlüğüne göre: Aile kan, cinsel ilişki ya da yasal bağlarla birbirine bağlı olan insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle örülü bir gruptur.¹

Aile, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana her zaman var olmuş olan toplumsal bir kurumdur. Sanayi devrimine kadar geçen sürede geniş ve büyük aileler toplumda yer alırken sanayi devrimi sonrası anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile yapısı ortaya çıkmıştır. Bugün, ülkemizin doğu kesimlerinde, büyük kentlerin dışında kalan yerlerde halen geniş aileler varlığını sürdürürken, büyük kentlerde daha çok çekirdek aileye rastlanmaktadır. Aile Türk toplumunun temelidir. Bireylerden oluşan ailenin toplumun temelini oluşturması onun sosyal yanını ortaya çıkarır. Sosyal bir yapı olarak ailenin iki temel görevi vardır:

- 1- Ailenin biyolojik görevi olan neslin devamını sağlamak
- 2- Toplumun değerlerini ve kültürünü koruyup yaşatmaktır.

Birey toplumsal değerleri aile içinde öğrenmeye başlar daha sonra da çevre ve okul aracılığıyla öğrenmeye devam eder. Birey, aile içinde maruz kaldığı ve gözlemlediği durumları öğrenmekte ve sonraki yaşamında bu öğrenmeleri bireyin davranışlarını etkilemektedir.

Ailede şiddet en çok aile içindeki iktidar durumundan ve aile yapısından kaynaklanmaktadır. Aile içi şiddet, aile içinde bulunan bireylerden birinin aile içindeki bir başka kişiye ya da kişilere karşı fiziksel, psikolojik, cinsel ya da ekonomik olarak zarar vermesi, acı çektirmesidir. Aile içi şiddetin ortaya çıkmasında kişisel faktörler, çevresel faktörler ve bazen de kültürel faktörler etkili olmaktadır. Şiddetin ortaya çıkmasında mevcut ailenin yapısı çok önemli bir etmendir. Yaşanılan ailede şiddetin nasıl algılandığı, şiddetin nasıl karşılandığı ve şiddete ne kadar yer verildiği gibi durumlar etkindir.

¹ Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, 2. Baskı, Osman Akınhay ve Derya Kömürcü (Çev.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999, s.7.

“Aile içindeki şiddet eylemleri doğrudan ya da dolaylı olarak çocuğun psikolojisini ve gelişimini olumsuz yönde etkiler. İleride korku, panik, güvensizlik ve şüphe gibi duygu durumlarına sebep olabilir ve böylece sağlıksız nesiller yetişir. Ayrıca çocuklar büyürlerken ailelerini örnek aldıkları için ve şiddet uygulanan bir ailede yetiştiklerinde kendileri de şiddetin olağan ve uygulanabilir görebilirler. Böylece şiddet kuşaktan kuşağa aktarılmış olur”¹

Aile içindeki şiddetin varlığı, gelecekte aile bireyleri tarafından meydana gelebilecek şiddet davranışının güçlü bir göstergesi olarak görülebilir. Bu çerçevede şiddet davranışı gerçekleştiren bireylerin, şiddet davranışında bulunmayanlara nispeten daha çok aile içi şiddete maruz kaldıkları veya şiddetin varlığının daha çok olduğu ortamlarda büyüdükleri söylenebilir.²

“.....Şiddet davranışının, taklit ile ilintili olarak öğrenme sürecinde ortaya çıktığını varsayan yaklaşımlar temel alındığında, aile içerisindeki sorun çözme biçiminin, çocuklar tarafından da rahatlıkla model olarak kabul göreceği sonucu çıkarılabilir. Diğer bir deyişle çocuklar, ebeveynlerinin yaşadıkları bazı sorunların veya engellemelerin üstesinden nasıl geldiklerini aile veya ev ortamı içerisinde gözlemlene ve öğrenme imkanına sahip olmaktadır. Çocuklar burada, sorunlarını şiddet kullanarak çözmeye çalışan ebeveynlerinin sorun çözme tekniklerinden etkilenebilmektedirler”³

Aile ve şiddet ilişkisine bakıldığında üzerinde durulması gereken konulardan biri de ataerkil aile sistemidir. Ataerkil aile yapısı, soyun erkeğe dayandığı, aile içindeki güce ve yönetime erkeğin sahip olduğu aile biçimidir.

¹ Bknz. <http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=1098>

2 - Kızmaz, a.g.m., s. 258.

³ Erkan Göktaş, “Özel ve Devlet Liselerinde Şiddete Eğilim Nedenleri ve Şiddet Etkenlerinin Karşılaştırılması: Üsküdar Örneği”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Dr. Cemil Ceylan, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2010), s. 11

Ataerkil aile denilen aileye Roma ailesi de denmektedir. Bu aile tipinde egemenlik tam olarak erkektedir. Ailenin tüm yapılanması baba ve babanın geldiği ailenin dini ve kültürel değerleri ile şekillenmektedir.¹

Ataerkil ailede sonsuz ve mutlak baba otoritesi hakimdir. Aile üyeleri ve baba babanın atasının dinine bağlıdır ve baba otoritesini dinden almaktadır. Soyun devamını sağlayacak erkek çocuk doğduğunda törenler yapılır ancak kız çocuklarına hiç önem verilmez. Kadın ve erkekten beklenen görev farklılığı toplumda erkeğe üstünlük vermiş, kadının ise hem ailede hem de toplumdaki rolünü sarsmıştır. Aile içindeki adetleri de uygulamak babanın görevlerindedir. Aile içindeki erkek otoritesi tam manasıyla hüküm sürmektedir.²

Ataerkil sistem, kuralları erkekler tarafından belirlenen ve sisteme dahil olmak isteyenlerin bu sisteme boyun eğmek zorunda olduğu bir yapı olarak tanımlanabilir. Bu yapıda kurallar erkekler tarafından belirlenir ve uygulanır. Dolayısıyla erkek dışındaki cinsiyetin varlığı bu yapı ile girdiği ilişki bağlamında değişmekte-yenilenmektedir.³

Bu düzenin temelini erkeğin üstünlüğü fikri oluşturur. Erkek aile içinde söz sahibi ve karar mekanizması olan kişi konumundadır. Toplum içinde de erkek kadına oranla daha çok saygı görür. Ülkemizde geleneksel aile yapısı içinde ataerkil düzen hâkimiyetine özellikle de kırsal bölgelerdeki geniş ailelerde rastlanmaktadır. Kentte yaşayan ancak geleneksel değerlere önem veren çekirdek ailelerde de bu duruma rastlamak mümkündür.

Dünya geneline bakıldığında toplumların çok büyük bir bölümünün ataerkil olduğu görülmektedir. Toplumun ataerkil olması, kadınların arka planda kalarak erkeklerin öne çıkması, erkeğin bir nevi lider olması demektir.

¹ Altan Eşsizoglu, *Aile Yapısı ve İlişkileri*, Eskişehir: AÜ Basımevi, 2012, s. 8.

² Birsen Gökçe, *Aile Yazıları 1, Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç*, Ankara: T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1991, s. [s.y].

³ Nazife Gürhan ve İbrahim Yücedağ *Sosyal Şiddet Kıskaçında Kadın: Mardin'den Bazı Görünümler*, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (Ankara, 27-28 Nisan 2012), Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, 2012, s. 919.

Ataerkil toplum yapısı kendini kırsal kesimlerde, kentlere göre çok daha ciddi şekilde korumaya çalışmaktadır.¹

Erkeğin yani babanın üst rolleri benimsediği ataerkil ailede, her şey evin erkeği etrafında döner. Erkek, ekonomik gücü elinde tutar, ailenin bugünü ve geleceğine ilişkin kararlar alır. Ataerkil ailede erkek çocuk çok önemlidir. Soyun devamını sürdürecektir olan erkek çocuktur, bu yüzden erkek çocuk el üzerinde tutulurken kız çocuk erkek çocuk kadar önemsenmez. Toplumumuzda geleneksel aile yapısı olarak da adlandırılan erkek egemen yapı içinde kadın hep erkeğin gerisinde onun iktidarında yaşayandır.

“Sürekli olarak güçsüzleştirilen, ikinci plana itilen kadın bunu içselleştirmekte ve karşı eylemde bulunamamaktadır. Pasifleştirilen kadın, erkek tarafından yasaklanan alana girmeye ‘cüret’ ettiğinde ise şiddetle karşı karşıya kalmaktadır. Çünkü dâhil olmak istediği alan erkeğe aittir. Bu nedenle de bu alana müdahaleyi ‘saldırı’ olarak gören erkek, saldırıyı bertaraf etmek için şiddete başvurmaktadır. Bu şiddet sadece fiziksel şiddeti değil aynı zamanda sosyal şiddeti içermektedir. Erkek, kadını küçük düşürmekte, toplu ortamlarda ona söz hakkı vermemekte, dedikodu bahane edilerek kamusal alandaki faaliyetleri kısıtlanmakta, giyimi sınırlandırılmakta ve aşağılanmaktadır. Toplumda erkeğin kamusal alanda daha fazla görünür olması ötekileştirilen kadının bu alanda daha az görülmesine neden olmaktadır”²

Kadın aile içinde ikinci planda olan, silik bir role sahip kişidir. Bu aile yapısı içinde en çok görülen şiddet türü de kadına uygulanan şiddettir. Kadına uygulanan şiddet, bütün şiddet türlerini içinde barındırmaktadır. Kadına yönelik fiziksel şiddetin en ağır biçimlerinden biri töre ve namus bahanesiyle uygulanan şiddettir. Kadının ne giydiğine, kimlerle görüştüğüne, parasının kontrol edilmesine, parasız bırakılmasına, sağlıksız koşullarda yaşatılmasına kadar her türlü şiddet içeren davranışlar uygulanmaktadır. Cezalandırma amaçlı uygulanan şiddet eylemleri öldürmeye kadar gidebilmektedir.

¹ Dolunay Şenol ve Sıtkı Yıldız, Şiddet Sarmalındaki Hükümlü Kadınların Demografik Özellikleri: Sincan ve Delice Cezaevleri Örnekleri, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu* (Ankara, 27-28 Nisan 2012), Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, 2012, s. 536.

² Gürhan ve Yücedağ, a.g.m. s. 919,920.

Erkek egemen bir sistemde ‘namus’ kavramı altında kadının silik, soluk durumunu, konumunu sürdürdüğü söylenebilir. Ancak genç kızın ya da kadının, namus kavramı altında yer alan ilkelerin, kuralların birine karşı çıkması ya da çıkmak istemesi, kurallara aykırı davranışta bulunduğu dair söylentilerin olması bile ‘namussuzluk’ olarak kabul edilir. Aile büyüğünün, ailenin kararıyla genç kız ya da kadın cezalandırılır.¹ Bu şekilde namus adına işlenen cinayetlerin nedenlerinden biri de erkek egemen düşünce sistemidir. Bu sorun toplumsal ve kültürel boyutta ülkemizde ve diğer toplumlarda varlığını sürdürmektedir.

Kadına yönelik şiddet eylemleri dışında ataerkil aile yapısında çocuğa yönelik şiddet eylemlerine de rastlanılabilir. Çünkü erkek egemen sistemde baba ailenin bütün mallarına sahiptir, mal varlığı bölünmez ve onu istediği şekilde kullanır. Aynı şey karısı ve çocukları içinde geçerlidir, onları isterse satar, isterse dilendirir, isterse öldürür vb. gibi.² Çocuğa karşı da kadına karşı olduğu gibi bir kısıtlama, engelleme söz konusudur.

Türk toplumunun kültürel yapılanmasına baktığımızda, erkek çocuğun “erkek evlat” ayrıcalığı hemen hemen her dönemde vardır. Erkek çocuk aile ocağının babadan sonraki temeli olup aile adının sürmesini sağlayacaktır.³ Toplumda kadına ve erkeğe roller biçilmiştir. Toplum erkeği aile reisi olarak tanımlamıştır, eğer erkek toplum tarafından kültürel olarak ona atfedilen bu rolü yerine getiremezse üzerinde bir baskı hissederek şiddete başvurabilir.

İlk şiddet öğrenimi, bireyin doğup büyüdüğü ve toplumsal değerleri edinmeye başladığı, toplumsallaşmanın ilk adımının atıldığı yer olan aile içinde gerçekleşebilir. Aile yapısı, ailedeki iktidar ve aile içi ilişkiler çocuğun maruz kaldığı ilk sosyalleşme durumudur. Çocuk büyürken ailesini örnek aldığından ataerkil bir ailede büyüyen erkek çocukların ileride şiddet uygulaması olağan bir durum olabilir.

Eski çağlardan bu yana ataerkil aile yapısından önce varlığının gösteren diğer aile yapısı da anaerkil aile yapısıdır. Anaerkil aile yapısı ilkel dönemin

¹ - Köknel, a.g.e., s. 193.

² - Gökçe, a.g.e., [s.y.]

³ - Köknel, a.g.e., s. 181.

ailesi olarak bilinen, sanayi devrimi ve tarım toplumu öncesi daha çok rastlanan soyun anaya göre belirlendiği aile ve toplum düzenidir. Ataerkil düzende erkeğe verilen üstünlük bu yapıda kadına verilmiştir. Bu aile yapısında, kadın statüsü erkeğin statüsüne oranla daha yüksektir. Bu düzen içinde, kadın, doğurganlığı ile neslin devamını sağlayan üretkenliğin simgesi ve doğayla özdeş değerli bir varlıktır.¹

Anaerkil aile yapısına ilk çağlarda daha çok rastlanmaktadır. Dünyada ataerkil aileye göre sınırlı görülmektedir. Eski kabilelerde avcı ve toplayıcı toplumlarda görülmektedir. Bu aile tipinde tamamen kadı ve ailesinin kuralları geçerlidir. Baba aile ile yaşamaz, ara sıra kadın ve ailesinin hakimiyetinin olduğu eve misafir gibi gelir ve gider.² Sanayi devriminin başlaması ve üretim araçlarının gelişmesiyle birlikte yerini erkek üstünlüğünün daha çok olduğu, üretimde erkeğin daha çok ön plana çıktığı ve kadının da arka plana itildiği bir döneme bırakmıştır.

Türk toplum yapısına baktığımızda sanayileşme ve kentleşme ile geleneksel aile yapısı bozulmaya başlamıştır ve çekirdek aile yapısı ortaya çıkmıştır. Buna rağmen halen erkek egemenliğinin hakim olduğu geleneksel aile yapısı görülmekte ve bu yüzden kadına, çocuğa yönelik şiddet haberlerine sıkça rastlanmaktadır. Çünkü toplum erkeğe üstün bir rol yüklemektedir.

Aile içi şiddet önemli ölçüde, ataerkil yapıya veya erkeklik olgusuna ilişkin kültürel rol ve tanımlardan kaynaklanmaktadır. Şiddet eylemlerinin temel belirleyicilerinden olan ataerkil aile yapısı, gelişmiş bazı bölgelerde kısmen zayıflasa da ataerkil aile yapısının, varlığını önemli ölçüde devam ettirdiği bilinen bir gerçektir.

c. Ekonomi ve Şiddet

Ekonomi her toplumda var olan başat kurumlardandır. Ekonomi, toplumsal kimlik, kültür, eğitim ve eğlence gibi toplumsal yaşamın bütün

¹ Burcu Kaya Erdem ve Özge Baydaş Sayılğan, Ataerkil ve Anaerkil Toplumun Tarihsel Savaşımının “Avatar” Filmi Bağlamında İncelenmesi, *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi* Yıl:1 Sayı:1, 2011, s. 103.

² - Eşsizoğlu, a.g.e., s. 8.

unsurlarını etkilemektedir. Sosyoloji bilimi bu açıdan ekonominin insanların yaşamlarını nasıl ve ne yönde etkilediğini incelemektedir.

Ekonominin insan hayatındaki rolü, insanın sayısız ihtiyacını karşılmasına imkan veren vasıtalarından en uygun şekilde yararlanmak ve bu vasıtaları yönetmektir. Şüphesiz ki insanın iktisadi durumu ile ihtiyaçları ve değer yargıları arasında güçlü bir bağ vardır.¹

Toplumların sosyo-ekonomik durumlarını anlamak için o toplumda var olan ekonomik yapılanmaya ve toplumsal sınıflara bakmak gerekmektedir.

“...Sınıf, aralarında en az bir ortak yan bulunan herhangi bir gruptur. Kültür eleştirisinde çoğunlukla kullanıldığı biçimiyle sınıf kavramı belli bir toplumda farklı insan gruplarının ekonomik araçlara dayanan kategorilerine ve bu ayırmadan ileri gelen toplumsal ve kültürel düzenlemelere gönderme yapar. Yani ekonomik sınıf üyelerinin benzer eğitim düzeylerine, mesleklere, yaşam biçimlerine, değerlere, estetik anlayışlara sahip olma ve bu bakımlardan diğer sosyoekonomik sınıfların üyelerinden farklılaşma eğilimi vardır”²

Toplumsal sınıflaşma köleci toplum yapılarından sanayi toplumuna geçiş öncesi dönemlere kadar varlığını burjuva ve proleterya olarak göstermiştir. Bu sınıflaşma, sanayileşmenin ve üretim araçlarının çoğalmasıyla birlikte artış göstermiştir. Toplumsal sınıflara sanayi toplumlarında daha sık rastlanmaktadır. Toplumsal sınıfın sosyal hayattaki belirleyicileri, ekonomi, kültürel özellikler, sosyal faaliyetler, meslekler ve yaşam tarzı gibi unsurlardır. Özellikle kapitalist sistemde üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf ve bu sınıfın sürekliliği ve kendi yaşamını sürdürmek için çalışan sınıf, toplumun ekonomik işleyişini oluşturmaktadır. Sosyal sınıf, kişiler arasındaki ekonomik temelli farklılıklara dayanır. Herhangi bir kanun veya dinsel bir kural ile belirlenmemektedir.³

¹ - Sezal, a.g.e., s. 436

² Arthur Asa Berger, Kültür Eleştirisi, Kültürel Kavramlara Giriş, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2012, 57

³ - Sezal, a.g.e., s. 249.

Günümüzde toplumsal sınıfın, kapitalist sistemdeki gibi keskin bir sınırı yoktur. Mülk sahibi olan, gelir durumu yüksek, yönetici ve işveren kesim olarak tanımlanan üst sınıf; memur, zanaatkar, beyin gücü ile çalışan beyaz yakalı ve orta gelire sahip kesim olarak tanımlanan orta sınıf ve düşük ücretli, mavi yakalı, beden gücü ile çalışan kesim olarak tanımlanan alt sınıf, toplumsal sınıflaşmayı oluşturmaktadır. Kapitalist toplumdaki toplumsal sınıf yapısı ile ilgili ünlü düşünürler Karl Marx ve Max Weber'in kuramlarından söz edilebilir.

Marx'a göre ekonomik anlamda toplumsal sınıf, insanların yaşamlarını kazanmak için kullandıkları üretim araçları ile insanların ortak ilişkiye girdiği bir gruptur.¹

Marx sınıfı bir sosyal grubun üretim araçlarına olan uzaklığına göre tanımlamaktadır. İki sınıf yapılanmasından bahseder; üretim araçlarını elinde bulunduran, üretime katkıda bulunmayan mülk sahibi sınıf ile emeğini beden gücü ile satan işçi, emekçi sınıfı. Sosyal sınıfların oluşumunda ekonomik faktörler ön plandadır ancak bunun yanında siyasi ve sosyal faktörler de önemli birer etkidir.

Weber toplumsal sınıfı tanımlarken, ekonomik değerın toplumsal sınıfı belirleyen temel faktör olduğunu savunurken, ekonomik durumu belirleyen etmenlerde üretim araçlarına sahip olmanın yanında, bilgi, beceri, eğitim gibi kültürel durumların da etkili olduğunu savunmaktadır.²

Bazı sosyologlar tarafından; "bir sosyal sistem içinde kişilerin gelir, eğitim, etki, iktidar ve mesleki itibar gibi değişik konularda tutarsız ve uyumsuz olmaları halinde, daha fazla şiddete başvuracakları, sosyal yaşamın sınırlı ve konum farklılıklarının az olduğu toplumların bu yüzden daha istikrarlı oldukları düşünülmektedir."³

¹ - Giddens, a.g.e., s. 261.

² - Sezal, a.g.e., s. 252.

³ - Çalhan, a.g.e., s. 35.

Ekonomik şiddet ilişkisine bakıldığında toplumsal yapı içerisinde ekonomik sınıflaşmayla karşılaşmaktadır. Bu sınıflaşma, hem kendi içinde hem de farklı sınıflar arasında şiddeti doğurabilmektedir.

Toplumun ekonomik dağılımında var olan bu sınıflaşma, toplumda eşitsizliği ortaya çıkardığından toplum içerisinde şiddet olgusunun meydana gelmesinde etkindir. Toplumsal sınıflar arasında ekonomik durum farklılığından doğan çeşitli şiddet eylemlerine rastlanabilir. Ekonomik olarak gücü elinde bulunduran sınıf, gücü elinde bulunduramayan, kendisinden olmayan sınıfa karşı güç kullanabilmektedir. Ekonomi ve şiddet ilişkisi içerisinde daha çok toplumsal sınıf farklılığından ortaya çıkan şiddet olayları psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet türlerinde de karşımıza çıkabilmektedir.

Gelişimini tam anlamıyla tamamlayamamış ülkelerde büyük iç ve dış güçler, kültürel değişimler, kuralsızlık nedeniyle uyumsuzluklar ve sorunlar yaşanmaktadır. Toplum içinde yabancılaşma, kendini ait hissetmeme veya değersiz hissetme gibi duygular ile beslenen toplu öfke, toplumun alt kesimlerinde ani şiddete dönüşebilmektedir.¹

Yaşam şekilleri, eğitim, meslek, eğlence tarzları, soysal hayat, kıyafet, yemek ve mekan gibi bir çok etmen toplumsal sınıfların farklılık yaşadığı noktalar. Ekonomik anlamda gücü elinde bulunduran sınıf bu etmenler bağlamında kendisinden ekonomik olarak daha alt düzeyde olan sınıfa karşı çeşitli şiddet eylemlerinde bulunabilmektedir. Ancak toplumsal sınıflaşma bağlamında ortaya çıkan şiddet eylemlerini yalnızca üst sınıfın orta ve alt sınıfa karşı uyguladığı eylemler olarak tanımlamak doğru olmaz. Bu noktada aynı zamanda alt sınıfların üst sınıflara karşı uyguladığı şiddet eylemlerine de rastlanabilmektedir.

“Şiddet alt-kültür teorisine göre şiddet; bir cesaret, güç gösterimi ve statüyü koruma aracıdır. Şiddet bu kültürel temelde bir intikam alma aracı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle Markowitz ve Felson yaptıkları araştırmalarda, cesaret ve öç almaya yönelik vurgunun fazla olduğu kültürel yapılarda yetişen bireylerin daha çok tartışma eğiliminde oldukları ve dolayısıyla

¹ - Ergil, a.g.m., s. 41.

daha çok şiddete başvurdukları yönünde bulgular saptamışlardır. Ayrıca onlar, düşük sosyo-ekonomik statüye sahip olanların, daha çok cesaret ve öç alma tutumlarına sahip olduklarını ileri sürmektedirler. Çünkü onlara göre, yoksul bireyler daha çok cezalandırma eğilimine sahiptirler ve bu şiddete yatkınlık, onların başkalarıyla olan sorunlarında daha çok cesaret ve intikam alma yönünde tutum sergilemelerine yol açmaktadır.¹

Ekonomik olarak gücü elinde bulunduramayanlar ezilmişlik hissi ya da özenme gibi aşağılık psikolojisi olarak tanımlanabilecek davranışlardan dolayı ekonomik olarak kendilerinden daha üst sınıfta olanlara karşı şiddet eylemlerinde bulunabilirler. Yani ekonomi ve şiddet ilişkisine baktığımızda, sosyoekonomik durumun ortaya çıkardığı sınıflaşma sonucu bu sınıflar arasında ve sınıfların kendi içlerinde oluşan şiddet eylemlerinden bahsedilebilir.

d. Sosyal Öğrenme ve Şiddet

Şiddetin toplumsal sebeplerinden bahsederken toplumsal hayatın bireyi nasıl etkilediğini açıklamak gerekmektedir. Birey toplumsal hayatta gözlemleyerek ve çevresindeki kişi ve olayları model alarak davranışlarını ortaya koymaktadır. Sosyal öğrenme kuramı, sosyal hayatın, bireyin davranışlarını oluşturmadaki etkisini bir öğrenme olarak açıklamaktadır.

Sosyal öğrenme kuramının kurucusu Albert Bandura'dır. Sosyal bilişsel teori olarak da adlandırılmaktadır. Bu kurama göre öğrenme, gözleme, taklit etme ve model alma süreçlerinden geçerek oluşmaktadır. Bandura'ya göre, davranışların büyük bir kısmı diğer insanlarla ilişki içerisinde kazanılan öğrenme yaşantılarıyla yani ilgili davranışı gösteren birini model alarak öğrenilir. Buna taklit ya da gözlem yoluyla öğrenme denir. Sosyal öğrenmede temel unsur bireyin başkalarını gözlemleyerek öğrenmesidir.²

¹ Akt. Markowitz, Fred E ve Richard B. Felson (1998), "Social Demographic Attitudes and Violence", *Criminology*, 36, 1 s.117'den -Kızmaz, s. 256,257.

² Hasan Can Oktaylar, KPSS Öğrenme Psikolojisi, Ankara: Kızılay, 2009, s. 110.

“Sosyal bilişsel teoride, sosyoyapısal faktörler davranışsal etkiler yaratmak için kendi sistemlerinin psikolojik mekanizmalarını kullanır. Böylece, örneğin, ekonomik durumlar, sosyoekonomik statüler, eğitim ve aile yapıları insanların arzuları, fayda duygusu, kişisel standartları, duygu durumları ve diğer öz düzenleyici etkiler üzerindeki etkililiği sayesinde dolaylı olarak davranışı büyük ölçüde etkiler.”¹

Bandura, insan öğrenmesinin sosyal bir ortamda meydana geldiğini söyler ve çocukların en önemli öğrenme yaşantılarının başkalarının davranışını gözlemleyerek oluştuğunu savunur. Bandura, bu tür öğrenmeye gözleme yoluyla öğrenme adını verir.² Bandura’ ya göre gözlem yoluyla öğrenme, davranışçı olduğu kadar aynı zamanda bilişsel bir öğrenmedir. Yani gözlem yoluyla öğrenme her zaman taklit yoluyla gerçekleşmez. Eğer modelin davranışı olumsuz sonuçlanırsa birey davranışı yapmaktan kaçınır. Öğrenmenin oluşumunda birey-davranış-çevre üçgeninin birbirini sürekli etkilemesi söz konusudur.

Bandura’nın gözlem yoluyla öğrenme deneylerinden en ünlüsü Bobo Doll bebek deneyidir. Bandura bu deneyde çocukların gözlem ve taklit yoluyla öğrenme düzeylerini test etmiştir. Çalışma bir modelin davranışının diğerleri üzerindeki kontrolü ve etkisi için ikna edici kanıtlar sunarken, taklitte öğrenmenin daha önemli bir göstergesi ise, modelin yokluğunda yeni oluşan tepki durumlarında da taklidin genelleştirilmesidir.³

Bandura, deneyinde bazı çocuklara bir film izlettiriyor. İzlettirdiği filmde, "Bobo Doll" adı verilen bir oyuncığa bağırıp söven, onu tekmeleyen bir yetişkin yer almaktadır. Bunu izleyen çocuklar, daha sonra teker teker oyuncakla dolu bir odaya alınıyorlar. Tam oyunlarının ortasında, biri gelerek bu oyuncaklarla artık başka bir çocuğun oynayacağını söylüyor. İlgi çekici bu odadan çıkarılan ve hayal kırıklığına uğratılan çocuk, içinde az oyuncuğun bulunduğu bir başka odaya alınıyor. Bu odadaki oyuncakların arasında " Bobo

¹ Albert Bandura, Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective, *Annual Reviews Psychology*, 52, 2001, s. 10,26.

² Doğan Cüceloğlu, İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2004, s. 426.

³ Albert Bandura vd., Transmission of Aggression Through Imitation of Aggressive Models, *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 1961, s. 575.

Doll " da bulunuyor. Filmi izleyen gruptaki çocukların, " Bobo Doll "a daha saldırgan davrandıkları gözlemleniyor. Bandura, bir sonraki deneyinde ise, şiddeti uygulayan kişi, bir grup çocuğa izletilen filmde ödüllendiriliyorken, diğer çocuklara izletilen filmde cezalandırılıyor. Sonunda ödül olan filmi izleyen çocuklarda, şiddet davranışı daha fazla gözlemleniyor. Ancak şiddet davranışı sonunda ceza gören birini izleyen çocuklar, davranışı yapmaktan kaçınıyor.¹

Sosyal öğrenme kuramı öğrenmeyi modelden öğrenme olarak açıkladığına göre, modelin özellikleri öğrenme üzerinde etkilidir. Burada en önemli faktör, modelin statüsü ve gözlemciye benzerliğidir. Buna göre statünün de sosyal öğrenme üzerinde belli etkileri vardır:

- Model, gözleyen kişiden daha yüksek bir statüye sahipse, modelin davranışları en üst düzeyde taklit edilir.
- Model gözleyen kişiden daha düşük bir statüye sahipse, modelin davranışları taklit edilmez.
- Model ile gözleyen kişinin statüleri eşitse bu kez gözleyen davranışın sonucuna (olumlu ya da olumsuz) göre davranışı taklit eder ya da etmez.²

“...Bandura’ya göre bir kişinin öğrenmesi için gerekli yegane koşul, bir başkasını bir davranışı yaparken gözlemlemesidir. TV’nin çocuklar üzerindeki etkisiyle ilgili deneyler, Bandura’nın gözleme yoluyla öğrenme kuramını destekler sonuçlar vermiştir”³

Sosyal öğrenme kuramına göre öğrenme bir modeli gözlemleyerek oluşur. Yani öğrenme dolaylı bir süreçtir. Bu süreçteki yaşantılar: dolaylı pekiştirme, dolaylı ceza, dolaylı duygu ve dolaylı güdülenmedir.

¹ Bknz. <http://www.biltek.tubitak.gov.tr/gelisim/psikoloji/basliklar.htm>

² - Oktaylar, a.g.e., s. 113.

³ -Cüceloğlu, a.g.e., s. 426.

Dolaylı Pekiştirme: Bireyin davranışının pekiştirilmesi doğrudan bir pekiştirmeyken, bireyin model aldığı kişinin davranışının pekiştirilmesi, o birey için dolaylı bir pekiştirmedir. Burada modelin davranışının pekiştirilmesi söz konusudur. Bireyin seçmiş olduğu modelin yaptığı davranışların sonunda ödüllendirilmesi o davranışın taklit edilmesini güçlendirir ve davranışın devam etmesini sağlar.¹

Dolaylı Ceza: Dolaylı pekiştirmede modelin davranışı ödüllendirildiği için gözlemleyen kişi davranışı sergilemekteyken, dolaylı cezada modelin davranışı cezalandırıldığında, model alan kişi davranışı yapmaktan kaçınmaktadır. Modelin davranışının olumsuz ya da model için hoş olmayan bir şekilde sonuçlanması da dolaylı ceza olarak adlandırılabilir. Çünkü gözlemleyen kişi olumlu olmayan bu durumda davranışı yapmaktan kaçınır.²

Dolaylı Duygu: Gözlemlenen modelin sahip olduğu duygu durumlarının gözleyende de görülmesidir. Birey başka bireylerin yaşantılarını gözleyerek dolaylı olarak korku, kaygı, sevgi, nefret gibi duyguları geliştirebilir.

Yani bireylerin bu duyguları geliştirmesi için her zaman kendilerinin yaşamış olmaları gerekmez. Başkalarının yaşantılarını gözlemleyerek dolaylı korku, kaygı gibi duyguları geliştirebilirler.³ Gözlemlediğimiz kişi üzülürken biz de üzülüyor, mutlu olduğunda biz de mutlu oluyor, korktuğunda biz de korkuyorsak bu dolaylı duygusallıktır.

Dolaylı Güdülenme: Bireyin gözlemlediği bir davranışa karşı istek duyması ve bu davranışı kendisinin de yapabileceğine inanması sürecidir.

Şiddet davranışı da öğrenilen bir olgu olduğundan, şiddetin toplumsal sebepleri incelenirken Bandura'nın bu kuramını ele almak gerekmektedir. Sosyal öğrenmedeki dolaylı süreçlere baktığımızda şiddetin de sosyal bir öğrenme olduğu ortaya koyulabilmektedir. Annesinin kardeşine şiddet uyguladığını ve babası tarafından da hak etmişin şeklinde desteklendiğini

¹ -Oktaylar, a.g.e., s. 113.

² [Y.y], KPSS Öğrenme Psikolojisi, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi, 6. Baskı, 2009, s. 160.

³ -Oktaylar, a.g.e., 113.

gören bir çocukta şiddet dolaylı olarak pekiştirilmiştir. Böylece şiddetin sosyal yoldan öğrenilmesi gerçekleşmiştir. Okulda kavga ettikleri için arkadaşlarının ceza aldıklarını gören bir çocukta şiddet dolaylı ceza ile kaçınılan bir davranış haline gelmiştir. Birey, televizyonda kendisi ile aynı yaş grubunda yer alan bir kişiyi izlerken canını sıkı bir durum karşısında şiddet uygulayarak modelin bu sıkıntıdan kurtulduğunu görür. Bunu gözlemleyen birey de sıkıntılarında şiddet yolu ile kurtulacağına inanır ve şiddet uygulamak ister. Sonuçta şiddete karşı dolaylı güdülenmiş ve bireyin sosyal öğrenmesi gerçekleşmiş olur.

Bireyin çevresindeki rol modeller (ebeveyn, öğretmen, arkadaş, dizi-film karakterleri vb.) şiddet uyguluyorsa birey de sosyal öğrenme kuramına göre, aynı ya da benzer durumlarla karşılaştığında şiddet davranışı sergileyebilirler. Bir olgu olan şiddet, içinde bulunulan kültürel yapı, yaşanan aile, sahip olunan ekonomik sınıf, çevre ve kitle iletişim araçlarından öğrenilmektedir.

e. Gerbner'in Kültürel Göstergeler ve Ekme-Yetiştirme Kuramı

Gerbner, kültürel göstergeler, ekme-yetiştirme kuramı, ekme tezi olarak adlandırılan yaklaşımını, 1960'ların ortasında Pennsylvania Üniversitesi Annenberg İletişim Okulu'nda geliştirmiştir. Ekme kavramı belli bir şeyi (psikoloji, kültür ve ideolojiyi) belli bir yere (izleyici bilincine) yerleştirme ve besleyip yetiştirmek için yapılan amaçlı girişim olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, Amerikan iletişim alanında egemen olan "etki sorunu" ekseninden hareket ederek geliştirilmiştir. Yaklaşım, etki geleneğini ekme tezi açısından sürdürür ve içerik analiziyle televizyonda egemen imajlar olarak seçilen televizyon dünyasının kültürel göstergeler değişkenlerini belirler ve daha sonra bu imajların izleyiciler üzerindeki etkisini alan araştırması yoluyla inceler.¹

¹ İrfan Erdoğan, Gerbner'in Ekme Tezi ve Anlattığı Öyküler Üzerine Bir Değerlendirme, *Kültür ve İletişim*, Cilt 1, Sayı 2, 1998, s. 150.

Gerbner medyanın bir kültürdeki egemen değer ve tutumları ektiğini savunur. Ekme kuramı, medyayı toplumsallaştırıcı bir araç olarak görür ve televizyon izleme süresi arttıkça gerçekliğin televizyonda sunulduğu gibi olduğuna dair inancında artıp artmadığı düşüncesini araştırır. Televizyonun etkisi uzun sürelidir, az az fakat birikerek olur.¹

Ekme-yetiştirme şiddet örneği üzerinden geliştirilmiş, ancak daha sonraki yıllarda başka konular üzerinde de araştırmalar yapılmıştır. Gerbner ve arkadaşları tarafından kültürel göstergeler kavramı, ekonomik ve sosyal göstergeleri tanımlamak ve onların bütünlüğünü sağlamak için geliştirilmiştir. Ancak artık, kültürel göstergelerin, ekonomik ve sosyal göstergelerden daha önemli olduğu ve onların önüne geçtiği kabul edilmektedir. Kültürel göstergeler kuramına göre televizyonun yansıttığı dünya, gerçek dünyadan farklılaşmaktadır. Televizyon, çok seyredenlerin inançlarını içeriğe uygun bir şekilde homojenleştirmektedir.²

Gerbner' in ekme-yetiştirme tezine göre, televizyon aracılığıyla insanlarda bir takım ihtiyaçlar yaratılarak bunların karşılanması için de insanlara bir takım çözüm yolları sunulur. Televizyonun sunduğu iletiler farklı toplumsal sınıflar için farklı şekildedir. İletilen mesaj hangi toplumsal sınıf içinse etki de o sınıf üzerinde daha çok gerçekleşir.³

Ekme-yetiştirme tezine göre, daha çok televizyon izleyenlerde televizyondan sunulan hayattan etkilenme daha az televizyon izleyenlere oranla fazladır. Sanayi önce toplumlarda kültür aktarımı görevini aile ve din kurumları üstlenmişken, sanayileşmiş kitle toplumlarında bu görevi daha çok kitle iletişim araçları özellikle televizyon devralmıştır. Gerbner ve arkadaşlarının oluşturduğu kültürel göstergeler yaklaşımına göre, televizyon izleme yoğunluğu arttıkça insanların gerçek dünya hakkındaki görüşleri ve algıları bir o kadar yanıltıcı ve çarpık olmaktadır.⁴ Ekme-yetiştirme kuramı

¹ Levent Yaylagül, Kitle İletişim Kuramları, Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar, Ankara: Dipnot Yayınları, 2008, s. 73

² Ömer Özer, İletişim Kuramları, Eskişehir: T.C. A.Ü. Yayını, 2013, s. 76.

³ - Güngör, a.g.e., s. 97.

⁴ Şermin Tekinalp ve Ruhdan Uzun, İletişim Araştırma ve Kuramları, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2. Baskı, 2006, s. 100.

televizyonun bu kültür aktarımından, özellikle çocukların ve gençlerin etkilendiğini ileri sürmektedir.

Ekme tezi üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama, kurumsal çözümleme, ikinci aşama iletilerin ve yapılan ekmenin çözümlenmesi, üçüncü aşama ise yetiştirmenin çözümlenmesi aşamasıdır. Televizyondaki iletiler çözümlenir, özellikleri ortaya konulur. Bu özellikler 'ekmeyi' oluşturur daha sonra ise, kültürel göstergeler olarak adlandırılan yaklaşımın yetiştirme aşaması uygulanır ve bu aşamada da çözümlenen iletiler sonucunda elde edilen ekmenin izleyiciler üzerindeki etkisi izleyici araştırmalarıyla ölçülür.¹

f. Kitle İletişim Araçları ve Şiddet

İletişim gündelik yaşamımızda bize nesnelere ve insanları tanımlar. İş bölümü içinde değişik toplumsal roller yüklenmiş insanlara bu rolleri yerine getirirken, toplumun hayat tarzını öğretir, toplumun yeniden üretimi için gereken değerlendirme biçimlerini aşar. Toplumsal sistemin devam etmesini ve sistemin kendisini yeniden-üretmesini sağlar.²

İletişime ilişkin tanımlar tanımlayan kişilerin yaklaşımlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu yaklaşımlar arasında öne çıkan iki düşünce vardır. İlk düşünceye göre iletişim, Gönderici-Mesaj- Kanal- Alıcı modeliyle ortaya çıkan bir süreçtir. Bir fikrin, duygunun, tutumun başkasına nasıl aktarıldığını yani iletişimin süreçte ne yönde oluştuğunu ortaya koymaktadır. İkinci yaklaşım ise, ortak algı ve paylaşımın önemini vurgulamaktadır. İletişimin tarihine de bakıldığında iletişimin mekaniksel tanımlamalarından ortak algı tanımlamalarına doğru bir eğilim görülmektedir.³

Sosyoloji sözlüğünün tanımına göre iletişim, her türlü toplumsal ortamda rastlanan ve bundan dolayı genelde sosyal bilimcilerin çok geniş bir ilgi alanı olan anlam oluşturma sürecidir.⁴ İletişim insanlar arasındaki bilgi aktarımı ve bilgi alışverişidir. İletişim, insanın insanla, insanın toplumla olan paylaşımı ve etkileşimi olarak tanımlanabilir.

¹ Mutlu, a.g.e., s.236-237

² Ünsal Oskay, İletişimin ABC'si, İstanbul: Der Yayınevi, 2005, s. 3.

³ Erol Mutlu, İletişim Sözlüğü, Ankara: İletişim Yayınları, 2012, s.149

⁴ - Marshall,a.g.e., s. 336.

Kitle iletişim araçları çeşitli işlevleri ile hayatımızın vazgeçilmez birer parçası haline gelmiştir. İnsan ve toplum arasındaki en önemli iletişim ağını oluşturmaktadır. İletişim ve kitle iletişim araçları günlük yaşantımızın bir parçası olduğu gibi, dünyayı ve içinde bulunduğumuz toplumu algılamamızda, olay ve durumlar ile ilgili yorum yapmamızda, başkalarını etkilememizde, özetle tüm yaşamımızda başarı ve başarısızlıklarımızda önemli bir rol oynamaya başlamıştır.¹

Kitle iletişim araçları bilgilendirme, eğitim, öğretim gibi görevler yanında, haber verme, eğlendirme gibi görevlere de sahiptir. Kitle iletişim araçları bunlarla beraber yaşamın amacına, toplumun kültür düzeyine ve yapısına göre bu görevleri yerine getirmeye çalışır.²

Kitle haberleşme araçlarının üretimi doğrudan doğruya kültürel bir olaydır. Hepsinin temelinde yer alan yazılı metin unsuru, sesli yayınlarda konuşma unsuru ve görüntülü araçlardaki davranış unsuru toplum fertlerinin nasıl çok yönlü bir yönlendirme ve etkiyle karşı karşıya olduğunu gösterebilir.³

Şiddetin toplumsal nedenleri incelendiğinde, kitle iletişim araçlarının ele alınması gereken en önemli öğelerden biri olarak karşımıza çıkması kaçınılmazdır. Gün geçtikçe ve teknoloji geliştikçe kitle iletişim araçlarına olan ilgi de artmaktadır. Kitle iletişim araçlarına olan bu ilgi onun hayatımıza olan etkisini de beraberinde getirmektedir.

Kitle iletişim araçlarıyla toplumun davranış kalıpları, değerleri ve düşünce tarzları bireylere kazandırılır ve öğrenilenlerin içselleştirilmesine yardımcı olunur. Kitle iletişim araçlarının gücü aynı iletiyi çok farklı bireye, çok sayıda ve farklı mesajlarla iletebilme yetisinden kaynaklanır.⁴

Şiddetin ortaya çıkmasında bahsedilen toplumsal sebeplerden olan kitle iletişim araçlarının etkisi, yadsınamayacak derecede fazladır. Kitle iletişim

¹ Şermin Tekinalp ve Ruhdan Uzun, İletişim Araştırma ve Kuramları, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2. Baskı, 2006, s. 100.

² -Köknel, a.g.e., s. 152.

³ Mehmet Doğan, İletişim ve Dehşet Çağı, İstanbul: Timaş Yayınevi. 1993, s. 23.

⁴ RTUK, Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri, 2005, s. 7.

araçlarının yaygınlaşması ile birlikte insanlar şiddet içerikli yayınlara da daha fazla maruz kalmaktadır. Şiddetin öğrenilen bir olgu olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu yayınlar aracılığı ile şiddet eylemlerinin arttığı gözlenebilmektedir.

Medya yapımcıları şiddetin, izleyicinin ilgisini arttırmak ve devam ettirmek için önemli bir teknik olduğunu bilirler. Bu kadar sık kullanılmasının en önemli nedeni de budur. İnsanlar şiddet betimlemelerini merakından dolayı da görmek isterler. Bu tür betimlemeler insanlara, çoğunun asla karşılaşamayacağı deneyimler hakkında bir şeyler öğrenme fırsatı sunar.¹ İnsanlığın varlığından beri var olan ve yaşamın her alanında karşılaşılan şiddet, kitle iletişim araçları için önemli bir olgudur. Çünkü şiddet içerikli yayınların toplumu etkileme gücünün daha fazla olduğundan kitle iletişim araçlarında şiddete sıkça başvurulmaktadır.

Günümüzde şiddet giderek artan bir eylem haline gelmiştir. Bütün dünyada şiddet olaylarına daha sık rastlanmaktadır. Kitle iletişim araçları yoluyla küresel bilgi alışverişinin olması tüm dünyadaki şiddet olaylarının yayılmasına neden olmaktadır. Gazete, televizyon, internet, radyo vb. kitle iletişim araçlarında şiddet haberlerine, şiddet içerikli yayınlara gün geçtikçe daha sık rastlanmaktadır.

Öğrenilen bir olgu olan şiddet, isteyerek ya da istemeyerek maruz kaldığımız kitle iletişim araçlarında konu edildikçe şiddet eylemleri de daha sık ortaya çıkmaktadır. Toplumun bilgilendirilmesinde güçlü bir araç olan basın yayın organları, bizi bilgilendirirken karşımıza bir dünya ve bu dünyaya ait imgeler ve görüntüler sunar.

Kitle iletişim araçları bize dünyayı nasıl algılayacağımızı söyleyerek bizi yönlendirir, belli tutum ve davranış örüntülerinin öğrenilmesinde ve alışkanlık kazanılmasında önemli rol oynar, bazen de tek başına belirleyici olabilir.²

¹ -Trend,a.g.e., s. 51.

² Refia Palabıykoğlu, Medya ve Şiddet, *Kriz Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 1997, s. 123.

Her toplumun kendine has kültürel bir yapısı olduğundan ve bu yapı içerisinde ortaya çıkan şiddet biçimlerinden söz edilse de günümüzde şiddet durumları kitle iletişim araçları yoluyla tüm toplumlarda benzer özelliklerde ortaya çıkmaya başlamıştır. Kitle iletişim araçlarında gösterilen şiddet, şiddet olaylarının sosyo-kültürel olarak artmasına neden olabilir.

2. BÖLÜM

MEDYA METİNLERİ ARACILIĞIYLA ŞİDDETİN SUNUMU

2.1. Medya ve Türleri

Kitle iletişimi, bilgilerin, düşüncelerin ve görüşlerin çoğaltılarak yazılı yayın ve görsel-ışitsel yayın biçiminde geniş kitlelere aktararak gerçekleştirilen iletişimken bu iletişimi gerçekleştirmek için kullanılan yazılı(gazete ve dergiler, basın), görsel-ışitsel (radyo, televizyon, sinema) yayınlar kitle iletişim araçları yani medyadır.¹ Her türlü bilgiyi kişilere ve topluma aktaran, eğlence, eğitim ve bilgi gibi sorumluluklara sahip görsel, ışitsel ve hem görsel hem ışitsel araçların tümünü ve bu araçların kullanımıyla ilgili ekonomik faaliyetleri içeren bir kavramdır.²

Medya kültürün değişmesinde ve gelişmesinde etkin bir araçtır. Medya toplumda bir güç kaynağıdır ve bu gücünü toplumdaki yenilikleri ve yönetimi kontrol etmek için kullanır. Çağımızda yaşanan hızlı teknolojik gelişmelerden en çok nasibini alan medya olmuştur. Medya gelişen teknolojiyi takip etmiş ve teknoloji geliştikçe kendini yenilemiş ve daha çok ağ ile insanlara ve toplumlara ulaşmaya başlamıştır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması yazılı yayın ile başlamıştır. II. Dünya savaşı ile birlikte radyonun etkili bir iletişim aracı olduğu görülmüş ve özellikle bu dönemde radyo propaganda aracı olarak etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra takip eden teknolojik gelişmelerle birlikte kitle iletişim araçları da gelişmeye ve değişmeye başlamış, günümüzde teknolojinin bütün nimetlerini kullanan çok sayıda yazılı ve görsel-ışitsel yayın ortaya çıkmıştır. O dönemlerde propaganda aracı olarak önce yazılı basının daha sonra da radyonun kullanılmasından sonra günümüzde küreselleşmenin de etkisi ile birlikte kitle iletişim araçları uluslararası alanda bilgi taşıyan araçlar haline gelmiştir. Medyanın insanlar ve toplumlar üzerindeki etkisi bugün yadsınamayacak derecede fazladır. Teknolojik ilerleme ve kürselleşme ile birlikte medya uluslar arası alanda hizmet etmektedir.

¹ Doğan, a.g.e., s.19

² Emiş Seda Özokçu, “Görsel-İşitsel Medyada Sahiplik”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Av. Arslan NARİN. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara: 2011) s. 3.

Medya, kültürün uluslar arası düzeyde bireylere ulaştırılmasında en önemli role sahiptir. Yazılı basın, radyo, televizyon, internet vb. kitle iletişim araçlarını kapsayan medya, özellikle toplumsal hayatta bireylerin çeşitli sosyal ihtiyaçlarını gidermek için sık sık başvurdukları önemli bir kaynaktır. Bireyler medyayı bilgi edinme, eğlenme, haber alma amacıyla kullanırken, medya da topluma karşı üstlendiği sorumluluğu, doğru ve tarafsız olarak toplumu bilgilendirme, eğitim, eğlendirme ve sosyalleştirme gibi işlevlerini yerine getirerek yapar.¹

“Medya, her çeşit mesajı, farklı sosyo-demografik özelliklere sahip kitleye, kendi yayın politikasına göre dolaylı olarak ve aracın özelliklerine göre formatlayarak, tek yönlü yayın kitle iletişim aracıdır. Medyanın giderek etki alanını genişletmesi ve insan yaşamının hemen her alanına ve anına nüfuz etmesi ile birey/toplum üzerindeki etkisi de artmaktadır. Günümüzde medya, özellikle televizyon, yeniden üreten, şekillendiren, yöneten, kontrol eden ve hatta yargılayıp, infaz eden bir iktidar aracına dönüşmüştür.”²

Medya sahip olduğu bütün yazılı ve görsel-işitsel organlarıyla bir kültür taşıyıcısı ve aktarıcısı konumundadır. Ortaya çıktığı toplumsal yapının kültürünü taşımak dışında, var olan teknolojik gelişmelerle birlikte bugün bu gücünü tüm dünya ile paylaşmaktadır. Medya organları sadece içinde buldukları kültürü değil başka kültürleri de aktarmaktadır. Medya, kültürel aktarım gücüne sahip olduğu gibi kültürel üretim ve kültürü biçimlendirme gücüne de sahiptir. Kitle iletişim araçları ile oluşturulan kitle toplumu bugün gittikçe büyümektedir. Özellikle televizyon, çağımızda kitlelere ulaşan en büyük kitle iletişim aracıdır.

Medya, varlığını ve devamlılığını sağlamak için öncelikle kendisini meşru kılacığı toplumsal yapıyı kullanmaktadır. Toplumsal değerleri ve normları kendisi için bir malzemeye dönüştürmektedir. Kültür taşıyıcısı olarak

¹ Bekir Kocadaş, Kültür ve Medya, Sayı 34, Yaz, *Bilig*, 2005, s. 1,2.

² Necla Mora, Medya ve kültürel Kimlik, *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 2008, s. 5,6.

tanımladığımız medya kitlelere kendini kabul ettirmek için ilk olarak var olan kültürü kullanmaktadır. Kendini kabul ettirdikten sonra yenilikler sunarak kültürün yeniden üretimi ve kültürü geliştirme gücünü ortaya koymaktadır. Bugün yazılı ve görsel-işitsel yayınlarda yapılan çalışmalar içinde bulunulan toplumun inançları, değerleri ve yaşam biçimleri gibi kültürel öğeleri içerisinde taşımaktadır. Çünkü kitle iletişim araçlarının amacı kitleler ve halk tarafından kabul görüp kendi devamlılığını sağlamaktır. Bu noktada medyanın kitle ile iletişim kurması için iletişimin işleyişini takip etmesi gerekmektedir.

İletişim için temel olarak üç oluşturuç öçe bulunmaktadır; gönderici, ileti ve alıcı. Burada gönderici medya -kitle iletişim araçları- olmaktadır. Gönderici ve alıcı arasında iletişim sağlanması için anlam yüklü olan iletiye ihtiyaç vardır ve bu iletinin iletilmesi için bazı işaretlere, sembollere ihtiyaç vardır ki bunlara kod denir. İleti bu kodlara dönüştürülür. Gönderici kodladığı iletiyi kanal aracılığıyla alıcıya iletir. Alıcı kodları açarak iletideki anlama ulaşır. En son aşama göndericinin hedefe yönelttiği amacının başarıya ulaşp ulaşmadığını beklediği geri besleme (feedback) aşamasıdır.¹

Gönderici olan kitle iletişim araçları bu yüzden iletiler sunarken, hangi toplumsal grubu, alt kültürü, toplumsal sınıfı alıcı olarak hedef almışsa o hedefe yönelik iletiler sunmaktadır. Çünkü kitle iletişim araçları için önemli olan bir beklentiyle, etki yaratması amacıyla gönderilen iletilerin alıcılar tarafından doğru bir şekilde alınıp, geri dönüşün gerçekleşmesidir.

Medya kavramının yazılı ve görsel-işitsel yayınları içine alan geniş bir kavram olduğundan bahsetmiştik. Medya, iletileri topluma sunarken yazılı (gazete ve dergiler, basın), görsel-işitsel (televizyon ve radyo) yayın organlarını kullanmaktadır.

a. Yazılı Medya

Gazete, dergi ve kitap gibi basılı iletişim araçlarının oluşturduğu medyadır. Basının yani medyanın temeli yazılı basın ile atılmıştır. Yazı duygu, düşünce ve isteklerin başkalarına iletilmesi için kullanılan bir işaretler

¹ Nazife Güngör, İletişim, Kuramlar ve Yaklaşımlar, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2011, s. 51,52.

sistemidir. Yazının toplum tarafından toplum için kullanılması matbaanın ve kağıdın icadı ile başlamıştır.

Yazılı basının en etkili aracı olarak ön plana gazeteler çıkmaktadır. İlk gazete, Fransa’da asıl mesleği doktorluk olan Theopraste Renaudot tarafından “La Gazette” adıyla yayımlanmıştır.¹

Aylık, haftalık ve çağımızda günlük olarak yayımlanan gazetelerle birlikte yazılı basın aracılığıyla medyanın işlevlerini yerine getiren diğer kitle iletişim araçları dergiler, kitaplar ve broşürlerdir.

b. Görsel-İşitsel Medya

Görsel-işitsel terimi, Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre, görme ve işitme duyularıyla ilgili olan anlamına gelmektedir.

Görsel-işitsel medya televizyon, radyo, sinema ve interneti kapsayan geniş çaplı bir alandır. Yazılı basının kullanımından ve gelişmesinden sonra önce radyo daha sonra televizyon ve en son da internet medya aracı olarak ortaya çıkmış ve çağımıza kadar hızla gelişmiştir.

Bugün en önemli kitle iletişim araçlarının başında televizyon gelmektedir. Görüntü ve sesin birlikteliği gücüne sahip televizyon; diğer kitle iletişim araçlarına oranla, taşıdığı mesajları kitlelere iletmede daha etkili bir konuma sahiptir ve televizyon bu gücüyle evreni kişinin ayağına getiren bir araçtır.² Her ne kadar internet kullanımı gün geçtikçe dünyanın her yerinde giderek artsa da televizyonun bireylerde ve toplumdaki etki gücü her zaman daha fazla olmuştur. Televizyon bazı insanlar için haber kaynağı, bazıları için boş vakitlerini geçirdiği eğlence aracı, bazıları için de farkında olmadan maruz kaldıkları iletişim aracıdır. TV programlarının içeriği gündelik hayattan, toplum yapısından esinlenerek, insanları TV’ye bağlayacak, ilgilerini arttıracak konulardan seçilmektedir. Görsel- işitsel medyada iletiler izleyici olarak

¹ Bekir Kocadaş, Yazılı Basında Meydana Gelen Gelişmelerin Topluma Etkisi- Sosyolojik Bir Analiz, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 33, 2012, s. 6.

² Emrah Alpaslan Konukman, “Medya ve Kültür: Son Dönem Televizyon Dizilerinin Yaşam Tarzı Üzerindeki İmgeleri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Nurettin Güz, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006) s. 1.

tanımlanan alıcının direkt göz ve kulaklarına hitap eder, Medya etki gücünü görsel ve işitsel olarak kullanır. Bu sebeple televizyon, etki gücü en fazla olan görsel-işitsel iletişim aracıdır.

2.2. Medyanın İşlevleri

Kitle iletişim araçları, günümüzde insan hayatı için vazgeçilmez bir araç haline gelmiştir. İçinde yaşadığımız çağın bir iletişim çağı olmasından ötürü teknoloji ve özellikle kitle iletişim araçları hayatımızın her alanını sarmalamıştır. Hayatımızın tam ortasında yer alan kitle iletişim araçları çeşitli işlevleri ve ortaya koydukları ile bizleri etkisi altına almaktadır.

Kitle iletişim araçlarının işlevlerinden bahsedildiğinde ilk akla gelen bilgi edinme ve edindirmedir. Bununla beraber bir de kültür aktarma ve sosyalleşme aracı rolü üstlenen kitle iletişim araçları küresel kültürün evrenselleşmesine de katkı sağlamaktadır.¹

2.2.1. Bilgilendirme İşlevi

Kitle iletişim araçları, içinde bulunduğumuz toplum ve tüm dünya hakkında bilgi aktarımını sağlayan araçtır. Meydana gelen olay ve durumlardan ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi sahibi olmamızı sağlar. Kitle iletişim araçları tarafından aktarılan bilgi bazen bireyin doğrudan kendi yaşamı için bazen de doğrudan olmasa da içinde yaşadığı toplum ve dünya için önemli bir bilgidir. Kitle iletişim araçları sayesinde bireyler, ulusal ve uluslararası düzeyde meydana gelen durumlardan hemen haberdar olabilirler. Kitle iletişim araçlarında bilgilendirme işlevi yazılı ve görsel-işitsel olan kitle iletişim araçlarının her ikisinde de sağlanır. Ancak bilgilendirme işlevi görsel-işitsel yayınlarda çok daha hızlı ve anlaktır.

Kitle iletişim araçlarının bilgilendirme işlevi sayesinde birey, toplum ve dünya hakkında bilgi sahibi olur ve kendi hayatı hakkında, düşünceleri, ideolojileri ve tercihlerini belirlemek için kitle iletişim araçlarından bilgi edinir.

¹ Esra Albayrak vd., Toplumun Kültür Politikaları ve Medyanın Kültürel Süreçlere Etki Algısı Araştırması, Ankara: SETA, 2011, s. 43.

Bireyin, meraklarını ve genel ilgilerini tatmin eder, öğrenmesini ve kendisini eğitmesini sağlar ve bu bilgiler sayesinde bir güvenlik hissi kazanır.¹

2.2.2. Farkındalık Yaratma ve Eğitim İşlevi

Herkesin yaygın eğitim olanaklarından yararlanamadığı yüksek eğitimlilerin bile, doğal olarak her konuyu bilemeyecekleri düşünüldüğünde bu işlevin büyük bir önemi vardır. Kitle iletişim araçları, insanlara bilmediklerini sunar, insanların çok fazla içinde bulunmadıkları alanlar, bilgisi olmadığından dolayı haberdar olmadığı konular hakkında bilgi sunar. Kitle iletişim araçlarının bu işlevini yerine getirmesinde en büyük pay televizyonundur.

Günümüzde kitle iletişim araçlarının eğitim amacıyla kullanımı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için sıradan bir durum haline gelmiştir. Özellikle televizyon yaygın eğitim aracı olarak gençlerin ve yetişkinlerin eğitiminde kullanılmaktadır. Kitle iletişim araçlarının olumlu ya da olumsuz etkileri olduğunu savunan görüşlerin ikisinin birlikte birleştikleri nokta; bu araçların özellikle televizyonun eğitimsel özelliklerinin bulunduğu ve eğitime yardımcı olarak kullanılabileceği konusudur. Bu uzlaşmadan hareketle televizyonun doğrudan doğruya eğitici, eğitime yardım edici ve eğitimi zenginleştirici işlevlerinin bulunduğunu ifade edebiliriz. Televizyon sahip olduğu bu işlevler ile okuma-yazma gibi temel konulardaki eğitimde, beceri ve yetenek sağlamak gibi ekonomik anlamda eğitimde ve genel kültür ve genel bilgi vermek gibi toplumsal eğitimde önemli bir yere sahip olmaktadır.²

2.2.3. Eğlendirme İşlevi

Kitle iletişim araçları günlük hayatın yorgunluğundan kurtulmak isteyen insana eğlence programları, dizi, sinema, müzik programları gibi yayınlarla hizmet eder. Kitle iletişim araçları, toplumdaki her birey ve kesime göre eğlence işlevini yerine getirmektedir. İnsanların ilgisini çekecek, onların günlük hayatın yorgunluğundan stresinden uzaklaştıracak programlar sunarak eğlence işlevini yerine getirmektedir. Şüphesiz ki eğlendirme işlevini de en iyi

¹ Nevin Pınar, “Görsel Medya ve Şiddet Kültürünün Ortaöğretim Öğrencileri Üzerinde Etkisi”, (Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Ali Muhtar Tiftik, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2006) s. 12,13.

² İbrahim Uslu, “Televizyon Yayıncılığında Kamu Hizmeti Yayıncılığı”, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Danışman: A.Murat Tanyu, RTÜK, 2011) s. 29.

ve en fazla yerine getiren araç televizyondur. Herkesin ulaşabildiği ve eğlenmek için kullandığı bir araçtır.

Medya, eğlendirme işlevi ile insanlara günlük hayatın stresinden uzaklaşarak iyi vakit geçireceği bir ortam sunar. Günümüzde medyanın eğlendirme işlevi ilk işlevi olan bilgilendirme işlevinin önüne geçmiş hatta bilgilendirici içeriği de eğlendirici içeriğe dönüştürmeye başlamış durumdadır. Bu, son dönemlerde insanların toplumsal ve siyasal olaylarla ilgili bir fikre sahip olamamasının başlıca sebeplerindedir.¹

2.2.4. Toplumsallaştırma İşlevi

Toplumsallaşma (sosyalizasyon) bireyin içinde bulunduğu toplumun değer ve normlarını özümsemesidir. Kitle iletişim araçları, bireyin içinde bulunduğu toplumla arasında bağ kurarak toplumsal değerleri edinmesini ve bu değerleri içselleştirmesini sağlar. Kitle iletişim araçları topluma sunduklarıyla ortak düşüncede bir araya gelmeyi sağlayabilir. Bu nedenle, kitle iletişim araçları, toplum içindeki bireylerin birbirleriyle etkileşmesini sağlayarak toplumsal birliği sağlamaktadır.²

Medya kitle iletişim araçları vasıtasıyla sunduğu içerikte toplumu yansıtarak bireyin kendisini toplumla özdeşleştirmesini sağlamaktadır. Bireyin sosyalizasyonu ailede başlar ve daha sonra çevresi, okulu ve akran grupları ile devam eder. Günümüzde medya özellikle de televizyon ve internet bireyin toplumsallaşmasında en önemli etken olmuştur. Kitle iletişim araçları, anlama ölçümümüzü ve eylemlerimizi biçimlendiren önemli bir iletişim ve toplumsallaşma aracıdır.³

¹ Zeynep Karahan Uslu, Yazılı ve Görsel Medyada Magazinleşmenin Tarihsel ve Sosyolojik Dinamikleri, Ankara, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Dergisi* Sayı Kış 12, 2001, s.9

² Mora, a.g.m., s. 6.

³ Ünal Ayrancı vd., Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettikleri Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Sayı 5, 2004, s. 134.

2.2.5. Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme İşlevi

Kamuoyu, halkın kamuyu ilgilendiren konulara ilişkin kanılarının toplamı ve genel kamunun üyelerinin siyasal konular ya da güncel olaylar hakkındaki tutumlarının anlatımlarıdır.¹ Kamuoyu belli bir konuda toplumun geniş bir kesiminin desteğini sağlamaktır. İnsanları bilgilendiren ve buradan hareketle belli konularda duyarlılık yaratan medya, belli görüşlerin yaygınlaşmasına ya da bazı noktalarda ortak bir bilincin oluşmasına katkıda bulunabilir.²

Kitle iletişim araçları, insanı bilgilendirirken hiç gündeme gelmeyecek durumlarla ilgili de bilgiler aktarmaktadır. O konuyla ilgili hiçbir durum, hiçbir haber, hiçbir olay yokken, gündem oluşturma, kamuoyunun ilgisini çekmek ya da belki ilgisini oraya yönlendirmek için yeni bir konu ile ilgili haber yapmaktadır. İnsanların haber alma işteğinin o konuya yönlendirerek yeni bir gündem belirlemiş ve o gündem ile ilgili kamuoyu oluşturmaya başlamıştır.

Bugün yasama, yürütme ve yargı'dan sonra dördüncü güç olarak nitelendirilen medyanın en önemli misyonu, kamuoyunun oluşumunu sağlamaktır. Bütün demokratik rejimlerce yönetilen ülkelerde medyanın ilk işlevi budur. Basın yayın organlarına, her gün haber ajansları gibi birçok kaynaktan yüzlerce haber ulaşır. Bu noktada, medyanın görevi güvenilirlik, doğruluk, objektiflik ve etik kurallar çerçevesinde siyasal, ekonomik ve kültürel konular gibi birçok konuda kamuoyunu bilgilendirmektir. Bu bilgilendirme ile kitlelere belli bir görüşü empoze etmekten çok, olay ve olguları tüm çıplaklığıyla sunup, bireylerin bunlar hakkında kendi özgür iradeleriyle bir kanıya varmalarını sağlamaktır.³

2.3. Gençlik, Medya ve Şiddet

Medyada Şiddet olgusu kitle iletişim araçlarının toplumu etkilemek ve izler kitlesini arttırmak için sıkça sunduğu olgulardan biridir. Medya, varlığını sürdürmek ve kendisini meşru kılmak için kültüre başvurmaktadır.

¹ -Mutlu, a.g.e., s.129

² Bknz. <http://iletisimci.blogspot.com/2009/11/medyann-islevleri.html>

³ -Konukman, a.g., s. 55,56.

Bu bağlamda Adorno'nun medya için yaptığı "kültür endüstrisinin kurulmasının aracıdır"¹ tanımı doğruluğunu ortaya koymaktadır. İşte şiddet olgusu da kitle iletişim araçlarının ortaya çıktığı toplumda kültürü, etki sağlamak ve izler kitleyi arttırmak için kullanırken en sık başvurduğu olgudur.

Medya kültürel yapılanma, yaşam biçimi, eğlence tarzı, giyim ve eğitim gibi bütün kültürel öğeleri kullanarak medya metinlerini topluma sunar. Medyadaki şiddet de bu kültür endüstrisinin kullandığı en birincil ve önemli konulardan biridir. Şiddet her zaman ilgi duyulmuş, merak edilmiş bir olay olarak medyadaki kültür endüstrisine ışık tutmuştur. Medya, toplumlar için bir haber, bilgi edinme aracı olmanın dışında, çoğu zaman boş vakitlerimizi doldurduğumuz bir eğlence aracıdır. Bu nedenle, medyanın kültür endüstrisinin kurulma aracı olmasının yanı sıra eğlence endüstrisine de yarar sağladığı söylenebilir.

Şiddet, insanın var olmasıyla birlikte yaşamın bir parçası olarak değişik şekillerde varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir. İnsanların şiddete maruz kalmasına neden olan birçok etken mevcuttur. Bu etkenlerin en önemlilerinden birisi de medyadır. Şiddet, yazılı ve görsel olmak üzere hemen her türlü medya içeriğinin geçmişten günümüze kadar vazgeçemediği bir olgudur ve bu olgunun medya içeriklerinin çoğunda artarak yer aldığı gözlenebilmektedir. Şiddeti bazı medya içeriklerinde bilerek ve isteyerek tüketilirken, diğer bazı medya ürünlerinde ise, farkında olmadan veya istemeden tüketilmektedir.²

Medyanın kültürel bir öge olan şiddeti sunuş biçimi sunduğu toplumsal yapıya ve medya organının kendi amacına göre farklılık göstermektedir. Şiddet haberlerinin çekiciliği ve medyada çok fazla gündeme getirilmesiyle ilgili Michaud şöyle demektedir:

¹ Theodor W. Adorno, Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi, Nihat Ülner, Mustafa Tüzel, Elçin Gen(Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları, 2011, s. 47-49

² Cengiz Erdal, Medyanın Efendisi Şiddet, İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2012, s. 12.

“Şiddet, olağan duruma kıyasla bir bunalım olduğu için doğal olarak iletişim araçlarının ilgisini uyandırmıştır. Kolayca anlaşılacağı gibi, sakin bir günün sonunda bir gazete veya bir haber bültenini hazırlamak kolay değildir. ‘Bugün hiçbir şey olmadı’ mı denecektir? İletişim araçları yaşamlarını sürdürebilmek için heyecan verici çeşitli olaylara gereksinim duyarlar. Bu bakımdan şiddet onların yaşamsal gıdaları gibidir ve olağan, kanıksanmış gündelik şiddet yerine olağanüstü, kanlı ve iğrenç olaylar her zaman yeğlenir”¹

Medyanın şiddetin artması üzerindeki etkisi yadsınamaz. Bu sektördeki insanlar, medya sahipleri çıkarları doğrultusunda şiddeti iyi bir malzeme olarak görürler ve bu malzemeyi en iyi şekilde kullanırlar. Çünkü toplumun içinde ortaya çıkmayı bekleyen hâlihazırda şiddetle dolu bir canavar vardır. İnsanlar şiddet sahneleri izlemekten zevk alırlar. Ekrandaki şiddeti uygulayan tarafla ya da şiddete maruz kalan tarafla özdeşim kurarlar.²

Hayatımızın her alanını sarmış olan medya, sahip olduğu bütün yazılı ve görsel-ışitsel organlarıyla bizi her an etkisi altına alabilmektedir. Yazılı ve görsel medyada işlenen konular toplumun içinden, toplumun ilgi göstereceği, merak edip, izleyeceği, okuyacağı, dinleyeceği türden konulardır. Bu yüzden medya sürekliliğini sağlamak için ulaştığı kitlenin kültürünü kullanmakta ve bu kültür üzerinde değişim, gelişim gücüne sahip olmaktadır. Medyanın, bu kültür kullanımını gerçekleştirirken medyanın yegane amacı izlenebilirliktir. Şiddet olgusu da psikologların tanımına göre insanın doğasında var olan bir olgu olduğu için kendisini izletecek, merak uyandıracak bir konu olduğundan medya tarafından da en sık başvurulan konular arasındadır. Şiddet olaylarının artmasında da öncelikli etmen medyadır. Medyanın şiddeti yoğun bir şekilde konu edinmesiyle tüm dünya, giderek daha fazla şiddetle dolmaktadır.³

Medyada şiddet, hemen hemen herkes için farklı şekillerde sunulmaktadır. Gazetelerdeki şiddet haberleri, sinema ve TV dizilerindeki şiddet sahneleri, çizgi filmlerdeki şiddet görüntüleri vb. bütün medya araçlarında yer alan şiddet sunumu toplumdaki her kesim için farklı olarak

¹ Mishaud Y., Şiddet, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991, s. 53,54’den Cengiz Erdal, Medyanın Efendisi Şiddet, İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2012, s. 18,19.

² Bknz. <http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=1098>

³ - Keane, a.g.e., s. 15.

oluşturulmuştur. Yani, 7'den 70'e diye tabir edilen tüm nesillerin maruz kaldığı şiddet içerikli yayınlar mevcuttur.

“Yaşantımız süresince çeşitli kaynaklar ve olaylardan dolayı maruz kaldığımız şiddetin yanı sıra medya araçlarından aktarılan şiddet de yaşamımızın önemli bir parçası durumundadır. Medyanın gerçeği olduğu gibi yansıtmayıp, anlamı kendine özgü dinamikleriyle yeniden inşa ederek, onu istediği kadar ve istediği biçimde bilmemizi sağlama geleneği medya aracılığıyla maruz kaldığımız şiddet içerikleri için de söz konusudur”¹

Bütün medya organlarında var olan şiddet ile birlikte günümüzde herkesin en sık etkileşime girdiği kitle iletişim aracı televizyondur. Bu yüzden televizyondaki görsel şiddet gösterimlerinin bireyler üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir. Günümüzde en küçüğünden en büyüğüne herkesin kolaylıkla ulaşabildiği ve kullanabildiği en yaygın iletişim aracı olması bunun en büyük sebeplerinden biridir.

Medyanın en önemli yayın organı olan televizyon, izleyicilerin farkında olmadan başka toplum ve kültürlerin yaşam standartları ve biçimleri, birbirleriyle ilişkileri, davranış kalıpları, toplumsal sorunları ve tüketim alanları konusunda bilgiler sağlar.²

Medyadaki görsel şiddet gösterimlerinin artışı ile birlikte bu şiddet içeriklerinin medyanın izler kitlesine herhangi bir olumsuz etkisinin olup olmadığına ilişkin çalışmalar da ortaya çıkmaya başlamıştır.

Medya ve şiddet çalışmalarında özellikle televizyonun şiddet davranışı üzerindeki etkilerine ilişkin bazı kuramlar geliştirilmiştir:

- ***Katharsis (Arınma) Kuramı:***

İzleyicinin televizyonda gördüğü şiddet aracılığıyla saldırganlık güdülerinden arınacağını savunur. Aristo tarafından geliştirilen “Arınma Kuramı”na göre, şiddet görüntüleriyle karşılaşma, şiddetin açığa çıkarılması ve

¹ -Erdal, a.g.e., s. 82.

² - Ayrancı vd., a.g.m., s. 135.

boşaltılmasıyla birlikte şiddet duygularını azaltmakta ve birey içindeki şiddet duygusundan arınmaktadır.

Aristo'ya göre insanlar trajik oyunlar izleyerek, acıma ve korku gibi negatif hislerden arınırlar. Bir Yunan dramasında trajik kahramanlar sadece yaşlanmaz ve emekli olmazlar. Onlar sık sık şiddetli bir ölüm acısı çekerler. İzleyiciler trajik olayların yaşandığı oyunlardaki karakterleri izleyerek, kendi negatif duygularından arınır ve temizlenirler. Bu duygusal temizlenmenin hem bireysel hem de toplumsal faydası olduğuna inanılır.¹

“Şiddet görüntülerinin katharsis kuramında ifade edildiği gibi, izleyicileri saldırganlık ve engellenme duygularından arındıracağı düşüncesi, yapılan araştırmalar sonucu destek görmemiş ve bu kuramın savunduğunun tersine, şiddet görüntülerini izlemenin izleyicideki saldırgan davranışları arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır”²

- ***Duyarsızlaştırma Kuramı:***

Bu kurama göre, kişi şiddet görüntülerine maruz kaldıkça şiddete karşı duyarsızlaşarak, toplumda gördüğü şiddet olaylarına karşı tepkisiz kalmaktadır. Sürekli görülen şiddet, ilk andaki şok edici, heyecanlandırıcı etkisini kaybeder ve sıradan bir durum halini alır.

Bir çocuk medyada kendisine örnek aldığı bir kahramanın uygun olmayan korku veya öfkesini gözlemlediğinde bu uygun olmayan davranış daha sonra ortaya çıkabilir. Çocuğun bu duyguları harekete geçiren görüntülere tekrar maruz kalması belli duygusal tepkilere alışmasına yol açabilir. Bu süreç çoğunlukla duyarsızlaştırma olarak adlandırılır. Aslında şiddet sahneleri zaman geçtikçe kişileri daha az harekete geçirir ve kısaca medyada şiddete maruz kalmak gerçek dünyadaki şiddete karşı fizyolojik tepkileri azaltabilir. Birçok

¹ Brad J. Bushman ve Craig A. Anderson, Media Violence and the American Public, Scientific Facts Versus Media Misinformation, *American Psychologist*, 2001, s. 480.

² Victor C. Strasburger ve Barbara Wilson, Children Adolescent and The Media, California: Sage Publication, 2002, s. 92'den Ayça Çamlıbel İrkin, “Çocukların Gelişim Süreci ve Televizyonun Etkileri”, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Danışman: Sevgi Hasipek, RTUK, 2012) s. 66

insan kan ve şiddet gözlemlediğinde doğuştan gelen olumsuz duygusal tepkilere sahipmiş gibi görünür. Böyle gösterimlere sık sık eşlik ettiği kanıtlanan kalp atışının artması, terleme ve rahatsızlık hissetme gibi. Ancak maruz kalınan tekrarlar ile olumsuz duygusal tepkilere alışır ve çocuk duyarsızlaşmış olur. Çocuk daha sonra olumsuz etkilerini yaşamadan saldırgan eylemler düşünebilir ve planlayabilir.¹

Medyadaki şiddet sunumu, şiddet olgusunun sıradanlaşmasına ve insanların şiddete sıradan bir durummuş gibi bakmasına yol açmaktadır. Günlük hayatımız dışında medya aracılığıyla da sürekli karşılaştığımız şiddet, toplumsal bir problem değil de sıradan bir olaymış gibi aktarılmakta ve insanların şiddete alışmasını, hiçbir tepki göstermeden günlük bir olaymış gibi görmesini sağlamaktadır.

- ***Uyarma Kuramı:***

Duyarsızlaşma kuramının aksine uyarma kuramına göre, kişi şiddet görüntülerine maruz kaldıkça şiddet davranışı artmaktadır. Şiddetin ortaya çıktığı andaki heyecan verici etkisi sürekliliğini korumakta ve izleyicinin şiddet davranışında artışa sebep olmaktadır.

Bu kuram, televizyondaki şiddetin toplumsal saldırganlığın artmasıyla sonuçlanacağını, çünkü bu tarz davranışlara karşı olan çekingenlikleri zayıflattığını öne sürmektedir. Televizyonda şiddet programları seyretmek, izleyiciyi uyarıp heyecanlandırabilmektedir. Bu etki sadece şiddet sahneleriyle sınırlı değildir. Cinsel içerik ve komedi-güldürü içeriği de aynı etkiyi yaratabilmektedir.²

- ***Kıstsızlaştırma Kuramı:***

Toplumsal değer ve normlarla çelişen saldırganlık davranışının medyada gösterimiyle saldırganlık gerçek hayatta da ortaya çıkar.

¹ Brad J. Bushman ve L. Rowell Huesmann, Short-term and Long-term Effects of Violent Media on Aggression in Children and Adults, Arch Pediatr Adolesc Med., 2006, Sayı 160, s. 349

² Elif Yazıcı, Televizyon Yayınlarının Olumsuz Etkilerinden Çocukların Korunmasına Yönelik Düzenlemeler, (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Danışman: Özlem Pınar Düzgün Kurban, RTÜK, 2011), s. 19

Televizyon yayınlarında şiddetin meşrulaştırılarak sunulması, kişinin şiddet davranışı sergilemesindeki engellemenin ortadan kalkmasına neden olup şiddet davranışı sergilemesi ihtimalini arttırmaktadır. Böylece meşrulaştırılan şiddet aynı zamanda haklılaştırılmaktadır.¹

- ***Kullanıma Hazırlama Kuramı:***

Çağrışım yoluyla gerçekleşme olarak tanımlanabilir. Kurama göre, kişi şiddeti izledikten sonra, saldırganlık vb. olumsuz duyguları zihninde etkin hale getirmektedir. Kişinin saldırganlık güduları kullanıma hazır hale gelmektedir.

Çağrışım kodlanan davranışlar, kendisine uygun olan ve devamlı pekiştirmeyle bütünü oluşturan parçalar olarak ortaya çıkabilmektedir. Televizyon programları, saldırgan düşünceler gibi değişik durumları izleyicilerin daha sonra kullanmaları için hazırlar. Çağrışım olduğu takdirde bu düşünceler harekete geçer, ama çağrışım olmadığı takdirde de bu düşünceler yok olup gider.²

2.3.1. Gençlikte Toplumsallaşma ve Bir Araç Olarak Medya

Gençlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir ve ergenlikle başlayan hızlı büyüme gençlik çağının sonunda bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla biter.³

Çocukluk döneminden sonra başlayan gençlik döneminde birey yaşama daha aktif olarak katılmaya başlar. Birey, içinde bulunduğu dönemden dolayı hayatı ve kendi hakkında düşünmeye, davranışlarını oluşturmaya ve içinde bulunduğu toplum ile özdeşleşmeye başlar. Gençin toplumla özdeşleşmesi toplumsallaşma yoluyla gerçekleşir.

¹ -Strasburger (akt.İrkin), a.g.e., s. 68.

² Yazıcı, a.g., s. 30

³ Atalay Yörükoğlu, Gençlik Çağı, Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar, İstanbul: Özgür Yayınları, 13. Baskı, 2007, s. 13.

Toplumsallaşma, bireyin içinde yaşadığı toplumun değer ve normlarını, toplum tarafından kendisinden beklenen rolleri, tutumları ve davranış kalıplarını, toplumsal etkileşim için gerekli becerileri, benlik ve kimlik duygusunu kazanması ve içinde yaşadığı kültürü içselleştirmesi sürecidir.¹

Toplumsallaşma, bireyin toplumsal değer ve normları, toplumun kültürünü öğrenme sürecini kapsar. Topluma uyum sağlama ve birlikte yaşama bilinci aşılır. Bireyin toplumsallaşması ilk önce aile içerisinde başlar. Bireyin ilk iletişime girdiği kişiler aile içerisindeki anne, baba ve diğer aile fertleridir. Bireyin toplumsal kazanımları ilk olarak aile kurumundan başlar ve daha sonra ilişkiye girdiği çevre, okul ve arkadaş grupları şeklinde devam eder. Toplumsallaşma kısaca bir kültür öğrenme sürecidir.

Toplumsallaşma sürecinde aile, sosyal çevre, okul, toplumsal kurumlar birer araç görevi üstlenmektedir. Günlük yaşantımızın her alanında varlığını gösteren ve günlük yaşamımızı etkisi altına almış olan kitle iletişim araçları da şüphesiz, gencin sosyalleşmesindeki en önemli araçlardan biridir. Kitle iletişim araçlarıyla toplumun davranış kalıpları, değerleri ve düşünce tarzları bireylere kazandırılır ve öğrenilenlerin içselleştirilmesine yardımcı olunur. Kitle iletişim araçlarının gücü aynı iletiyi çok farklı bireye, çok sayıda ve farklı mesajlarla iletebilme yetisinden kaynaklanır.²

“Toplumsallaşma toplumun değişik kurumlarıyla ilişkili olarak süreklilik gösteren bir durumdur. Bugün gençlerin eğitim ve öğretim sürecinde ailelerin ve okulun yanı sıra kitle iletişim araçları da büyük etkiye sahiptir. Kitle iletişim araçlarının temel özelliği, insanların düşüncelerini etkileme yoluyla toplumda ortak bir bilinç yaratmak ve bu bilinci yeni nesillere aktarmaktır. Böylece kitle iletişim araçları gençlerin toplumsallaşmasında önemli bir rol oynamaktadır.”³

¹ Bknz. <http://www.sosyomat.com/etiket/sosyalle%C5%9Fme-nedir>

² -RTUK, a.g., s. 7.

³ Esra Sadi, “Ergenlerin Kimlik Oluşturma Sürecine Televizyon Programlarının Etkileri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: İhsan Sezal, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007) s. 14.

Kitle iletişim araçlarının gençlerin toplumsallaşması ve kimlik gelişimindeki etkisinden bahsederken, günümüzde en büyük etkiyi televizyonun yaptığı, düşünülebilir. Televizyon, iletişim teknolojisinde en hızlı yayılmış olan ve kolay ulaşılabilirliğiyle gençler tarafından en çok takip edilen iletişim araçlarından biridir.

“Kitle iletişim araçlarının kültürel değerleri aktarmak, toplumda yaşananlara ayna olmak gibi eğitici işlevlerinin yanında kurmaca yaşantıları gerçekmiş gibi sunarak kişiliklerini oluşturma sürecindeki gençlerde olumsuz etkiler de bırakabilmektedirler. Gençler de bu mesajın doğruluğunu irdeleyebilecek bilgi ve deneyime sahip olmadıkları için televizyonlarda gösterilen her şeyi gerçekmiş gibi algılamaktadırlar”¹

Temelde bir öğrenme olgusu olan toplumsallaşma sürecinde televizyon, içerdiği çeşitli türden programlarla toplum üyeleri üzerinde ve özellikle çocuk ve gençler üzerinde güçlü bir toplumsallaştırıcı etki yaratmaktadır. Çocuk ve gençlerin yaş itibari ile toplumsallaşma süreçlerinin kritik evrelerinde bulunması bu konuda televizyonun etkisini daha da artırmaktadır.²

Günümüzde her ne kadar internet daha yaygın hale gelmişse de televizyon da mekansal ve zamansal sınırları yok etmektedir. Hemen hemen her evde bulunması ve yoğun olarak izlenmesi dolayısıyla televizyonun gençler üzerindeki etkileri pek çok kişi ve kurumun ilgi alanına girmektedir. Televizyon gencin aile düzenini, serbest zamanını, öğrenmesini ve eğitimini, tutum ve davranışlarını, ruh ve beden sağlığını, insanlar arası ilişkilerini değişik açılardan etkilemektedir.³

Televizyon, bireylerin öğrenmeye en açık oldukları dönem olan çocukluk ve gençlik dönemi için önemli bir öğretim aracıdır. Erişkinler, bilinçli

¹ -Sadi, a.g., s. 14

² Yaşar Erjem ve Mustafa Çağlayandereli, Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 30, No:1, 2006, s. 16.

³ - Sadi, a.g., s. 25.

seçimler yaparak sunulanlardan kendilerini koruduklarını öne sürseler de, televizyon programlarının yetişkinler üzerinde de yönlendirme etkisi olduğu bilinmektedir. İzleyici televizyondan temel olarak model alma yoluyla etkilenmektedir.¹ Televizyonun çocuklar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu etkiler tüketim toplumu bireyi olma, cinsel kimliğin oluşması ve karşı cinsle olan ilişkiler, anne-baba ve aile içi ilişkiler, şiddet eğilimleri okuma, düşünme ve başarı, kültürel yabancılaşma ve dildeki yozlaşma, kendi kimliklerinin oluşumu ve çocukluğun yitirilişidir.²

2.3.2. Gençlikte Şiddet ve Medya İlişkisi

Toplumsallaşma sürecinde birey birçok faktörün etkisi altındadır. Birey bu süreçte hem topluma uyumlu olmaya hem de kendi kişiliğini oluşturmaya çalışmaktadır. Bu da bazen bireyin çevresiyle çatışmasına ve de saldırgan davranışlarda bulunmasına neden olabilmektedir. Bu durumda meydana gelen uyumsuzluğu gidermenin yollarından biri gençliği ve çevrelerinde onları etkileyen faktörleri tanımadır.³ Bu faktörlerden en önemlisini günümüzde kitle iletişim araçları oluşturmaktadır.

Hayatımızın her alanını sarmalamış olan kitle iletişim araçları, toplumun kültüründe ve bireyin yaşamında önemli değişiklikler ve etkiler yaratmaktadır. Günümüzde bu değişimden ve etkiden en çok payını alan gençler olmaktadır. Gençler zamanlarının çoğunu sosyal aktivite olarak kitle iletişim araçları ile geçirmektedir. Bu kitle iletişim araçlarından günümüzde her ne kadar internet kullanımı hızla artsa da televizyon en kolay ulaşılan ve etkisi en çok olan iletişim aracıdır.

Toplum bilimcilerine göre kitle iletişim araçlarıyla toplumsal değişim sağlanabilir. Kitle iletişim araçları özellikle televizyon aracılığıyla toplumda değişiklik meydana getirebilirler. Televizyon da gün geçtikçe toplum hayatına daha çok girmekte ve etkileri açıkça kendini göstermektedir.⁴

¹ -RTUK, a.g., s. 5.

² Güven Büyükbaykal, Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri, İletişim Fakültesi Dergisi, [t.y.], s. 35.

³ -Sadi, a.g., s. 15.

⁴ -Sadi, a.g., s. 24.

Televizyonun bu kadar günlük yaşam içerisine girmesi ve insan hayatında etkili olması bir takım problemleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan en önemlisi ise televizyonlarda yer alan şiddet içeren programlardır.

Televizyondaki şiddet görüntülerinin özellikle gençler üzerindeki etkisi bugün tüm dünyada ve Türkiye’de tartışılan güncel bir konudur.¹

İnsanoğlunun şiddete ve saldırganlığa en yatkın dönemlerinden biri gençlik çağıdır. Çünkü gençlik çağı öfke durumları, bunalımlar, kararsızlıklar, çatışma ve çelişkiler, duygusal bozukluklar, kişilik gelişim süreci, anne, baba ve arkadaşın etkisi ve baskısı, toplumsal kabul gibi kavramları içerir.

“Televizyonda şiddet unsuru içeren filmler, diziler, çizgi filmler ve hatta haberler gençlerin suç olaylarına karışmasını güçlendirebilmektedir. Bu şiddet unsurları TV’ de ki karakterlerin davranışlarını taklit etme eğiliminde olan kimliğini oluşturma sürecindeki gençlerde suç davranışına yol açabilmektedir. Yetişkinlere yönelik programları da izleyen gençlerin bu programlardaki şiddet görüntülerine de maruz kalmaktadır. Şiddet uygulayan karakterlerin davranışlarını örnek alan gençte de bir süre sonra bu tür saldırganlık davranışları görülebilmektedir.”²

Son yıllarda yapılan araştırmalar gençler arasındaki şiddetin arttığını göstermektedir.³ Televizyondaki şiddet gösterimlerinin çocukların şiddet eğilimleri üzerindeki etkisine dair iki görüş vardır. Bunlardan birincisi televizyondaki şiddet görüntülerinin çocuğu olumsuz etkileyerek, şiddeti arttırdığına dairken ikincisi bunun aksine şiddet gösterimlerinin şiddet eğiliminde herhangi bir artışa sebep olmadığına dairdir.⁴

¹ Bekir Buluç, Televizyonlarda Yer Alan Şiddet İçeren Programların Okulda Şiddete Etkisi ve Şiddet Önleme Amacıyla Okul Yöneticilerinin Alabileceği Önlemler, *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi*, Sayı 7, 2005. s. 46.

² - Sadi, a.g., s. 28.

³ Bknz. Halil Ekşi ve Erkan Yaman, Çocuk ve Ergende Şiddet Karma Metodolojiye Dayalı Bir Alan Çalışması, İstanbul Kaknüs Yayınları, 2010

⁴ Nermin Adak, Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet, *Bilig*, Yaz, Sayı 30, 2004, s. 31.

“Yapılan alışmalar ve araştırmalar televizyonun şiddeti uyarıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Bu bir toplumsal etkileşim sürecidir. Çünkü rneğin televizyon haberlerindeki saldırgan davranış modellerinin izlenmesi; izleyiciyi onlar gibi davranmaya itmektedir. Haberlerde şiddeti gören çocuklar, farklı şiddet yöntemlerinden haberdar olabilmektedirler. Cinayet, saldırı, tecavüz, savaş gibi içeriğe sahip haberleri izlemek; çocukları bu gibi olaylara karşı duyarsızlaştırabilmektedir. Böylece ocuklar toplumsal yaşamda saldırganlığın kabul edilebilir bir davranış olduğuna inanmaya başlayabilmektedirler. Yine yapılan araştırmalar televizyonun tek başına şiddete yneltmediğini, ancak zendirdiğini ve arttırdığını göstermektedir. şiddet olgusunun yer aldığı görüntüler, sadece çocuklara değil, tüm yaş gruplarına yönelik programlarda yer almaktadır. şiddet, haberlerden filmlere, dizilerden çizgi filmlere dek her yerde yaşamın bir parçası olarak sunulmaktadır. Bu da şiddetin sıradanlaştırılması ve önemsenmemesi gibi çok tehlikeli bir gelişmeyi de beraberinde getirmektedir”¹

Medyadaki şiddet görüntüleri, kişilik gelişimi çağında olan gençliği etkisi altına almaktadır. Özellikle televizyonda gençlere yönelik yayınlarda gençlerin şiddet uygulayan olarak gösterilmesi, gençlerin gelişim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Gençliğe yönelik yapılan yayınlarda, gençliği iyiye, güzele ve doğruya yönlendirmeye yönelik içerikler şiddet içeriklerinin gerisinde kalmaktadır.

“Psikolog iğdem Alparslan Karakuş”²a göre;

Son yıllarda, okullarda şiddet olaylarının hızla artmasında dizi ve programların etkisi en önemli sebeptir. Öğretmenler sık sık çocukların birbirlerine karşı hoşgörüsüz, bencil, sevgisiz ve rekabetçi olduklarından şikayet ediyorlar. Çocuklar aralarındaki en küçük bir anlaşmazlığı bile fiziksel şiddet kullanarak, birbirlerini tehdit ederek, gruptan dışlayarak ya da alay ederek çözmeye çalışıyorlar”³

¹ -Bykbakkal, a.g.m., s. 39.

² Bknz. (<http://www.hipnozveterapi.com/hakkimda.html>)

³ Bknz. http://www.zaman.com.tr/aile-saglik_cocuklarimizi-televizyona-emanet-etmeyelim_139515.html

Gençliğin, gençlik dönemi yaşantuların konu alındığı dizi filmlerde, gençlerin hayata hazırlanma ya da başlama çağı olarak tanımlayabileceğimiz gençlik döneminde okulda, aile içinde ve toplumsal hayatta karşılaştıkları sorunları çözmeye çoğunlukla şiddeti kullandığı ve kullanılan şiddetle çözüme ulaştığı gösterilmektedir. Gençler bu dönemde en çok kendisini güçlü ve yenilmez gösteren karakterlerle özdeşleşmektedir. Bu karakterlerin davranışlarını, söylemlerini ve hayat tarzları gençler yaşamlarına yansıtmaktadır.

3. BÖLÜM

ŞİDDETİN GENÇLİK DİZİLERİNDEKİ TEMSİLİ: GÜNEŞİ BEKLERKEN DİZİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Teknolojik gelime ile beraber gelişen ve değişen dünyada bu gelişim ve değişimden en çok etkilenen ve en çok etkiyi meydana getiren hiç kuşkusuz kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçlarından televizyon, hemen herkesin çok kolay ulaşabildiği bir araç olduğundan şüphesiz bu etkide çok büyük bir paya sahiptir. Kitle iletişim araçları toplumu etkileme gücünü daha çok genç kuşak üzerinde hissettirir. Genç kuşak toplumsal değerleri içselleştirme ve toplumsal kimliğini oluşturma sürecindedir.

Araştırmamızın temel amacı, popüler bir gençlik dizisi örneği üzerinden hareketle, şiddetin işleniş biçimini ortaya koymaktır. Ayrıca, seçilen bu dizi çerçevesinde şiddete ne kadar yer verildiği-sıklığı, en çok hangi şiddet türü ile karşılaşıldığı, şiddetin kimler arasında gerçekleştiği analiz edilerek gençlik dizilerinde var olan şiddet içeriklerine dikkati çekmek de diğer bir amaçtır.

Gençlik dizileri içerisinde popüler bir gençlik dizisi olan ve gençlerin okul içi ve okul dışı sosyal ilişkilerini konu alan dizilerden “Güneşi Beklerken” dizisi örneği üzerinden bireyin toplumsallaşması sürecinde şiddeti bir araç olarak gösterilip gösterilmediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öğrenilen bir olgu olan şiddetin sosyal öğrenmesinin gerçekleşmesinde kitle iletişim araçlarının ne kadar hizmet ettiği “Güneşi Beklerken” dizi örneği üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

“Güneşi Beklerken” dizi örneğini inceleyerek popüler bir gençlik dizisi olan bu dizide, gençlerin en çok hangi şiddet türlerine maruz kaldıkları ve öğrenilen bir öge olan şiddetin gençlere toplumsal ve kültürel bir durum olarak nasıl sunulduğunu açıklamak araştırmanın sonucunda ortaya koyulması hedeflenen amaçlardandır.

3.2. Araştırma Soruları

Araştırmaya konu olan gençlik dizisinde şiddet olgusunun incelenmesi üzerinde yapılan durum tespiti araştırmasında araştırmanın amacı doğrultusunda cevap aranacak nitel ve nicel sorular bulunmaktadır.

3.2.1. Nicel Araştırma Soruları

1. Araştırmaya konu olan gençlik dizisinde en çok hangi şiddet türlerine rastlanmaktadır?
2. Araştırmaya konu olan gençlik dizisinde şiddet, en çok kimler arasında gerçekleşmektedir?

3.2.2. Nitel Araştırma Soruları

1. Araştırmaya konu olan gençlik dizisinde şiddet, okul içi ve dışı ilişkilerde karşılaşılan problemler için bir çözüm yolu olarak sunulmakta mıdır?
2. Araştırmaya konu olan gençlik dizisinde şiddet, gencin toplumsal yaşamda kendini tanımlaması ve toplumsallaşması için kullanılması gereken bir araç olarak mı sunulmaktadır?
3. Araştırmaya konu olan gençlik dizisinde şiddet, genelde toplum özelde gençlik için bir değer olarak normalleştirilip var olan ya da olması gereken bir gerçeklik olarak mı sunulmaktadır?
4. Araştırmaya konu olan gençlik dizisinde rol model nasıl sunulmaktadır?
5. Gencin şiddet uygulamasında etken olan aile mi yoksa arkadaş çevresi midir?

3.3. Araştırmanın Önemi

Şiddet, günümüzde tüm dünyada yaygın olan toplumsal bir problemdir. Şiddeti ortaya çıkaran sosyolojik sebepler toplumlar arasında ve zaman içerisinde farklılık göstermektedir. Şiddeti doğuran biyolojik ve psikolojik sebepler dışında sosyolojik sebeplerdir ve çevreden kaynaklanır. Bu yüzden, şiddet tek bir sebebe ya da şiddeti uygulayan kişiye indirgenemez. Bu noktada

kültürel bir olgu olan ve ortaya çıkmasında toplumsal sebeplerinde etken olabileceği şiddetin yine toplumsal olarak çözülmesi gerekmektedir. Çözülmeyen şiddet bir sorun olarak varlığını devam ettirir. Günümüzde şiddetin bu denli artmasında ve yaygınlaşmasında teknolojik gelişim büyük paya sahiptir. Çünkü teknolojide meydana gelen her değişim insan hayatının da etkilemektedir. Yazılı ve görsel-işitsel medyadaki şiddet haberleri, şiddet içeren filmler, diziler, programlar şiddet içerikli bilgisayar oyunları ve internetteki şiddet görüntüleri sayesinde şiddete maruz kalmak da daha yaygın hale gelmiştir. Bu teknoloji ağlarından ulaşımı en kolay ve etkisi en çok olan araçlar kitle iletişim araçları ve onların içerisinde de televizyondur. Toplumda her kesimin izlediği televizyon, kimi zaman boş vakit değerlendirme kimi zaman da bilgi edinme aracı olarak insanları etkileme gücüne sahiptir. Televizyon yayınlarında var olan şiddet görüntülerine toplumun her kesiminden insan maruz kalmaktadır.

Gençlik çağı, toplumsal değerlerin öğrenildiği, toplumsal kültür ile bireyin kendini bağdaştırdığı ve kendi toplumsal değerlerini oluşturmaya başladığı bir dönemdir. Genç, sosyalleşme sürecinde davranışlarında, kişilik oluşumunda ve giyiminden inancına kadar birçok konuda aile, arkadaş çevresi, içinde bulunduğu coğrafi, sosyo-kültürel ve ekonomik yapı, öğretmenler ve kitle iletişim araçları gibi birçok faktörden etkilenir. Kitle iletişim araçları bu dönemde bireyin üzerinde etkin bir rol oynamaktadır. Gençler arasında yaygınlaşan şiddet, kitle iletişim araçları tarafından sürekli olarak gençlerin öğrenimine sunulmaktadır. Televizyonlardaki, filmlerdeki, dizilerdeki, çizgi filmlerdeki ve hatta haberlerdeki şiddet öğeleri, gençlerin suç olaylarına karışmasını destekleyebilmektedir. Bununla beraber henüz kimliğini oluşturma sürecindeki gençlerde özellikle bu programlardaki karakterlerin davranışlarını taklit etme eğilimi suç davranışına yol açabilmektedir.¹

Televizyon yayınlarındaki şiddet ve şiddetin etkisi bugüne kadar birçok araştırmacı tarafından ele alınmış, filmler, diziler, reklamlar ve programlar üzerinden incelemeler yapılmıştır. “Güneşi Beklerken” dizi örneği üzerinden yapılan çalışma gençlik çağının işlendiği ve gençlerin okul içindeki ve

¹ - Sadi, a.g., s. 37.

dışındaki yaşamlarının ele alındığı gençlik dizileri içerisinde yapılmıştır. Gençlik dizileri üzerinden şiddeti araştırdığımız bu çalışma, yapılan diğer çalışmalar arasında yer alacak bir durum tespiti araştırmasıdır.

Araştırmanın konusu, gençlik dizilerinde “Güneşi Beklerken” örneği üzerinden dizilerde şiddete ne kadar yer verildiğini, şiddetin en çok hangi türünün işlendiğini ve şiddetin kimler arasında gerçekleştiğini tespit etmektir.

“Şiddetin toplum içinde, toplum tarafından nasıl sunulduğu, nasıl kabul gördüğü de önemlidir. Çünkü kabul gören şiddet meşrudur. Hatta şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimseniyorsa sorun olarak görülmez ve sorun çözmenin bir aracı olarak onay görür”¹

Bu araştırmaya konu olan dizi örneği temelinde, gençliğe; şiddetin kültürel olarak nasıl sunulduğu, sunulan rol modelin nasıl bir kişilik taşıdığı ve bu roller üzerinden hangi şiddet biçimlerinin aktarıldığı belirlenmeye çalışılacaktır.

Gençlerin okul içindeki ve dışındaki sosyal yaşamlarını konu alan gençlik dönemi dizilerinden popüler bir dizi olan “Güneşi Beklerken” dizisi üzerinden yapılan içerik çözümlemesi, gençlik dönemi ile ilgili bilgi sağlama ve bu alanda yapılmış ve yapılacak çalışmalara katkıda bulunma açısından önem arz edebilir. Ayrıca bu çalışmanın, bu alanda yeni yapılacak uygulamalara ve yapılacak etki çalışmalarına da yol gösterebileceği düşünülmektedir.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türk Ulusal TV kanallarında yayınlanan gençlik dizileri oluşturmaktadır. Bu diziler içerisinde iradi seçim yoluyla bir örneklem tespit etmeye çalışırken birinci ölçütümüz dizinin ortaöğretim kurumunda geçiyor olması, ikinci ölçütümüz ise, içinde şiddet barındırmasıdır. Bu ölçütleri temel alarak seçtiğimiz “Güneşi Beklerken” adlı dizi 2 Temmuz 2013’de Kanal D televizyonunda yayınlanmaya başlamış ve bizim çalışmayı sonlandırdığımız 15 Ocak tarihine kadar 28 bölüm yayınlanmış bir dizidir.

¹ -Ergil a.g.m., s. 40.

3.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmaya konu olan dizi üzerinden içerik analizi yöntemi ile yaptığımız bu çalışmada, Gerbner' in ekme-yetiştirme kuramının bahsedilen aşamalarından ileti çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. İleti çözümlemesinin yapıldığı ve ekmenin ortaya koyulduğu aşama olan bu aşamanın uygulanması sürecinde, örnek seçilen dizi belirlenen şiddet iletileri çerçevesinde incelenmiştir. İncelenen ve sayısallaştırılan ileti özellikleri oluşturulan kategorilere kodlanarak bu dizideki ekme ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

İçerik analizi, belirli bir metnin, kitabın, belgenin belli özelliklerini sayısallaştırarak belirleme amacı ile yapılan bir taramadır.¹ Bu yöntem, özellikle iletişim alanında her türlü (görsel-işitsel-yazılı) metnin çözümlenmesinde sıklıkla kullanıla gelmiştir. İçerik analizi var olan bir durumu ortaya koymak için kullanılır. Bir davranışa, bir kavrama, bir duruma ve olaya ne kadar yer verildiğine yönelik yapılan durum ya da tespit çalışmaları için kullanılabilir.²

Atabek'e göre, içerik çözümlemesi beş amaçtan birini gerçekleştirmek için kullanılır:³

1. İletişim içeriğini betimlemek
2. İleti özelliklerine ilişkin hipotezlerin/soruların test edilmesi
3. Medya içeriğinin 'Gerçek Dünya' ile karşılaştırılması
4. Toplumdaki belli bir grubun imajının saptanması
5. Medya etki araştırmaları için bir başlangıç noktası oluşturmak

Bu çalışma bu amaçlardan birkaçını gerçekleştirmek iddiasını taşımaktadır.

Gençlik dizilerindeki şiddeti ele alacağımızdan araştırmaya konu olan dizideki gençlerin hayatlarında var olan tüm şiddet olayları belirlenen kural ve kategoriler çerçevesinde incelenmiştir. Gençlerin hayatlarında var olan şiddeti

¹ Niyazi Karasar, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar- İlkeler- Teknikler, Ankara: Nobel Yayınları, 23. Basım, 2012, s. 184.

² Şener Büyüköztürk vd., Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi, 12. Baskı, 2012, s. 240.

³ Gülseren Şendur Atabek ve Ümit Atabek (Der.), Medya Metinlerini Çözümlemek, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2007, s. 22.

betimlemek amaçlı kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler öğrenci temelli oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoride her bir kişi bir harf ile kodlanmıştır:

Kişi Kodları

Kişiler	Kod
Erkek Öğrenci	E
Kız Öğrenci	K
Erkek Öğretmen	X
Kadın Öğretmen	Y
Anne	A
Baba	B

Kişiler arası şiddetin gösterimi içinse şu şekilde kodlama yapılmıştır:

Kişiler Arası Şiddet Kodları

Kişiler Arası Şiddet	Kod
Erkek Öğrenci-Erkek Öğrenci	EE
Erkek Öğrenci - Kız Öğrenci	EK
Kız Öğrenci - Erkek Öğrenci	KE
Kız Öğrenci - Kız Öğrenci	KK
Erkek Öğrenci – Baba	EB
Erkek Öğrenci – Anne	EA
Baba - Erkek Öğrenci	BE
Anne - Erkek Öğrenci	AE
Kız Öğrenci – Baba	KB
Kız Öğrenci – Anne	KA
Baba - Kız Öğrenci	BK
Anne - Kız Öğrenci	AK
Erkek Öğrenci - Erkek Öğretmen	EX
Erkek Öğrenci - Kadın Öğretmen	EY
Erkek Öğretmen - Erkek Öğrenci	XE
Kadın Öğretmen - Erkek Öğrenci	YE
Kız Öğrenci - Erkek Öğretmen	KX
Kız Öğrenci - Kadın Öğretmen	KY
Erkek Öğretmen - Kız Öğrenci	XK
Kadın Öğretmen - Kız Öğrenci	YK
Baba – Anne	BA
Anne – Baba	AB

Araştırma sürecinde örnek dizide içerik çözümlemesi ile elde edilen şiddet iletileri, kavramsal çerçevede bahsedilen şiddet türlerine ve önceden oluşturulmuş kişi kategorilerine göre oluşturulan tablolara kodlanmıştır.

Kodlamalar sonucu, şiddet türlerine ve kişi kategorilerine göre istatistiksel analiz yapılmış ve bu analiz grafiklerle daha ayrıntılı bir biçimde ortaya koyulmuştur.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıklarının başında temsil sınırlılığı gelmektedir. Gençlik dizilerindeki şiddet olgusunu incelemek amaçlı yapılan bu araştırma, TV'deki gençlik dizileri içerisinde birinin örneklem seçilmesi ile gerçekleştirilmiştir. “Güneşi Beklerken” dizisi iradi olarak seçilmiş örnek bir dizidir ve evreni temsil iddiası taşımamaktadır.

Araştırmanın diğer sınırlılıkları ise, araştırmanın yönteminden yani içerik çözümlemesi yönteminden kaynaklanmaktadır. İçerik çözümlemesi yöntemi, sadece ileti çözümlemesi olduğundan bu iletilerin etkileri konusunda bir iddia oluşturmada tek başına yeterli değildir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular yalnızca bu çözümlemede kullanılan kavram ve oluşturulan kategorilerle sınırlıdır. Bu noktada yine bir temsil sınırlılığı karşımıza çıkmaktadır.

3.7. Araştırmanın Bulguları ve Yorumlar

Çalışmada, araştırma soruları arasında, araştırmaya konu olan dizideki gençlerin şiddet davranışlarının çözümlenmesinin yanında bu dizideki rol modelin şiddet davranışını belirleyen etmenler, niçin şiddetin kullanıldığı gibi sorular da bulunmaktadır. Bu nedenle burada ilk olarak, araştırmaya konu olan diziden, dizi içindeki ana karakterlerden bahsetmek gerekmektedir.

3.7.2. “Güneşi Beklerken” Dizisi ve Karakterleri

“Güneşi Beklerken” adlı dizi Temmuz 2013 tarihinde ulusal yayın yapan TV kanallarından biri olan Kanal D televizyonunda yayınlanmaya başlamış ve halen devam etmekte olan bir dizidir. Özel bir lisede geçen bu dizi bu lisede okuyan öğrencilerin okul içindeki, aile içindeki ve arkadaş çevrelerindeki olayları kısaca gençlerin günlük hayatlarını anlatan bir gençlik ve drama dizisidir. Dizideki temel karakterler şunlardır:

Kerem Sayer: Dizinin geçtiği okulun, Sayer Koleji'nin sahibinin oğludur. Okuldaki en popüler aynı zamanda öğrenciler tarafından en korkulan öğrencidir. Ailesinin büyük bir mal varlığı vardır ve o da ailesinin sahip olduğu mal varlığının tek veliahdıdır. Hayatta maddi olarak istediği her şeye sahiptir. Ailesinin okulun sahibi olmasından dolayı okuldaki herkesi (öğrenci, öğretmen, çalışan) okulun onun olduğu ve istediğini yapabileceği konusunda tehdit etmektedir. Öğretmenlerine karşı saygısız ve arkadaşlarına karşı sürekli küçümser bir tavra sahiptir. Okulda üç erkek öğrenci ile oluşturduğu bir çetesi vardır ve bu çete ile Kerem canını sıkınlara, istediklerini yapmayanlara karşı şiddet uygulamaktadır. Abisinin ölümünden sonra ailesi tarafından ilgisiz kalan, babasının varlığını hiç hissetmemiş annesinin de işten dolayı maddi durumlar dışında ilgilenmediği, bir olay çıkardığında Amerika'ya yollandığı bir hayat yaşamaktadır. Ona en yakın olan kişi çocukluk arkadaşı olan ve kardeşi gibi gördüğü Barış'tır. Dizide başroldeki kız olan Zeynep'e aşık olur ancak onun kardeşi Melis ile beraberdir. Kerem dizinin başlarında, insanlara karşı acımasız, sadece kendi isteklerini önemseyen bir karakterdir. Okulun onun ailesinin olmasını, ailesinin maddi gücünü insanları ezmek, küçük düşürmek için kullanan, insanların zaaflarından yararlanarak insanlara eziyet eden bir karakterdir. Sadece yakın arkadaşı Barış'a karşı iyidir, onun dışında kimseyi önemsemez. Ancak dizinin ilerleyen bölümlerinde Zeynep'e aşık olan Kerem, başka bir karaktere bürünür. Kerem vicdan sahibi, insanlara yardım eden, insanların mutluluğu özellikle de sevdiği kız olan Zeynep'i mutlu etmek için uğraşan iyi, sevilen hatta bazen mağdur karakterini canlandırmaktadır. İnsanları, ailesini umursamayan, kötü kalpli, acımasız Kerem karakterinin yerini sevecen, sempatik, iyi kalpli bir kişi almıştır.

Zeynep Yılmaz: Annesi ile beraber annesinin yakın arkadaşının teklifiyle yaşadıkları küçük ilçeden İstanbul'a gelmişlerdir. Annesinin arkadaşı Sayer Koleji'nin müdürüdür ve Zeynep Sayer Koleji'ne başlamıştır. Okula geldiği ilk gün Kerem'in çetesi ile birlikte bir öğrenciye yaptığı şiddete şahit olmuş ve bunu engelleyerek Kerem'in nefretini kazanmıştır. O günden sonra Kerem ile sürekli çatışan, onun yaptıklarına karşı koyan, okulun cesur kızı olmuştur. Sportif, atletizm alanında başarılar kazanan bir öğrencidir. Annesi tarafından babası konusunda kandırılmıştır ve babasının kim olduğunu

bilmemektedir. Oysa okuldaki en sevdiği öğretmen olan Beden Eğitimi Öğretmeni Cihan Zeynep'in babasıdır ve onun kızı Melis de Zeynep'in yakın arkadaşı ve bilmediği kardeşidir. Dizide önce Barış ile yakınlaşır ama daha sonra hep düşman olduğu kardeşinin erkek arkadaşı Kerem'e aşık olur.

Barış Erdoğan: Annesi ve babası o küçükken trafik kazasında vefat etmiştir ve Barış anneannesiyle yaşamaktadır. Kerem'in çocukluk arkadaşıdır, beraber büyümüşlerdir ve kardeş gibidirler. Dizideki iyi öğrenci, saygılı, başarılı, temiz çocuk olan karakterdir. Herkes tarafından sevilir. Zeynep'e aşiktir. Basketbol oynar, okul takımının kaptanıdır ve geleceğe dair planları vardır. Okulda Kerem'e yaptıklarından dolayı tek tepki gösterebilen ve şiddete karşı bir öğrencidir. Ancak, o da dizinin ilerleyen bölümlerinde asi, şiddet uygulayan bir karaktere bürünmektedir.

Melis Güzel: Beden öğretmeni Cihan'ın ve ünlü oyuncu Tülin Derman'ın kızıdır. Zeynep okula geldikten sonra Zeynep'in kardeşi olduğunu öğrenmesiyle ve babasını Zeynep'ten kıskanmasıyla agresif davranışlar sergilemeye başlar. Kerem'e âşiktir, ona olan aşkı ve kıskançlığı yüzünden şiddete başvurmaktadır. Zeynep ile ilkin arası kötüdür ama Kerem sayesinde araları düzelmiş ve iki iyi arkadaş olmuşlardır.

Cihan Güzel: Sayer Koleji'nin Beden Eğitimi Öğretmeni, eski milli basketbolcu, Melis ve Zeynep'in babasıdır. Öğrencilerine hep iyi şeyler öğretmek isteyen, onları kötülüklerden korumak isteyen bir öğretmendir. Hayatta en değer verdiği şey kızlarının mutluluğu ve iyiliğidir.

Demet Yılmaz: Zeynep'in annesidir. Bir modaevinde çalışmakta ve kızına iyi bir hayat sağlamak istemektedir. Kızına babası konusunda yalan söylemiş, Cihan'ın Zeynep'in babası olduğunu saklamıştır.

Can: Kerem'in yakın arkadaşıdır. Kerem'in okulda yaptığı her şeyde Kerem'in yanında durmuştur. Ancak aşık olduğu kıza Kerem kötülük yapmak istediğinde onun karşısında durmuştur.

Yağmur: Zeynep'in okuldaki en yakın arkadaşıdır. Annesi okulun yemekhanesinde çalışan bir kadındır ancak Yağmur bunu herkesten saklamakta

ve bu durumdan utanmaktadır. Kerem bir oyun oynayarak herkesin içinde bu gerçeği ortaya çıkarır.

Aksel Varol: Diziye 19. bölümde dâhil olan Aksel, Esentepe Koleji'nde okuyan zengin bir iş adamının oğludur. Babası tarafından ne yaparsa yapsın desteklenmiş, yaptığı hiçbir yanlış görülmemiş, hep takdir ve destek görmüş bir gençtir. Aslında Barış ile olan husumeti bir yıl önce yaptıkları basket maçında başlamıştır. Bu sene yapacakları maçta Barış yaralandığı için maça devam edemez ve Kerem onun yerine oynar ve Kerem'in takımı Kerem'in son saniye basketiyle maçı kazanırlar ve bundan sonra Aksel ile Kerem'in arasında düşmanlık başlar.

Sevim Sayer: Kerem'in annesidir. Oğlu Koray'ın ölümünden sonra tüm hayatı işi olmuştur. Kerem'e karşı çok ilgisizdir.

Ahmet Sayer: Kerem'in babasıdır. Büyük oğlu Koray ve Barış'ın babası olan ortağı Ali'yi kaybetmenin verdiği acı ile şirket yönetiminden çekilmiş, tüm şirketleri ve mal varlığını karısı Sevim'e vekâleten devretmiştir. İçre kapanık bir hayat yaşamaktadır. Ayrıca Koray'ın acısıyla Kerem'e karşı çok ilgisizdir ve eşinin itirazlarına rağmen Barış'a sahip çıkmaktadır.

Dizideki ana karakterleri bunlar oluşturmaktadır. Dizideki olaylar bu karakterler arasında geçmektedir. Ancak daha çok Kerem, Zeynep, Barış ve Melis'in hayatı çerçevesinde diğer karakterlere yer verilmiştir. Asıl konu bu dört karakterin başından geçen olaylardır.

3.7.2. Şiddet İletileri Çözümlemesi

Araştırmaya konu olan dizi üzerinden incelenen şiddetin hangi türlerinin ve bu türlerin ortaya çıkış biçimlerini ve kimler arasında daha çok gerçekleştiğine dair bilgileri oluşturduğumuz tablolar ve grafikler aracılığıyla görebiliriz.

Araştırmaya konu olan dizinin ele alınan 28 bölümündeki toplam şiddet olayları Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1.'e göre, araştırmaya konu olan "Güneşi Beklerken" adlı dizinin incelenen bölümlerinde toplamda 264 şiddet sahnesi saptanmıştır. Bu

264 şiddet sahnesinin 182'sini psikolojik şiddet oluştururken 82 sahnesini de fiziksel şiddet oluşturmaktadır. Toplamda görülen 264 şiddet sahnesinde araştırmamızın kavramsal çerçevesinde bahsettiğimiz şiddet türlerinden ekonomik ve cinsel şiddet verilerine rastlanmamıştır. Dizi üzerinde yapılan şiddet çözümlemesinde en çok başvurulan şiddet türünün psikolojik şiddet türü olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3.1. Toplam Şiddet

	Toplam	Fiziksel Şiddet		Psikolojik Şiddet	
		f	%	f	%
Toplam Şiddet Vakası	264	82	31,0	182	69,0

Tablo 3.2.'de dizide toplamda var olan psikolojik şiddet ve türleri gösterilmiştir. Bu tabloya göre, toplamda 182 sahnede görülen psikolojik şiddet uygulamalarından en sık başvurulanı 75 sahnede görülen %41 oran ile bağırmaştır. Bu oranı sırasıyla 40 sahnede %22 oran ile hakaret ve küfür etmek, 26 sahnede %14 ile tehdit etmek, 25 sahnede yine yaklaşık %14 ile aşağılamak ve dışlamak, 14 sahneden yaklaşık %8 ile küçük düşürmek ve son olarak 2 sahnede %1 oran ile görülen korkutmak takip etmektedir.

Tablo 3.2 Toplam Psikolojik Şiddet

	Toplam	Aşağılamak/ Dışlamak		Bağırma		Thedit etmek		Hakaret- Küfür etmek		Küçük düşürmek		Korkutmak	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Toplam Psikolojik Şiddet Vakası	182	25	13,73	75	41,2	26	14,28	40	21,97	14	7,69	2	1,09

Tablo 3.3.'de araştırmaya konu olan dizideki psikolojik şiddetin hangi turlerde ve kimler arasında ne oranda ortaya çıktığını gstermektedir. Bu tabloya göre dizinin araştırılan 28 bölümünün toplam 182 sahnesinde psikolojik şiddet olgusuna rastlanmıştır.

Dizide var olan psikolojik şiddet turleri aşağılamak ve dışlamak, bağırmak, tehdit etmek, hakaret ve küfür etmek, kk düşürmek ve korkutmak şeklindeir. Tabloda ki verilere göre en çok erkek ğrenci-erkek ğrenci arasında görülen psikolojik şiddet türü %41 ile hakaret ve küfür etmektir. Erkek ğrenci-kız ğrenci arasında en sık görülen psikolojik şiddet %22 ile aşağılamak ve dışlamak ile bağırmaktır. Kız ğrenci-erkek ğrenci arasındaki toplam psikolojik şiddet arasından en çok %43 ile hakaret ve küfür görülmüştür. Kız ğrenci-kız ğrenci arasında toplam psikolojik şiddetin içinde en çok başvurulan şiddet %36 ile bağırmak ve kız ğrenci-anne arasında en çok başvurulan şiddet %71 ile yine bağırmaktır. Bu kişiler arasındaki psikolojik şiddet diğerlerine oranla en çok ortaya koyulan psikolojik şiddet sahnelerini oluşturmaktadır.

Tablo 3.3. Psikolojik Şiddetin Türlerine Göre Analizi

	Aşağılamak/ Dışlamak		Bağırarak		Tehtid etmek		Hakaret-Küfür etmek		Küçük düşürmek		Korkutmak		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
EE	7	14,3	4	8,1	14	28,6	20	40,8	4	8,1			49
EK	7	21,9	7	21,9	6	18,7	6	18,7	5	15,6	1	3,1	32
KE	3	18,75	6	37,5			7	43,75					16
KK	1	7,1	5	35,7	2	14,3	4	28,5	2	14,3			14
EB	1	14,3	5	71,4			1	14,3					7
EA			6	85,7			1	14,3					7
BE			2	100,0									2
AE			2	100,0									2
KB			3	100,0									3
KA	2	14,3	9	64,2			1	7,1	2	14,3			14
BK			4	80,0							1	20,0	5
AK			2	100,0									2
EX	1	1,25	2	2,5	4	5			1	1,25			8
XE	1	20	4	80									5
YE			1	100,0									1
BA			7	100,0									7
AB	2	25,0	6	75,0									8
Toplam	25	13,7	75	41,2	26	14,3	40	22,0	14	7,7	2	2,0	182

Tablo 3.4.'de yine psikolojik şiddeti görmekteyiz. Ancak Tablo 3.2. ve Tablo 3.3' de psikolojik şiddetin uygulamalarının istatistiğini görürken Tablo 3.4.'de psikolojik şiddet uygulamalarının en çok kimler arasında gerçekleştiğine dair uygulamayı görmekteyiz. Bu tabloya göre, psikolojik şiddet en çok erkek öğrenci-erkek öğrenci ve erkek öğrenci-kız öğrenci arasında görülmektedir. Psikolojik şiddetin görüldüğü 182 sahnenin 49 sahnesi %27 oranıyla erkek öğrenci-erkek öğrenci arasındadır. Bu rakamı gösterilen 32 sahnesiyle beraber yaklaşık %18 oranıyla erkek öğrenci-kız öğrenci arasındaki

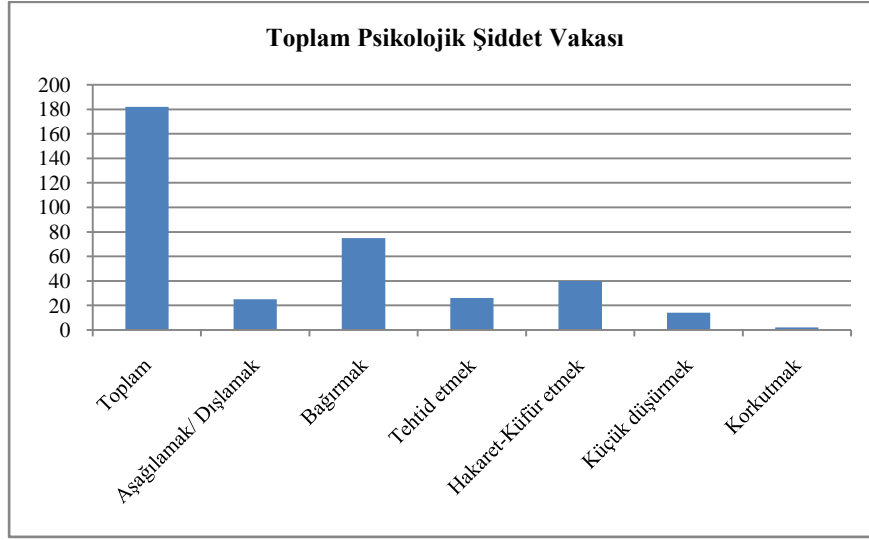
şiddet takip etmektedir. Bu verilerden psikolojik şiddete en çok erkek tarafından başvurulduğu anlaşılmaktadır. En çok erkek öğrenci tarafından başvurulduğu görülen psikolojik şiddetten türünden en çok kullandığı uygulama da hakarettir. 182 sahneden toplam 16 sahnede, %9 oranla kız öğrencinin erkek öğrenciye uyguladığı ve 14 sahnede de yaklaşık %8 oranla kız öğrencinin kız öğrenciye ve kız öğrencinin anneye karşı uyguladığı psikolojik şiddet görülmektedir. Psikolojik şiddetin en az görüldüğü sahne ise, %0,5 ile kadın öğretmen-erkek öğrenci arasındadır. Bu verilerle beraber Tablo3.4.' e göre, erkek öğrenci-kadın öğretmen, kız öğrenci-erkek öğretmen, kız öğrenci-kadın öğretmen, erkek öğretmen-kız öğrenci ve bayan öğretmen-kız öğrenci arasında hiçbir psikolojik şiddet vakası görülmemiştir.

Tablo 3.4. Psikolojik Şiddetin Kişiler Arası Analizi

	Aşağılamak/ Dışlamak		Bağlamak		Tehdit etmek		Hakaret-Küfür etmek		Küçük düşürmek		Korkutmak		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
EE	7	28	4	5,3	14	53,8	20	50,0	4	28,5			49	26,9
EK	7	28,0	7	9,3	6	23,0	6	15,0	5	35,7	1	50	32	17,5
KE	3	12,0	6	8,0			7	17,5					16	8,8
KK	1	4,0	5	6,7	2	7,7	4	10,0	2	14,3			14	7,6
EB	1	4,0	5	6,7			1	2,5					7	3,8
EA			6	8,0			1	2,5					7	3,8
BE			2	2,7									2	1,0
AE			2	2,7									2	1,0
KB			3	4,0									3	1,6
KA	2	8,0	9	12,0			1	2,5	2	14,3			14	7,6
BK			4	5,3							1	50,0	5	2,7
AK			2	2,7									2	1,0
EX	1	4,0	2	2,7	4	15,4			1	7,1			8	4,3
XE	1	4,0	4	5,3									5	2,7
YE			1	1,3									1	0,5
BA			7	9,3									7	3,8
AB	2	8,0	6	8,0									8	4,3
Toplam	25	100,0	75	100,0	26	100,0	40	100,0	14	100,0	2	100,0	182	100,0

Tablo 3.3. ve Tablo 3.4. de gösterilen psikolojik şiddet verilerinin istatistiksel analizini daha ayrıntılı görmek için Grafik 3.1.'e bakılmalıdır. Burada hem hangi psikolojik şiddetin daha çok ya da daha az olduğu hem de bunların kimler arasında ne kadar gerçekleştiğinin istatistiğine varılabilir. Grafik 3.1.'e bakıldığından araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” dizisindeki tüm psikolojik şiddet türlerinin kategorilere göre dağılımı görülmektedir.

Grafik 3.1. Toplam Psikolojik Şiddet

Çalışmada psikolojik şiddetten sonra gözlenen diğer bir şiddet türü de fiziksel şiddet türüdür. Bu şiddet türü de araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” dizisinde içerdiği uygulamalarına ve kimler arasında daha çok ortaya çıktığına dair ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.5.’ de araştırmaya konu olan dizideki toplam fiziksel şiddet vakaları gösterilmektedir. Dizinin incelenen 28 bölümündeki toplam 82 fiziksel şiddet sahnesi arasında en çok gözlenen %21 oranla dövme ve kavga etmek ile itmek ve yaralamak uygulamalarıdır. Bu fiziksel şiddet uygulamaları toplam 17 sahnede ortaya çıkmıştır. Bunları en yakın takip eden fiziksel şiddet uygulaması ise %19,5 oranıyla toplam 16 sahnede ortaya çıkan hırpalamak ve tokat atmaktır. En çok meydana gelen bu şiddetler sırayla %11 oranla 9 sahnede görülen zorla alı tutmak ve hapsedmek, %8,5 oranla 7 sahnede görülen işkence yapmak ve el ayak bağlamak, %7 oranla 6 sahnede görülen ıslatmak ve cisim fırlatmak ile öldürmeye kastetmek ve gaz bombası atmak, son olarak %5

oranla 4 sahnede görülen zehirlenmek ve bayılmak, takip etmektedir. Tablo 3.6. bize fiziksel şiddetin en çok hangi türlerinin araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” dizisinde ortaya çıktığının istatistiksel analizini vermektedir.

Tablo 3.5 Toplam Fiziksel Şiddet

	Toplam	Dövmek/ Kavga Etmek		İşkence yapmak/ El-Ayak Bağlamak		İtmek/ Yaralamak		İslatmak/ Cisim Fırlatmak		Hırpalamak/ Tokat Atmak		Öldürmeye Kastetme/ Gaz Bombası Atmak		Zehirlenme/ Bayılma		Zorla Alı Tutmak- Hapsetmek	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		Toplam Fiziksel Şiddet Vakası	82	17	20,8	7	8,5	17	20,8	6	7,3	16	19,5	6	7,3	4	4,9

Tablo 3.6.’ya göre araştırmaya konu olan dizi incelendiğinde toplam 82 sahnede fiziksel şiddet vakasına rastlanmıştır. Bu şiddet sahnelerinde gözlemlenen fiziksel şiddet uygulamaları dövmek ve kavga etmek, işkence yapmak ve el-ayak bağlamak, itmek ve yaralamak, ıslatmak ve cisim fırlatmak, hırpalamak ve tokat atmak, öldürmeye kastetmek ve gaz bombası atmak, zehirlenmek ve bayılmak, zorla alı koymak ve hapsetmek şeklindedir.

Tablo 3.6.’daki verilere göre fiziksel şiddet en çok erkek öğrenci-erkek öğrenci arasında ortaya çıkmıştır ve burada en çok başvurulan fiziksel şiddet %32 ile dövmek ve kavga etmektir. Daha sonra gelen erkek öğrenci-erkek öğrenci arasındaki 40 sahnede görülmüş toplam fiziksel şiddet arasından itmek ve yaralamaktır. Erkek öğrenci-kız öğrenci arasındaki en sık başvurulan fiziksel şiddet ise bu kişiler arasındaki toplam fiziksel şiddet sahnesi içinde zorla tutmak ve hapsetmektir. Kız öğrenci-erkek öğrenci arasındaki toplam psikolojik şiddet içinden en çok başvurulan psikolojik şiddet uygulaması itme ve yaralama ile hırpalama ve tokat atmadır. Kız öğrenci-kız öğrenci arasında meydana gelen toplam fiziksel şiddet vakası arasından en sık başvurulan fiziksel şiddet uygulamasının ise, itme ve yaralama olduğu tablodaki veriler doğrultusunda görülmektedir. Tabloda, kişiler arasındaki fiziksel şiddet uygulamaları en çok bu dört kategoride yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 3.6. Fiziksel Şiddetin Türlerine Göre Analizi

	Dövmek/ Kavga Etmek		İşkence yapmak/ El-Ayak Bağlamak		İtme/ Yaralamak		İslatmak/ Cisim Fırlatmak		Hırpalamak/ Tokat Atmak		Öldürmeye Kastetme/ Gaz Bombası Atmak		Zehirleme/ Bayılma		Zorla Alı Tutmak- Hapsetmek		Toplam
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
EE	13	32,5	3	7,5	11	27,5			6	15	2	5	2	5	3	7,5	40
EK	2	10,0	3	15,0			4	20,0	3	15,0	1	5,0	2	10,0	5	25,0	20
KE	1	12,5			3	37,5			3	37,5	1	12,5					8
KK			1	11,1	3	33,3	2	22,2	2	22,2					1	11,1	9
EX	1	33,3							1	33,3	1	33,3					3
EY											1	100,0					1
XE									1	100							1
Toplam	17	20,8	7	8,5	17	20,8	6	7,3	16	19,5	6	7,3	4	4,9	9	11,0	82

Tablo 3.7.'de bize araştırmaya konu olan dizideki fiziksel şiddetin verilerini göstermektedir. Ancak Tablo 3.6.'dan farklı olarak burada fiziksel şiddetin dizide kimler arasında ortaya çıktığının istatistiksel bilgisi bulunmaktadır.

Tablo 3.7.'ye göre, toplam 82 sahnede fiziksel şiddet meydana gelmiştir. Bu 82 sahnede fiziksel şiddet en çok erkek öğrenci-erkek öğrenci arasında görülmüştür. Buradaki şiddet uygulaması neredeyse toplam fiziksel şiddetin yarısını oluşturmaktadır. Erkek öğrenci-erkek öğrenci arasındaki fiziksel şiddet 82 sahnenin 40 sahnesinde yaklaşık % 49 oranla meydana gelmiştir. Tıpkı psikolojik şiddette de olduğu gibi fiziksel şiddetin de en çok erkek öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Tablo 3.6' ya göre erkek öğrenci-erkek öğrenci arasındaki fiziksel şiddeti yine psikolojik şiddette görüldüğü gibi erkek öğrenci-kız öğrenci arasındaki şiddet olayları takip etmektedir.

Erkek öğrencilerin kız öğrencilere şiddet uyguladığı sahneler toplam şiddetin % 24 oranla yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır. Kız öğrenci-kız öğrenci arasındaki fiziksel şiddet olayları toplam fiziksel şiddet olaylarının %11'ini, kız öğrenci-erkek öğrenci arasındaki fiziksel şiddet olayları toplam fiziksel şiddet olaylarının % 10'unu ve erkek öğrenci-erkek öğretmen arasındaki şiddet olayları da toplam fiziksel şiddetin yaklaşık %4 ünü oluşturmaktadır. Bu tabloda görülen en az fiziksel şiddet olayı ise, %1 oranla

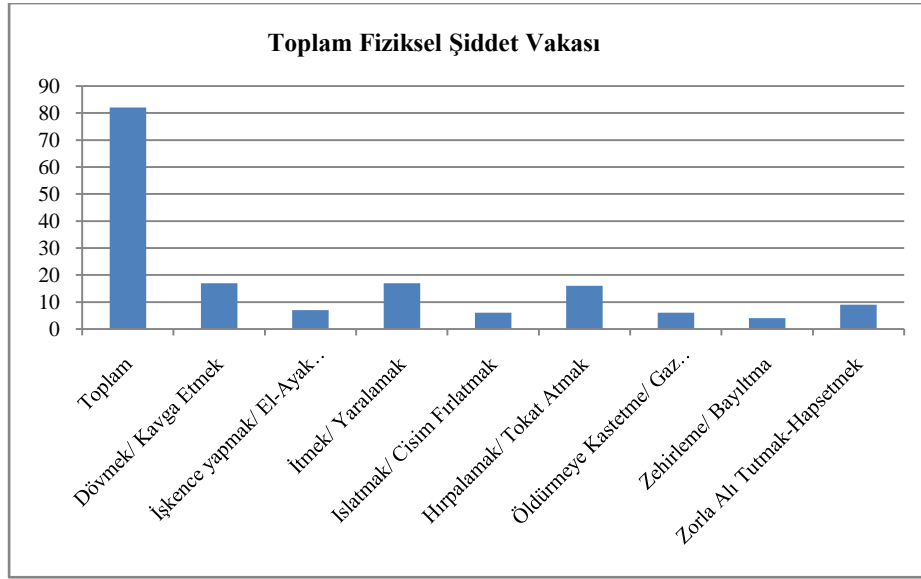
erkek öğrenci-kadın öğretmen ve erkek öğretmen-erkek öğrenci arasındadır. Bu kişiler dışında ki diğer kişiler arasında fiziksel şiddet vakasına rastlanmamıştır.

Tablo 3.7. Fiziksel Şiddetin Kişiler Arası Analizi

	Dövmek/ Kavga Etmek		İşkence yapmak/ El-Ayak Bağlamak		İtmek/ Yaralamak		İslatmak/ Cisim Fırlatmak		Hırpalamak/ Tokat Atmak		Öldürmeye Kastetme/ Gaz Bombası Atmak		Zehirlenme/ Bayılma		Zorla Alı Tutmak- Hapsetmek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
EE	13	76,4	3	42,8	11	64,7			6	37,5	2	33,3	2	50,0	3	33,3	40	48,8
EK	2	11,8	3	42,8			4	66,6	3	18,8	1	16,6	2	50,0	5	55,5	20	24,4
KE	1	5,9			3	17,7			3	18,8	1	16,6					8	9,7
KK			1	14,3	3	17,7	2	33,3	2	12,5					1	11,1	9	11,0
EX	1	5,9							1	6,2	1	16,6					3	3,6
EY											1	16,6					1	1,2
XE									1	6,2							1	1,2
Toplam	17	100,0	7	100,0	17	100,0	6	100,0	16	100,0	6	100,0	4	100,0	9	100,0	82	100,0

Araştırmaya konu olan dizide çözümlenen tüm fiziksel şiddet olayları ve hangi kişiler arasında bu olayların gerçekleştiği ortaya konulmuştur. Bu her iki tablodaki verilerin aynı anda istatistiksel analizi için Grafik 3.2' ye bakılmalıdır. Grafik 3.2.de fiziksel şiddetin ortaya çıkan türleri ve bu türlerin kategorilere göre oluşturduğu istatistiksel dağılımı gösterilmiştir.

Grafik 3.2. Toplam Fiziksel Şiddet

Tablo 3.8.'de araştırmaya konu olan dizinin içerik çözümlemesi yapılan 28 bölümünde, fiziksel ve psikolojik şiddetten en çok hangisinin kimler arasında ortaya çıktığı gösterilmektedir. Tabloya göre dizide görünen 264 şiddet sahnesi içerisinde en çok şiddeti 89 sahnede erkek öğrencinin erkek öğrenciye, 52 sahnede erkek öğrencinin kız öğrenciye, 24 sahnede kız öğrencinin erkek öğrenciye, 23 sahnede kız öğrencinin erkek öğrenciye, 14 sahnede kız öğrencinin anneye ve 11 sahnede de erkek öğrencinin erkek öğretmene karşı yaptığı tespit edilmiştir. Burada en çok paya sahip olan erkek öğrencinin erkek öğrenciye uyguladığı şiddette psikolojik şiddet % 55 oranına sahiptir. Erkeğin kız öğrenciye uyguladığı toplam şiddet içerisinde de %61 oranı ile en çok psikolojik şiddete rastlanmaktadır. Diğer kişiler arasındaki şiddetlere de baktığımızda her bir kategoride psikolojik şiddetin fiziksel şiddetten daha fazla olduğu görülmektedir. Hatta psikolojik şiddet verilerinin olduğu bazı kategorilerde fiziksel şiddet verilerine hiç rastlanmamaktadır.

Tablo 3.8. Tüm Şiddet- Toplam Psikolojik ve Fiziksel Şiddet Veri Analizi

	Fiziksel Şiddet		Psikolojik Şiddet		Toplam
	f	%	f	%	
EE	40	45,0	49	55,0	89
EK	20	38,5	32	61,5	52
KE	8	33,3	16	66,7	24
KK	9	39,1	14	60,9	23
EB			7	100,0	7
EA			7	100,0	7
BE			2	100,0	2
AE			2	100,0	2
KB			3	100,0	3
KA			14	100,0	14
BK			5	100,0	5
AK			2	100,0	2
EX	3	27,3	8	72,7	11
EY	1	100,0			1
XE	1	16,7	5	83,3	6
YE			1	100,0	1
BA			7	100,0	7
AB			8	100,0	8
Toplam	82	31,0	182	69,0	264

Tablo 3.9.'da, toplam şiddetin kişiler arasındaki istatistiğine yer verilmiştir. Araştırmada rastladığımız toplam fiziksel ve toplam psikolojik şiddet verilerine en çok kimler arasında görüldüğü toplam şiddete göre oranlanmıştır. Kategorilerin, toplam psikolojik ve fiziksel şiddetin içindeki payının ne olduğu bu tabloda açıkça görülebilmektedir. Toplam 82 sahnede görülen fiziksel şiddet olaylarının 40 sahnesi %49 oranla erkek öğrencinin erkek öğrenciye, 20 sahnesi %24 oranla erkek öğrencinin kız öğrenciye, 9 sahnesi %11 oranla kız öğrencinin kız öğrenciye, 8 sahnesi %10 oranla kız

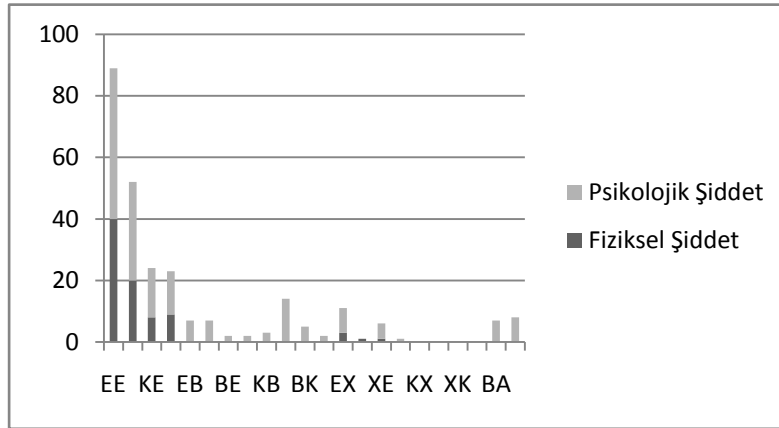
öğrencinin erkek öğrenciye, 3 sahnesi yaklaşık %4 oranla erkek öğrencinin erkek öğretmene ve 1 sahnesi %1 oranla erkek öğrencinin kadın öğretmene ve erkek öğretmenin erkek öğrenciye karşı uyguladığı şiddettir.

Tablo 3.9. Tüm Şiddet- Toplam Psikolojik ve Fiziksel Şiddetin Kişiler Arası Analizi

	Fiziksel Şiddet		Psikolojik Şiddet		Toplam	
	f	%	f	%		
EE	40	48,8	49	26,9	89	33,7
EK	20	24,4	32	17,5	52	19,7
KE	8	9,75	16	8,8	24	10
KK	9	11,0	14	7,6	23	8,7
EB			7	3,8	7	2,6
EA			7	3,8	7	2,6
BE			2	1,0	2	0,7
AE			2	1,0	2	0,7
KB			3	1,6	3	1,1
KA			14	7,6	14	5,3
BK			5	2,7	5	1,9
AK			2	1,0	2	0,7
EX	3	3,7	8	4,3	11	4,2
EY	1	1,2			1	0,4
XE	1	1,2	5	2,7	6	2,3
YE			1	0,5	1	0,4
BA			7	3,8	7	2,7
AB			8	4,3	8	3,0
Toplam	82	100,0	182	100,0	264	100,0

Grafik 3.3.’ de araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” dizisinde elde edilen fiziksel ve psikolojik şiddet verilerinin kategorilere göre dağılımını görmekteyiz. Tüm şiddet olaylarının bir arada, hangisinin hangi kategoride ne kadar orana sahip olduğu Grafik 3.3.’ de görülebilmektedir.

Grafik 3.3. Toplam Şiddet

Çalışmada içerik çözümlemesi aşamasında elde edilen şiddet türleri, kapsadıkları uygulamalarıyla incelenmiştir. Tablo 3.10. ve Tablo 3.11.’ de ise, elde edilen bu şiddet verilerinin cinsiyetler arasındaki durumunu ortaya koymak için sadece meydana geldikleri kategorilerde kodlanmıştır.

Tablo 3.11.’ de fiziksel ve psikolojik şiddetin farklı cinsiyetler arasında ne kadar yer bulduğuna dair veriler bulunmaktadır. Farklı cinsiyetler arasındaki toplam şiddet sahnesi ve psikolojik şiddetin ve fiziksel şiddetin bu sahnelerin kaçta kaçını oluşturduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bunun yanında en çok erkek öğrencinin kız öğrenciye mi, kız öğrencinin erkek öğrenciye mi, annenin babaya mı, babanın anneye mi gibi cinsiyet farklılığında kimin kime hangi şiddet türünü uyguladığını da görebilmekteyiz.

Tablo 3.10.’ a göre, araştırmaya konu olan dizide cinsiyetler arasında toplam 110 şiddet sahnesine rastlanmıştır. Bu şiddet sahnelerinin 29 sahnesini %26 oranla fiziksel şiddet oluştururken, psikolojik şiddet 81 sahne ile %74’ ünü oluşturmaktadır. Yine bu tabloda da karşımıza çıkan cinsiyetler arasındaki toplam şiddetin erkek öğrenci-kız öğrenci ve kız öğrenci-erkek öğrenci arasında yoğunlaştığıdır. Erkek öğrenci-kız öğrenci arasındaki 52 cinsiyetler arası şiddet sahnesinin %62’ sini psikolojik şiddet oluştururken, % 38’ ini de fiziksel şiddet oluşturmaktadır. Kız öğrenci-erkek öğrenci arasındaki cinsiyetler arasındaki 24 şiddet sahnesinin ise, %67’sini psikolojik şiddet oluştururken, %33’ ünü fiziksel şiddet oluşturmaktadır. Psikolojik şiddet her

durumunda fiziksel şiddetten daha öne çıkmaktadır. Burada neredeyse fiziksel şiddetin iki katı orana sahiptir.

Tablo 3.10. Cinsiyetler Arası Şiddetin Şiddet Türlerine Göre Analizi

	Fiziksel Şiddet		Psikolojik Şiddet		Toplam
	f	%	f	%	
EK	20	38,5	32	61,5	52
KE	8	33,3	16	66,7	24
EA			7	100,0	7
AE			2	100,0	2
KB			3	100,0	3
BK			5	100,0	5
EY	1	100,0			1
YE			1	100,0	1
BA			7	100,0	7
AB			8	100,0	8
Toplam	29	26,4	81	73,6	110

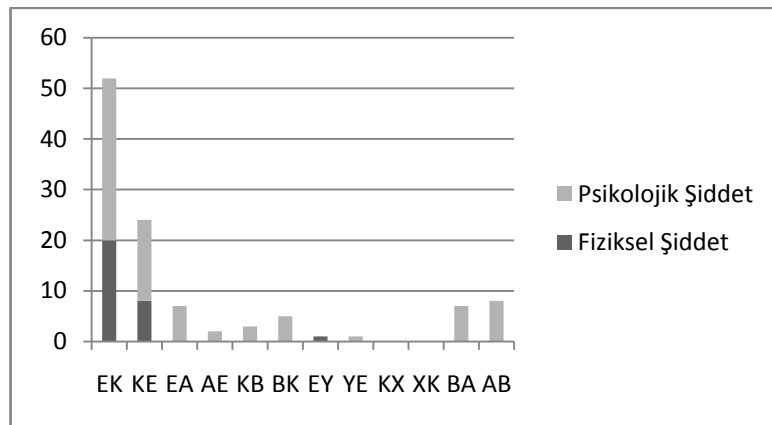
Tablo 3.11.' de, cinsiyetler arası şiddetin kategorilere göre analizi yapılmıştır. Bu tabloda en çok hangi kategoride cinsiyetler arası şiddete rastlandığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Kategorilerdeki cinsiyetler arası şiddet verileri toplamdaki cinsiyetler arası şiddet verilerine oranlanmıştır. Yani toplamda 110 sahnede görülen cinsiyetler arası şiddetin %47'si erkek öğrencinin erkek öğrenciye, %22'si kız öğrencinin erkek öğrenciye, %7'si annenin babaya, %6'sı erkek öğrencinin anneye ve babanın anneye, %4,5 babanın kız öğrenciye, %3'ü kız öğrencinin babaya, %2'si annenin erkek öğrenciye ve %1'i erkek öğrencinin kadın öğretmene ve kadın öğretmenin erkek öğrenciye uyguladığı şiddettir.

Tablo 3.11. Cinsiyetler Arası Şiddetin Kimliğe Göre Analizi

	Fiziksel Şiddet		Psikolojik Şiddet		Toplam	
	f	%	f	%		
EK	20	69,0	32	39,5	52	47,4
KE	8	27,6	16	19,8	24	21,8
EA			7	8,6	7	6,4
AE			2	2,5	2	1,8
KB			3	3,7	3	2,7
BK			5	6,2	5	4,5
EY	1	3,4			1	0,9
YE			1	1,2	1	0,9
BA			7	8,6	7	6,4
AB			8	9,9	8	7,4
Toplam	29	100,0	81	100,0	110	100,0

Grafik 3.4.' e baktığımızda araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” dizisinde görülen tüm şiddet türlerinin cinsiyetler arasında kategorilere göre dağılımını görmekteyiz.

Grafik 3.4. Cinsiyetler Arası Şiddet

Şiddetin sosyo-kültürel kaynakları ve medya metinlerindeki sunumunu “Güneşi Beklerken” dizisi üzerinden incelediğimiz çalışmada, amaçlarımız doğrultusunda yanıt aradığımız bir takım araştırma sorularımız bulunmaktadır.

Yukarıda içerik çözümlemesine tabi tuttuğumuz dizideki şiddet iletilerinin analizi yapılmıştır. İçerik çözümlemesi sürecinde dizi araştırma

sorularımız doğrultusunda da incelenmiş ve elde ettiğimiz ileti analizleri yardımıyla her bir problem için yanıt aranmıştır.

3.7.3. Nicel Analizin Bulgularının Yorumlanması

Güneşi Beklerken adlı gençlik dizisi üzerinden içerik analizi yöntemi kullanarak yaptığımız çalışmada araştırma sonucunda yanıt arayacağımız iki adet nicel araştırma sorumuz bulunmaktadır.

Araştırmamızın ilk sorusu, bu dizide en çok hangi şiddet türüne rastlandığına dairdir. Yukarıda yaptığımız şiddet iletileri çözümlemesindeki tablo ve grafiklerdeki bilgiler bu soruyu yanıtlar niteliktedir. Bu dizide şiddet türleri arasında en çok psikolojik şiddet türüne rastlanmıştır. (Bknz. Tablo 3.1.) “Güneşi Beklerken” adlı dizide, kavramsal çerçevede bahsedilen dört şiddet türünden sadece fiziksel ve psikolojik şiddet verilerine rastlanmıştır. Bu şiddet verileri de bize en çok psikolojik şiddetin varlığını göstermektedir. Psikolojik şiddet türü çeşitli davranış biçimlerinde ve olaylarda ortaya çıkmaktadır. Bunlar arasında da dizi de en çok rastlanılan psikolojik şiddet “bağırma” olayıdır. (Bknz. Tablo 3.2.).

Araştırmadaki ikinci soru, araştırmaya konu olan dizide şiddetin en çok kimler arasında gerçekleştiğidir. Bu sorunun cevabı için de yine yukarıdaki tablolardan yararlanılmalıdır. (Bknz. Tablo 3.7. ve Tablo 3.1). En çok şiddet erkek öğrenciler arasında gerçekleşmiştir. Hem psikolojik şiddet türünde hem de fiziksel şiddet türünde erkek öğrencinin erkek öğrenciye uyguladığı şiddet ilk sırada yer almaktadır.

3.7.4. Nitel Analizin Bulgularının Yorumlanması

Araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” gençlik dizisinin izlenen yirmi sekiz bölümünde daha önceden oluşturduğumuz nitel araştırma soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın üçüncü sorusu, araştırmaya konu olan dizide şiddetin, okul içi ve dışı ilişkilerde karşılaşılan problemler için bir çözüm yolu olarak sunulup sunulmadığıdır. Dizide şiddet sahnelerine hem okul içindeki yaşantıda hem de okul dışındaki sosyal çevrede ve aile hayatında rastlanmaktadır.

Dizinin birinci bölümünde başrol karakterindeki Kerem'in şöyle bir söylemi bulunmaktadır: "Yılanın başını küçükken ezeceksin ki bir daha böyle bir şey yapmasın". Bu söylem, okul bahçesinde arabasının çizilmesi üzerine, bunu yapanı bulmak için söylenmiştir. Bu söylemden anlaşılan şudur ki, biri size bir kötülük yaptığında, onu hemen cezalandıracaksınız ki bir daha sizin başınıza bela olmasın.

Dizide yine başroldeki Kerem karakteri, canını sıkan, hoşuna gitmeyen bir durumda ya da onun söylediklerini yapmayan, onu karşı çıkan biri ile karşılaştığında, bu durumu şiddet yoluyla çözmeye çalışmaktadır. Dizinin başrolünde oynayan kız öğrenci karakteri, Kerem'in zorbalıklarına boyun eğmediği için Kerem onu okuldan göndermeyi düşünür. Zeynep'ten kurtulmak için ona işkence yapmak, zorla alıkoymak ve tüm okul karşısında onu küçük düşürmek gibi şiddet olaylarına başvurur.

Dizide karşılaştığı problemleri çözmek için sadece erkek öğrenciler şiddete başvurmaz. Kız öğrenciler de problem çözme aracı olarak şiddet davranışlarında bulunurlar. Örneğin; dizideki diğer kız öğrenciyi oynayan Melis karakteri, babasını kıskandığından Zeynep'i hayatından uzaklaştırmak için Kerem'e Zeynep'e şiddet uygulaması için yardım eder. Zeynep'in arkasından komplolar kurmak, onu itmek gibi şiddet davranışlarında bulunur.

Kerem dizideki kötü karakteri temsil etmektedir ancak dizideki iyi, her şeyi anlayışla ve iyimserlikle çözmeye çalışan ve başarılı Barış karakteri de karşılaştığı ve üstesinden gelemediği bir durumda şiddete başvurmayı seçmektedir.

Bu dizide gençlerin şiddeti karşılaştıkları olumsuz durumlardan kurtulmak için bir araç olarak uyguladıkları görülmektedir. Diziden birkaç örnek daha verecek olursak; Kerem yaptıklarından dolayı Cihan Hocanın onu uyarması karşısında Cihan Hoca'yı okuldan kovmakla tehdit eder. Cihan Hoca onu hırpalayınca adam tutup dövdürür, yalan söyleyip okuldan kovdurur. Kerem karakteri bu dizide karşısına çıkan her durum karşısında şiddete başvurmaktadır.

Dizide geçen Şiddet sahnelerinin birinde dizi karakterlerinden Kerem Yağmur'u bütün okulun önünde rezil edince Yağmur çok sinirleniyor ve Kerem'i bıçaklamak istiyor, bıçakla üzerine yürüyor. Yağmur da başına gelen istemediği bir olayda, bu durumu oluşturan kişiyi Şiddet ile sindirmek istemektedir. Bunun dışında Aksel, Barış ve Kerem'den intikam almak için Zeynep'i bayıltıyor ve hapsediyor, onları tehdit ediyor. Aynı Şekilde Kerem Aksel' i fena yapmakla tehdit ediyor ve daha benzeri birçok sahne araştırmanın üçüncü sorusu olan gençlerin Şiddeti problem zmek için bir araç olarak kullandığının göstergeleridir. Bu sahnelerden izleyicinin alabileceği mesaj, eğer bir problemle karŐılaŐıyorsanız Şiddete baŐvurabilirsiniz Őeklinindedir. Bu diziyi izleyen ve bu sahneye Şahit olan genç, Şiddeti bu Şekilde öğrenebilir ve kendi hayatında da karşılaştığı benzer problemleri zemediğinde Şiddete başvurabilir.

Araştırmanın dördüncü sorusu, araştırmaya konu olan dizide Şiddetin, gençlerin toplumsal yaşamda kendilerini tanımlaması ve toplumsallaşması için kullanılması gereken bir araç olarak mı sunulduğudur. Dizi bir gençlik dizisi olduğundan Şiddet olaylarının da daha çok gençler arasında gerçekleştiği görülmektedir. Dizideki okulda okuyan öğrenciler, dizinin baŐrolünü oynayan Kerem'in yanında olmak, onunla iyi olmak için Kerem'in istediği gibi davranmaktadırlar.

Dizinin baş erkek karakteri olan Kerem'in okulda dört kişilik bir grubu vardır ve yaptığı her Şeyde bunlar yanındadır. Onlar Kerem ile arkadaş olmak Kerem'in antipatisi yerine sempatisi kazanmak için Kerem'in istediği gibi davranmaktadırlar.

Kişi arkadaş çevresinde tanınmak, ortaya çıkmak ve sevilmek için gerektiğinde Şiddeti kullanmaktan kaçınmaz. Dizideki Yağmur karakteri, arkadaşları tarafından dışlanmamak, onlardan biri olmak, arkadaşları ve sosyal çevresi tarafından kabul edilmek istediği için zengin olduğu yalanını söyler. Okulda yemekhanede çalışan annesi okulda ona yaklaŐmak istediğinde bağırır, küçük düŐürür. Bunları okuldaki zengin arkadaşları içinde kendini konumlandırmak için yapmaktadır. Yine Melis karakteri Kerem'in ilgisini kazanmak için Kerem sevmediği için Zeynep'e Şiddet uygular. Bütün okul

Kerem'in onlarla uğraşmaması için Kerem'in istediğini yapar, hepsi organize olup Zeynep ile alay eder, onu küçük düşürürler.

Daha önce Zeynep'in Kerem'in işkencesinden kurtardığı Sedat karakterindeki bir öğrenci Kerem'den nefret etmektedir. Okulda çok önemsiz, silik bir karakterdir. Kerem'e olan nefretinden dolayı hep Kerem'e zarar vermek istemektedir. Ancak bu öğrencinin Zeynep ile iyi anlaşmış olduğunu gören Kerem Zeynep'e karşı onu kullanmak için Sedat'a iyi davranır ve Sedat'a bizdensin mesajı vererek, gruba girmesini ister. O ana kadarki bütün nefretini bir anda unutan Sedat Kerem'in yanında yer alır, onun dediğini yapar. Onu Kerem'in yanında görenler şaşırır ve ona bakınca Sedat bundan mutlu olur. Kerem ile beraber o da Zeynep'e şiddet uygular. İnsanlar tarafından fark edildiği ve tanındığı için şiddet uygulayan tarafa geçmeyi umursamaz.

Dizide bu örnekler dışında şiddetin bir toplumsallaşma, tanınma için araç olarak kullanıldığına dair sahneler bulunmaktadır. Bu sahneler izleyiciye gencin, içinde bulunduğu sosyal çevre tarafından tanınmak, kabul görmek, sosyal çevre edinmek ve dışlanmamak için şiddeti araç olarak kullanabileceği mesajı vermektedir ve böylece araştırmanın dördüncü sorusuna yanıt oluşturmaktadır.

Araştırmanın beşinci sorusu, şiddetin genelde toplum, özelde gençlik için bir değer olarak normalleştirilip var olan ya da olması gereken bir gerçeklik olarak mı sunulduğuna dairdir. Dizide geçen şiddet sahnelerinde, şiddet uygulayanların herhangi bir yaptırımla karşılaşmadığı görülmektedir. Dizide öğrenciler arasında sürekli var olan fiziksel ve psikolojik şiddet olayları görülmekte ancak bu şiddet olaylarını yapanlara karşı hemen hemen hiçbir yaptırım uygulanmamaktadır. Şiddet uygulayan Kerem'e karşı yalnızca Barış yaptıklarının yanlış olduğunu söylemekte ve çok ileri gittiği zaman onunla konuşmamaktadır. Ancak Kerem, sempatik tavırlarla onun gönlünü kısa sürede kazanmaktadır. Hatta bir sahnede Barış Kerem'e şöyle demektedir: “sen ne garip birisin, yapıyorsun, yıkıyorsun sonrada buraya gelip kendini affettiriyorsun” ve ardından Kerem'e sarılıyor.

Dizide Kerem ve Aksel'in sergiledikleri şiddet davranışları sıradan birer olaymış gibi gösteriliyor. Her ikisi de birbirlerine karşı yaptıkları bu davranışların farkında ve bundan korkmamakta, hatta bakalım bu sefer ne hamle yapacak dercesine bekliyorlar. Aralarındaki nefretten dolayı şiddet davranışları çok normal gösteriliyor.

Ailesi, Kerem'in yaptığı bir olayı duyduklarında onu cezalandırmak için yurtdışına göndermek istiyorlar. Bir seferinde de Kerem, Cihan Hocayı bıçaklamak için evinin önüne gidiyor ve babası bir şey olacağını hissedip Kerem'in arkasından gidiyor, olay daha başlamadan Kerem'i oradan alıyor. Ama bu olaydan dolayı Kerem'e hiçbir yaptırım uygulamıyor. Babası Kerem'e "Benim gençliğim gibisin ben de böyleydim." diyor. Bu sahne izleyiciye şu mesajı vermektedir; Babanıza benziyorsanız şiddet uygulamanız normaldir.

Aksel'in babası oğlunun şiddet uyguladığını biliyor. Cihan hoca gelip bunu anlatıyor ancak babası oğlunun şiddet içeren davranışlarını normal karşılayıp, benim oğlum bir şey bilmeseydi yapmaz, yaptıysa iyi yapmış, benim oğlum paşadır gibi cümleler kurarak oğlunu destekleyen ve koruyan bir konuşma yapıyor ve sonrasında Aksel'e hiçbir tepkide bulunmuyor. Yani babası şiddeti doğrudan onaylamış oluyor.

Aksel'in babasının ve diğer şiddet sahnelerin bu durumda izleyiciye verdiği mesaj ve şiddetin buradaki sosyal öğrenmesi: şiddetin gerektiğinde var olabilecek, normal bir durum ve inkâr edilemez bir gerçeklik olduğudur.

Dizide sürekli şiddete başvuran karakterler, bir süre sonra masum, acınacak, zavallı bir karaktermiş gibi gösteriliyor. Kerem dizinin sekizinci bölümünün bir sahnesinde Zeynep'i babası konusunda kandırdığı için vicdan azabı çekmektedir, çünkü Zeynep'ten hoşlanmaya başlamıştır. Fakat daha önce acı çektirmekten zevk alan "insanlara acı çektirmenin en iyi yolu hayalleriyle oynamaktır" diyen Kerem şimdi ağlıyor, vicdan azabı çekiyor ve bu sırada arkada hüznü bir müzik çalıyor. Birden o sürekli şiddet uygulayan, kendi istediği olmadığında hiçbir şeyi kimseyi tanımayan Kerem gidiyor ve zavallı, üzgün bir çocuk geliyor. Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere verilen mesaj şudur: Biri bir zamanlar şiddet uygulamış olabilir ama o şimdi pişman olmuş

bu yüzden yaptıkları unutulsun, bunlar hayatın içinde olabilecek normal şeylerdir.

Araştırmanın altıncı sorusu, araştırmaya konu olan gençlik dizisinde gençlere nasıl bir rol model sunulduğudur. Araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” dizisini anlattığımız bölümde, bu dizideki ana karakterlerin hayatlarından ve özelliklerinden kısaca bahsetmiştik. Dizide gençliğe sunulan dört karakter bulunmaktadır. Bunlar: Kerem, Zeynep, Barış ve Melis karakterleridir.

Dizideki Kerem karakteri bir rol model olarak asi, istediğini kafasına göre yapan, ekonomik gücü sayesinde kendini üstün gören, problemlerini çözmek için genellikle şiddete başvuran bir karakterdir. Ancak dizinin ilerleyen bölümlerinde bu kötü karakterden iyi, sempatik, acınası bir karakter ortaya çıktı. Kerem birine yardım ettiğinde yaptığı bütün kötülükler unutuluyor, âşık olduğunda acınası, zavallı bir karaktermiş gibi gösteriliyor.

Zeynep karakteri iyi, sevimli, herkes tarafından sevilen, herkesin yardımına koşan bir kız öğrencidir. Annesi ile bazı dönemlerde yaşadığı çatışmalar ve Kerem’in yaptıkları ile mücadele etmek dışında çok şiddete başvuran bir rol model değildir.

Barış dizinin iyi, zavallı, efendi karakteridir. Ancak Barış’ da başa çıkamadığı durumlarda bir süre sonra şiddete başvurmayı seçen bir karaktere bürünmektedir.

Melis karakteri ile izler kitleye sunulan rol model, aşkı ve babasına duyduğu kıskançlık için yapamayacağı hiçbir şeyin olmadığı, hırslı ama bir o kadar da narin bir karakterdir. Şiddete başvurmadan hiç kaçınmaz.

Bu karakterlerle beraber, dizideki karakterlerin yaşam biçimleri de izler kitleye bir rol model sunmaktadır. Dizide, lisede olmasına rağmen gençler son model arabalara sahip, istediklerini istedikleri saatte yapabiliyorlar. Onlar için zaman ve mekân sınırlaması yok. Şaşalı hayatlar, lüks mekânlar ve aktiviteler, büyük gösterişli partiler hayatlarında yer alan şeylerdir. Okul içinde de arkadaşlıklar, aşk ve sürekli birilerinin başka birilerine yaptığı komplolarla dolu bir hayat sunulmaktadır. Bu karakterler bir lise öğrencisini temsil ettikleri

halde okul içinde konuşulmayan, arada bir görünen öğretmen dışında var olan hiçbir konu yoktur. Gençlik dizisi olarak yapılan bu dizinin gençlere toplumsal değer olarak şiddet, aşk ve şaşalı lüks hayatlar dışında sunduğu bir rol model bulunmamaktadır. Bu diziyi izleyen genç, rol model olarak bu karakterleri ve bu davranışları gördüğü zaman, bütün bunlardan etkilenebilir.

Araştırmanın yedinci ve son sorusu, gencin şiddet uygulamasındaki etken olanın aile mi yoksa arkadaş çevresi mi olduğuna dairdir. Dizide en çok şiddet uygulayan erkek öğrencilerden yola çıkarak bu soruya yanıt bulabiliriz. Dizide en çok şiddet uygulayan iki öğrenci Kerem ve Aksel karakterleridir. Her iki karakterde ekonomik olarak her şeye sahip birer öğrencidir. Ancak ailelerine baktığımızda, Kerem ilgisiz bir anne baba ile yaşayan, hiçbir problemini ya da mutluluğunu paylaşmadığı, aynı evin içinde fakat birbirlerine yabancı olarak yaşadığı bir aileye sahiptir. Babası onun ile doğru düzgün iletişime geçmediği, onu görmezden geldiği için sürekli tartışıyor. Bir sıkıntısı olduğunda annesinin yanına gittiğinde annesi işle ilgileniyor ve Kerem bu durumlara çok sinirleniyor ve bu öfke durumunu şiddet ile dengelemeye çalışıyor.

Diziye daha sonra katılan ve baş karakterlerden biri olan Aksel, babası ve kız kardeşi ile yaşıyor. Aksel'in babası onunla ilgili, onunla vakit geçirmekten mutlu ancak onun yaptığı davranışları hep onaylayan bir tavır sergilemektedir. Dizide babası için de şiddet başvurulabilecek sıradan bir durummuş gibi gösterilmektedir. Oğlunun yanında adamlarını dövme, kızını sürekli azarlamakta ve yok saymaktadır. Bunları gören Aksel hiçbir tepki vermez hatta hiç olmamış gibi davranmaktadır. Bu noktada Aksel için de şiddet sıradan, rahatlıkla başvurulacak bir olaymış gibi yansıtılmaktadır. Aldığı rol model ona bunu göstermektedir. O da kız kardeşine babasının davrandığı gibi davranmaktadır.

Bu iki karakter dışında aile yaşantısından kaynaklı olarak şiddete başvuru sahneye hemen hemen hiç rastlanmamıştır. Dizide en çok şiddete başvuran kız öğrenci olan Melis karakteri şiddete karşı, böyle olayların az rastlandığı bir ailede büyümektedir.

Aile dışında arkadaş çevresinin şiddet davranışındaki etkisi, arkadaşlarını desteklemekle, onların yanında yer almakla meydana gelmektedir. Araştırmanın dördüncü sorusunda ele aldığımız, şiddetin toplumsal hayatta bireyin kendini tanımlaması için bir araç olarak kullanması arkadaş çevresinin etkisini ortaya koymaktadır.

Dizi içerisinde gencin kendine model aldığı kişilerin davranışları, şiddet davranışında önemlidir. Şiddetin meydana gelmesinde ailenin etkisinin var olduğu bu dizide gözlenebilmektedir. İlgisiz şefkat ve sevgiden yoksun bir ailede yetişen Kerem' de şiddet davranışı üst seviyede görülmektedir. Bunun yanında ilgili, aşırı güvenli aile ve doğru toplumsal değerleri veremeyen aile de yetişen Aksel'de de şiddet davranışı üst seviyede görülmektedir.

Yapılan içerik çözümlemesinden sonra, elde edilen şiddet iletileri doğrultusunda araştırma soruları test edilmiştir. Araştırma sorularının bu dizide ne kadar yanıtlandığına dair yapılan yorumlama aşamasında dikkat çeken önemli bir nokta bulunmaktadır. Lisede çekilen, hatta karakterlerin 12. Sınıf öğrencisini canlandırdığı bir gençlik dizi filminde okul hayatına dair, gelecek üniversite eğitimini önemseme, üniversitede okuma gibi değerlerin ekilmediği görülmüştür. Dizinin izlenen yirmi sekiz bölümünde okula dair sadece spor aktiviteleri ve müsabakaları yer alırken hiç ders, sınav, üniversite gibi öğelere rastlanılmamıştır. Lisede geçen bir dizi olarak ulaşacağı izler kitle de daha çok bu çağdaki gençlerdir. Ancak dizide yapılan ekme bu çağdaki öğrenciler için çok önemli olan dersler, sınavlar vs. eğitimle ilgili değildir. Dizide izler kitleye sunulan mesajlar şiddet, aşk, intikam ve rekabet üzerine kurulmuştur.

SONUÇ

Şiddet, bireyin ya da grubun başka bir birey ya da gruba verdiği zarardır. Şiddet, bireyin doğuştan getirdiği biyolojik ve psikolojik özellikler, aile yapısı, bireyin içinde bulunduğu sosyo-kültürel ve ekonomik yapıdan etkilenmektedir. Şiddet, bireysel etmenlerin dışındaki diğer etmenlerden model alma-sosyal öğrenme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı bireyin, çevresinde kendisine model aldığı kişilerin davranışlarını taklit ettiğini savunmaktadır ve model alınan davranış ödüllendirildiğinde taklit artmaktadır.

Gençlik çağı, Bandura'nın bahsettiği sosyal öğrenmenin en çok gerçekleştiği dönemdir. Bireyin toplumsal bir kimlik kazanma, kültürel değerleri içselleştirme süreci olarak tanımlanan toplumsallaşma, ergenlik dönemindeki genç için kritik bir süreçtir. Genç kişiliğini oluştururken içinde bulunduğu ve yaşadığı her türlü durum ve olaylardan etkilenmektedir. Kendisine bir rol model aramakta ve o rol modelle kendisini özdeşleştirmeye çalışmaktadır. Ergenlik dönemi öncesinde yani çocukluk döneminde birey için bu rol modeli anne baba oluşturmaktadır. Ergenlik döneminde ise bu durum farklılaşmaktadır, gencin etkilendiği, hayranlıkla baktığı modeller gelişen sosyal hayatla birlikte değişmektedir. Genç model aldığı bu roller tarafından ona aktarılan kültürel değerleri benimsemektedir.

Kitle iletişim araçları, gelişen ve sürekli ilerleyen bir teknoloji ile gün geçtikçe farkında olunmadan hayatımızın bütün alanlarına sokulmaktadır. Günümüzde kitle iletişim araçları, kültürün nesilden nesile aktarılması özelliğini neredeyse aile ve eğitimden sonra önemli bir role sahiptir. Kitle iletişim araçları arasında televizyon, görsel-işitsel özelliği ile daha çok dikkat çekmekte ve sunduğu mesajlar daha kalıcı olmaktadır. Aynı zamanda televizyon hemen her kesimden insanın daha kolay ulaşabileceği ve daha yaygın bir araçtır. Bu özelliklerinden dolayı televizyon izleyicisine etki altına almada en etkili araçtır. Gencin hayatını birçok açıdan (aile yaşamını, serbest zaman etkinliklerini, eğitimini, davranışlarını) etkileyen televizyon yayınlarında etki yaratmak amacıyla kültürü bir araç olarak kullanmaktadır.

Toplumsal bir problem olan şiddet, tüm dünyada gittikçe daha çok karşılaşılan bir olgu olmaya başlamıştır. Toplumda 7’den 70’e herkes şiddet olgusuna başvurmaktadır. Özellikle gençlik dönemindeki şiddete dair liselerde görülen şiddet olayları gün geçtikçe daha çok rastlanan bir durum haline almıştır. Şiddetin tüm dünyada bu denli yayılmasındaki en büyük hatta beklide en temel paya medya sahiptir. Medyada gösterilen, izleyiciye sunulan şiddet gittikçe artmaktadır. Televizyon programları, dizi filmler, haberler vb. bütün yayınlarda şiddet olgusu kendine yer bulmaktadır.

Kimlik oluşturma sürecindeki genç için, medya tarafından sunulan şiddet ve karakterler onun için bir model oluşturmaktadır. Genç, izlediği karakterler ile kendini özdeşleştirmektedir. Gerçek hayatta medyada gördüğüne benzer durumlarla karşılaştıklarında gençlerde şiddet davranışı ortaya çıkabilir. Çünkü medya, gerçek olmayan dünyanın, gerçekmiş gibi algılanmasını sağlayabilmektedir.

Çalışmanın asıl amacı, araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” dizisi üzerinden gençlik dizilerinde şiddet olgusuna ne kadar yer verildiği ve adı geçen dizide hangi şiddet olgularına daha çok rastlandığını tespit etmektir. Bu amaçla araştırmaya konu olan dizi, yapılan literatür taraması sonucunda oluşturulan kavramsal çerçeveye bağlı olarak içerik çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. İçerik çözümlemesinde çalışmanın amaçları ve belirlenen araştırma problemleri elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirilmiştir

Ekmeyi oluşturan ileti çözümlemesi ve yetiştirmeyi oluşturan iletilerin kültürel göstergelerinin ortaya çıkarılması aşamalarından oluşan Gerbner’in “ekme-yetiştirme” tezinin ekme ve ileti çözümlemesinden faydalanarak, yapılan içerik çözümlemesinde, televizyonda gençlik dizisi türünde yapılan dizi filmlerde, gence sunulan şiddet ortaya konulmak istenmiştir. Bu gençlik dizileri içerisinde örnek olarak belirlenen “Güneşi Beklerken” adlı dizide ilk olarak gence sunulan şiddet yani Gerbner’in tezine göre dizideki şiddet ekmesi tespit edilmiştir. Daha sonra bu dizideki şiddet sahnelerinin taşıdığı mesajlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dizideki şiddet sahneleri, tek tek incelenerek şiddet türlerine ve çözümleme aşamasından önce belirlenen kategorilere kaydedilmiştir. Çözümleme sonucunda, dizide en çok hangi şiddeti türünün var

olduğu ve bu şiddetin hangi biçimde ortaya çıktığı, şiddetin en çok kimler arasında meydana geldiği belirlenmiştir.

Dizinin izlenen yirmi sekiz bölümünde sadece fiziksel ve psikolojik şiddet türlerine rastlanmış, ekonomik ve cinsel şiddet türlerinin verilerine rastlanmamıştır. Tablolar ve grafikler incelendiğinde, araştırmaya konu olan “Güneşi Beklerken” dizisinde en çok psikolojik şiddet türünün var olduğu görülmektedir. Psikolojik şiddetin en çok ortaya çıkan uygulaması ise, Tablo 3.2.’ de görüldüğü üzere bağırma ve daha sonra da hakaret ve küfür etmedir. Fiziksel şiddetin en çok ortaya çıkan türü ise, Tablo 3.5’ de görüldüğü gibi aynı değere sahip olan dövme ve kavga etme ile itme ve yaralama daha sonra da hırpalama ve tokat atmadır.

Dizide şiddet en çok erkek öğrenciler arasında görülmüştür. Bu kişiler arası yoğunlukla görülen şiddet türü ise psikolojik şiddettir. Bunu daha sonra erkek öğrencinin kız öğrenciye, kız öğrencinin erkek öğrenciye ve kız öğrencinin kız öğrenciye uyguladığı şiddet davranışları takip etmektedir. Yine bu davranışlar arasında psikolojik şiddet en fazla paya sahiptir. (Bknz. Tablo 3.8. ve Tablo 3.9.).

Araştırmada çözümlenen şiddet iletilerinin yorumlanmasından sonra araştırma için belirlediğimiz araştırma soruları test edilmiş, dizideki şiddet sahnelerinin taşıdığı mesajlar, bu sahnelerden örnekler verilerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen şiddet iletileri ve ortaya konulmaya çalışılan mesajlarla araştırmanın amaçları doğrultusunda oluşturulan yedi araştırma sorusu test edilmiş ve her biri için de yanıt bulunmuştur.

Kitle iletişim araçları, sahip olduğu bütün işlevleri ve özellikleriyle toplumun her kesimine ulaşarak toplumda değişim ve gelişim gücüne sahiptir en önemli araçlardan biridir. Medya metinlerinde şiddet olgusuna sıkça yer verilerek, insanların zihinlerinde artan bir şiddet algısı oluşturulmaktadır ve toplumda oluşturulan bu algıya en açık kişilerde gençlerdir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aydın, S. (2007). Antropoloji. Eskişehir: T.C. A.Ü. Yayını
- Adorno, T.W. (2011). Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi. Nihat Ülner, Mustafa Tüzel, Elçin Gen(Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berger, A.A. (2012). Kültür Eleştirisi- Kültürel Kavramlara Giriş. İstanbul: Pinhan Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi
- Cüceloğlu D. (2004). İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Doğan, M. (1993). İletişim ve Dehşet Çağı. İstanbul: Timaş Yayınevi
- Ekşi, H. , Yaman, E. (2010). Çocuk ve Ergende Şiddet Karma Metodolojiye Dayalı Bir Alan Çalışması. İstanbul Kaknüs Yayınları
- Erdal, C. (2012).Medyanın Efendisi Şiddet, İstanbul: Doruk Yayıncılık
- Eşsizoglu, Altan. (2012). Aile Yapısı ve İlişkileri. Eskişehir: T.C. A.Ü. Yayınları
- Giddens, A. (2000). Sosyoloji. Ankara: Ayraç Yayınları
- Güngör, N. (2011). İletişim, Kuramlar ve Yaklaşımlar, Ankara: Siyasal Kitabevi
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Kavramlar- İlkeler- Teknikler, Ankara: Nobel Yayınları
- Keane, John. (1998). Şiddetin Uzun Yüzyılı. Ankara: Dost Kitabevi
- Köknel, Özcan. (2013). Şiddet Dili. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Marshall, G. (2003). Sosyoloji Sözlüğü. O. Akınhay ve D. Kömürcü (Çev.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları(orijinal baskı yılı 1994)
- Malinowski, B.(1992) Bilimsel Bir Kültür Projesi. S.Özkal (Çev.), İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Mishaud Y., Şiddet, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991, s. 53,54'den Cengiz Erdal, Medyanın Efendisi Şiddet, İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2012, s. 18,19.

- Mutlu, E. (2012). İletişim Sözlüğü, Ankara: İletişim Yayınları
- Oktaylar, H.C. (2009). KPSS Eğitim Bilimleri. Ankara: Yargı Yayınevi
- Oskay, Ü. (2005). İletişimin ABC'si. İstanbul: Der Yayınevi
- Özer, Ö. (2013). İletişim Kuramları. Eskişehir: T.C. A.Ü. Yayını
- Pegem Akademi. (2009). Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi
- Sezal, İ. (2003). Sosyolojiye Giriş. Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi
- Soydaş, A.U. (2010). Kültürlerarası İletişim, Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim. İstanbul: Parşomen
- Tekinalp, Ş. , Uzun, R. (2006). İletişim Araştırma ve Kuramları. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Trend, D. (2007). Medyada Şiddet Efsanesi. G. Bostancı (Çev.), İstanbul: YKY (orijinal baskı yılı 2007).
- Victor C. Strasburger ve Barbara Wilson, Children Adolescent and The Media, California: Sage Publication, 2002'den Ayça Çamlıbel İrkin, "Çocukların Gelişim Süreci ve Televizyonun Etkileri", (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Danışman: Sevgi Hasipek, RTUK, 2012)
- Wimmer, D. R. ve Dominick, J. R. (2000). "İçerik Çözümlemesi". Mass Media Research: An İntroduction. G. Ş. Atabek ve Ü. Atabek (drl.). Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Wolfgang, Marvin E ve Franco Ferracuti, The Subculture of Violence, London, Sage, 1982'den Zahir Kızılmaz, Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, Sayı 2, 2006, s. 255.
- Yaylagül, L. (2008). Kitle İletişim Kuramları, Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar. Ankara: Dipnot Yayınları

Sürelİ Yayınlar ve Makaleler

- Adak, N. (2004). Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet. *Bilig, Yaz. Sayı 30, 27-38.*

- Ayrancı, Ü. vd. (2004). Televizyonda Çocukların En Çok Seyrettikleri Saatlerde Gösterilen Filmlerdeki Şiddet Düzeyi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. Sayı 5, 133-140.
- Bandura A. vd. (1961). Transmission of Aggression Through Imitation of Aggressive Models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 63. 575-582.
- Bandura, A. (2001). Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. *Annual Reviews Psychology*, 52, 10-26.
- Bushman, B. J. ve Anderson, C. A. (2001). Media Violence and the American Public, Scientific Facts Versus Media Misinformation. *American Psychologist*. Cilt 56, Sayı 6,7, 477-489.
- Bushman, B. J. ve Huesmann, L. R. (2006). Short-term and Long-term Effects of Violent Media on Aggression in Children and Adults. *Arch Pediatr Adolesc Med*. Sayı 160, 348-352.
- Buluç, B. (2005). Televizyonlarda Yer Alan Şiddet İçeren Programların Okulda Şiddete Etkisi ve Şiddet Önleme Amacıyla Okul Yöneticilerinin Alabileceği Önlemler, *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi*. Sayı 7, 44-73.
- Büyükbaykal, G. (t.y.).Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *İletişim Fakültesi Dergisi*. Sayı 35, 31-44.
- Erdem, B. K. ve Sayılğan, Ö. B. (2011). Ataerkil ve Anaerkil Toplumun Tarihsel Savaşımının “Avatar” Filmi Bağlamında İncelenmesi. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi*. Yıl 1. Sayı 1, 99-120.
- Erdoğan, İ. (1998). Gerbner’in Ekme Tezi ve Anlattığı Öyküler Üzerine Bir Değerlendirme. *Kültür ve İletişim*. Cilt 1. Sayı 2, 149-180.
- Ergil, D. (2001). Şiddetin Kültürel Kökenleri. *Bilim ve Teknik*. Sayı 399, 40.
- Erjem, Y. ve Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 30. Sayı 1, 15-30.
- Kızmaz, Z. (2006). Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 16. Sayı 2, 247-267.
- Kocadaş, B. (2008). Kültür ve Medya. *Bilig.Yaz*. Sayı 34, 1-13.
- Kocadaş, B. (2012). Yazılı Basında Meydana Gelen Gelişmelerin Topluma Etkisi-Sosyolojik Bir Analiz. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 33, 1-14

Markowitz, Fred E ve Richard B. Felson (1998), “Social Demographic Attitudes and Violence”, *Criminology*, 36, 1 s.117’den Zahir Kızmaz, Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, 2006, s. 248.

Mora, N.(2008). Medya ve kültürel Kimlik. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*. Cilt 5. Sayı 1, 1-14.

Palabıykoğlu, R. (1997). Medya ve Şiddet. *Kriz Dergisi*. Cilt 5. Sayı 2, 123-126.

Sempozyum ve Bildiriler

Nadir, U. ve Fırat, E.(27-28 Nisan 2012) Kadına Yönelik Şiddetin Küçük Mağdurları Çocuklar ve Şiddete Tanık Olmuş Çocuklar İle Çalışma. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları. 690-702.

Şenol, D. ve Yıldız, S. (27- 28 Nisan 2012). Şiddet Sarmalındaki Hükümlü Kadınların Demografik Özellikleri: Sincan ve Delice Cezaevleri Örnekleri, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları. 528-546.

Gürhan, N. Ve Yücedağ, İ. (27- 28 Nisan 2012). Sosyal Şiddet Kıskaçında Kadın: Mardin’den Bazı Görünümler,*Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları. 916-927.

Tezler

Albayrak, E. vd. (2011). Toplumun Kültür Politikaları ve Medyanın Kültürel Süreçlere Etki Algısı Araştırması. Ankara: SETA.

Çalhan, R. (2008). “Çocuğa Şiddet”in Basında Sunumu, (Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman Gazetelerinde Çocuk ve Şiddet Haberleri). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dönmez, A. (2010). İlköğretim Okul Yöneticilerinin Şiddet Türlerine Yönelik Görüşleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Göktaş, E. (2010). Özel ve Devlet Liselerinde Şiddete Eğilim Nedenleri ve Şiddet Etkenlerinin Karşılaştırılması: Üsküdar Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Işiker, F.(2011). Televizyon Yayınlarında Şiddet, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: RTÜK.
- İrkin, A. Ç. (2012). Çocukların Gelişim Süreci ve Televizyonun Etkileri. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: RTÜK.
- Konukman, E. A. (2006). Medya ve Kültür: Son Dönem Televizyon Dizilerinin Yaşam Tarzı Üzerindeki İmgeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcebe, H. vd. (2008). Sağlık Hizmetlerinde Okul Sağlığı Kitabı. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı.
- Özokçu, E. S. (2011). Görsel-İşitsel Medyada Sahiplik. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: RTÜK.
- Pınar, N. (2006). Görsel Medya ve Şiddet Kültürünün Ortaöğretim Öğrencileri Üzerinde Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- RTÜK. (2005). Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri. 1-49
- Sadi, E. (2007). Ergenlerin Kimlik Oluşturma Sürecine Televizyon Programlarının Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcı, E.(2011). Televizyon Yayınlarının Olumsuz Etkilerinden Çocukların Korunmasına Yönelik Düzenlemeler. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. RTÜK.

Raporlar ve Projeler

- Etienne G. K. ve Linda L. D. vd. (2002). (Ed.), World Report on Violence and Health, Genava: World Health Organization.
- Şiddeti Önleme Platformu. (2005). Medya ve Şiddet Çalışma Grubu Raporu.
- T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (t.y.).Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.(1991). Dikedigil B. , Çiğdem A. (der.). Aile Yazıları 1, Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları

İnternet Kaynakları

Güncel Türkçe Sözlük. (t.y.) <http://www.tdk.gov.tr> (5 Ocak 2013).

Types of Violence and Abuse. (2013) <http://www.gov.nl.ca/VPI/types/> (30 Ekim 2013).

Types of Violence . (t.y.).
<http://www.escalemadavic.com/typesofviolence.html>
(30 Ekim 2013).

İnsan ve Kültür. (t.y.).
http://www.antropoloji.net/old_sosyal/alanaras/kayacik/K0105.pdf
(2 Ocak 2014).

Ulusoy, S. (2007). Şiddetin Toplumsal Yansımalarına Bir Örnek: Aile İçi Şiddet. <http://www.toplumvesiyaset.com/yaziOku.php?id=1098> (12 Nisan 2013).

TÜBİTAK(2007).
<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/gelisim/psikoloji/basliklar.htm>
(24 Aralık 2013).

Duman, K.E. (2009). Medyanın İşlevleri.
<http://iletisimci.blogspot.com/2009/11/medyann-islevleri.html>
(22 Temmuz 2013).

Sosyalleşme, (2007).
<http://www.sosyomat.com/etiket/sosyalle%C5%9Fme-nedir>
(8 Ağustos 2013).

Alparslan, Ç. (2005). Çocuklarımızı Televizyona Emanet Etmeyelim.
http://www.zaman.com.tr/aile-saglik_cocuklarimizi-televizyona-emanetetmeyelim_139515.html
(12 Nisan 2013).

ÖZGEÇMİŞ

Seda YAVUZ. 13.10.1987 tarihinde İstanbul'da doğdu. Üniversiteye kadar olan eğitimini İstanbul'da tamamladı. 2005 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde eğitim görmeye başladı ve 2009 yılında onur belgesi ile mezun oldu. 2009-2010 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Ana Bilim Dalında Felsefe Grubu Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. 2011 yılında Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve Kültürel Çalışmalar Ana bilim Dalında Tezli Yüksek Lisans eğitimine başladı. Kısa dönemler arasında devlet ve özel eğitim kurumlarında Felsefe Grubu Öğretmenliği ve Eğitim Danışmanlığı yaptı. Orta derecede İngilizce bilgisine sahip olan Seda YAVUZ ve 2013 yılında evlendi

E-mail: sdctn1987@gmail.com

Telefon: 0 544 624 04 40

Adres: Çekmeköy/ İSTANBUL